

ራሳቸውን ገደሉ። ቀጥሎ ሜጀር ጄኔራል መርዕድ ንጉሴ ራሳቸውን በሽጉጥ ገደሉ። ሜጀር ጄኔራል ፋንታ በላይ እና ኮሞዶር ኃይሌ ወልደሚካኤል ለተወሰነ ጊዜም ቢሆን እዚያው ውስጥ ተደብቀው ቀሩ። ሌላው በሠላም ወጥቶ እጅ ሰጠ።

ይህ በእንዲህ እንዳለ በሜጀር ጄኔራል ደምሴ ቡልቶ የተመራው የአስመራው አድማ እንደተጠጠፈ ቀጥሎ የነበረ ሲሆን፣ በአስመራው ሬዲዮ ጣቢያ የመንግስቱ ኃይለማርያም አንባገናዊ አገዛዝ እንዳበቃና ለውጥ እንደተደረገ፣ ኢትዮጵያ ሠላም የሰፈነባት አገር ሆና እንደምትገነባ ወዘተ እየተገለፀ ነበር። ሻዕቢያና ወያኔም “ጉዳያችሁ ዳር እስኪደርስ ተኩስ አቁመናል” ብለዋል። በተመሳሳይም በጎንደር እዘዞች የነበሩት የ603ኛው ኮር አዛዥ ሜጀር ጄኔራል ዘውዴ ገብረየስ በአስመራ ሬዲዮ የሚሰራጩውን መልዕክት በወረቀት እያባዙ ለህዝብ ይበትኑ ነበር። በሰሜን ጎንደር የኢሠጋ ሞና ፀሐፊ የነበረው ሻምበል ገዛኸኝ ወርቁ ለሰራ ጉዳይ አዲስ አበባ ወጥቶ ነበርና ወደ ጄኔራል ዘውዴ ደውሎ ሁሉም ነገር በቁጥጥር ስር መዋሉን በመግለፅ ጦሩን እንዲያረጋጉ ሲያዛቸው “ዞር በል ያንተ አዛዥነት አክትሟል” ብለው ስልኩን ዘጉበት። ሻምበል ገዛኸኝ ወርቁ ወደ ዕዙ የፖለቲካ ኮሚሻር ደውሎ “እዚህ ያለው አድመኛ ጄኔራል ሁሉ በቁጥጥር ስር ውሎ ታጉሯል። አጠገብህ ያለውን ጄኔራል ከነተክታዩ አፍሰህ አሰረህ ጠብቀኝ” አለው። ከሚሳሩ የታዘዘውን ፈፀመ።

አመሻሹ ላይ ግራ የተጋቡት ጄኔራል ቁምላቸው ደጀኔ ከነበሩበት አርሚ አቪየሽን ጊቢ ወጥተው ሁኔታውን አጣርተው ለመምጣት አንድ ታንክ አስከትለው የመከላከያን ጊቢ ከርቀት ለማየት ወደሚያስችለው ወደ ጎማ ቁጠባ ዳገታማ ጎዳና ሄደው ሲያዩ የተለየ ድባብ አስተዋሉ። ጄኔራሉ ከአርሚ አቪየሽን እንደወጡ ወዲያው ነበር ጊቢው የተከበበው። ስለዚህ አየር ወለዶች እዚያው እንዳሉ በቁጥጥር ስር ዋሉ።

ጄኔራል ቁምላቸው ባቅራቢያቸው ወዳለው 5ኛ ፖሊስ ጣቢያ ሄደው የፖሊስ መምሪያ ጠቅላይ አዛዥ የሆኑትን ሜጀር ጄኔራል ወርቁ ዘውዴን በሰልክ እንዲያገኛቸው ቢያዙም ቀድመው ከሰብሰባው የወጡት ጄኔራል ሊገኙ አልቻሉም። የፖሊስ አዛዥ ማምለጫ መንገዱ ሁሉ ተዘግቶባቸው ቤታቸው ውስጥ መሸገው የሚመጣውን ለመቀበል ተዘጋጅተው ነበር።

ከዚህ በኋላ ጄኔራል ቁምላቸው ሁሉም ነገር ማክተሙን ተረድተው ጥለዋቸው የመጡትን ጥቂት አየር ወለዶችንም “የራሳቸው ጉዳይ” ብለው ራሳቸውን የሚያድኑበትን መንገድ መፈለግ ጀመሩ።

የአዲስ አበባው የመፈንቅለ መንግስት ሙከራ በሻምበል መንግስቱ ገመቹ ብርቱ ትግል በተደረገ ከበባ እኩል ሌሊት ላይ በድል

ተደምድሟል። በሁሉም የጦር ክፍሎች የነበሩት ተባባሪዎች ሁሉ እጃቸውን ተይዘዋል።

አጠገባቸው ይገኝ የነበረውን ብሔራዊ ሚዲያ መቆጣጠር ሳይችሉ፣ ወታደሮቻቸውን በየቦታው ሳይመድቡ፣ ለህዝብ መረጃውን ሳያሰራጩ፣ እርስ በርስ ሳይሰማሙ፣ ለማክሸፍ ማን ምን ሙከራ ሊያደርግ እንደሚችል ሳያውቁ፣ ሳይገምቱና ሳይዘጋጁ፣ በአንድ ጊቢ ውስጥ በምትገኝ ቢሮ ተሰብስበው መፈንቅለ መንግስት አድርገው፣ ስኬታማነቱን ለጥቂት የቢሮው ሠራተኞች እና ለራሳቸው አውጀው፣ ጊቢ ውስጥ ያሉትን አስጨብጭበው፣ እዚያው ጊቢ ውስጥ ደም ተፋሰው፣ እዚያው ጊቢ ውስጥ ተይዘው ቀሩ። የአዲስ አበባው አስቂኝ መፈንቅለ መንግስት ሳይጀመር ተጨረሰ፣ ሳይሞከር ከሸፈ።

ከሌሊቱ በ9 ሰዓት ጓድ ሊቀመንበር መንግስቱ ኃይለማርያም የምስራቅ ጀርመን ጉብኝታቸውን አቋርጠው አዲስ አበባ ደርሰው የተቀባይ ጋጋታ በሌለበት በቀጥታ ወደቤታቸው ገብተው፣ እንቅልፍ ይወስዳቸዋል ብለን ባናሰብም ተኙ።

ነግቶ ግንቦት 9 ቀን 1981 ዓ.ም ሆነ። ማለዳ ላይ አስመራ የሚገኘው የ202ኛ የአየር ወለድ ክፍለጦር አባላት “የፕሬዝዳንት መንግስቱን አመራር የሚቃወም ማንኛውም ድርጊት አብዮቱን የመቀልበስና ኤርትራን የማስገንጠል ሴራ ነው!” በሚል አምፀው ሬዲዮ ጣቢያውንም ተቆጣጥረው መፈንቅለ መንግስቱ የከሸፈ መሆኑን አወጁ። በዚህም አላባቁም ሌሎች የሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት ኮሮችና ክፍለጦሮች ከአየርወለድ ቡድኑ ጎን ተሰልፈው አገርን ጉድ ያሰኘ ተግባር ፈፀሙ።

የአስመራውን አድማ በዋናነት የመሩትን ሜጀር ጄኔራል ደምሴ ቡልቶን ጨምሮ ተባባሪ ያሏቸውን ጄኔራሎች ሁሉ ረሸኑ። ራሳቸውንም በአደባባይ እየጎተቱ ተጫወቱበት። ቀጥሎን ዝርዝራቸውን የምናየው ተረሻኞች ውስጥ ግን የአድማው ተባባሪ ያልሆኑና የበታችኛ አጋጣሚውን ተጠቅመው ቂማቸውን የተወጡባቸው ይገኙባቸዋል። ጦሩ “የእኛን ስንቅ ለጠላት ሽጧል፣ ጦሩን ሲመራ ሆን ብሎ ወደ ጠላት ወረዳ ከቶ አስከብቦ አስፈጅቶናል፣ እኛ የምንለብሰው አጥተን በእኛ ገንዘብ በውስኪ ይራጫል ... ወዘተ” በሚል ቂም በቀል ያሉበትንም የሌሉበትንም በጭካኔ ጨፈጨፈ። አስመራ በዚህ ሁኔታ ስትውል፣ የአዲስ አበባዎችም ከጥቂቶች በስተቀር ተለቅመው ከታሰሩ በኋላ ግንቦት 10 ቀን ጓድ ሊቀመንበር በብሔራዊ ሚዲያ ጥቂት ጄኔራሎች ለሰልጣን ሲሉ የሞከሩት ሴራ በእንጭጩ መቀጫቱን ከሰፊ ሐተታ ጋር ገለፁ።

የአድማው እንቅስቃሴና የህዝቡ ጉርምርምታ በአንድ ጊዜ ፀጥ ረዋ አለ። በአስመራ ራሳቸው ይመሩት በነበረው ሠራዊት የተረሸት የሚከተሉት ናቸው።

1. ሚ/ጀ/ል ደምሴ ቡልቶ - የሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት ዋና አዛዥ
2. ብ/ጀ/ል ወርቁ ቸርነት - የዕዙ የፖለቲካ ጉዳይ ኃላፊና ምክትል አዛዥ
3. ብ/ጀ/ል ታደሠ ተሰማ - የዕዙ ዘመቻ መኮንን
4. ብ/ጀ/ል ንጉሤ ዘርጋው - የሁለተኛው አየር ምድብ አዛዥ
5. ብ/ጀ/ል ከበደ ወልደዓድቅ - የሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት መምሪያ
6. ብ/ጀ/ል ሠለሞን ደሃለኝ - የ202ኛው አየር ወለድ ክፍለ ጦር አዛዥ
7. ብ/ጀ/ል ከተማ አይተንፍሱ - የ11ኛው ክፍለ ጦር አዛዥ
8. ብ/ጀ/ል ታዩ ባለኬር - የኤርትራ ሪስ ገዝ ፖሊስ አዛዥ
9. ብ/ጀ/ል ተገኔ በቀለ - ሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት መምሪያ
10. ብ/ጀ/ል ከበደ መሐሪ - የዕዙ ድርጅት መኮንን
11. ብ/ጀ/ል ፈለቀ እንግዳ - ሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት መምሪያ
12. ዶክተር ኮሎኔል ጌታቸው አወቀ - የዕዙ ሆስፒታል ዳይሬክተር
13. ሌ/ኮ/ል መስፍን አሠፋ - የ2ኛ ሜካናይዘር ክፍለ ጦር አዛዥ
14. ሌ/ኮ/ል ዘርዓይ ዕቁባይ - ሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት መምሪያ
15. ሌ/ኮ/ል ዮሐንስ ገብረሚርያም - ሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት መምሪያ
16. ሻለቃ ካሣ ፈረደ - የዕዙ መሐንዲስ ክፍል ባልደረባ
17. ሻለቃ ሚካኤል ሚሬቦ - ሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት መምሪያ
18. ሻምበል ጌታሁን ግርማ - ሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት መምሪያ

በዚህ እልቂት ሻዕቢያና ወያኔ በከፍተኛ የደስታ ስሜት ተጥለቀቁ። በሣቅ እያሸካኩም አላገጡ። የአስመራው ሁኔታ ባየነው መልኩ ፈጣን ግድያ ተከናውኖ ተደመደመ። የአዲስ አበባዎቹን ጄኔራሎች ስም ዝርዝር ከአድማው አጀማመር ጋር ቀድመን ሰላዩነው ደግሞ መዘርዘሩ አያስፈልገምና ቀጣይ ዕጣፋንታቸውንና ፍፃሜያቸውን በአጭሩ ወደማየት እናልፋለን፤ ከዚያ በፊት ግን ከመፈንቅለ መንግስቱ ሙከራ ጋር የተያያዙ ሁለት ያህል ነጥቦችን እናንሳ።

የመጀመሪያው የመፈንቅለ መንግስቱ ዓላማ ምን ነበር? የሚለው ነው። በርካታ የዓይን እማኝ የነበሩ የቀድሞው ጄኔራሎች አሁን ላይ ሆነው ዓላማውን ለመተንተን ይዳዳሉ። ካለፈ በኋላ የሚገለፀውና በወቅቱም የተነገረው፤ “ጦርነቱ በአስቸኳይ እንዲቆምና ከተቃዋሚ ኃይሎች ጋር ንግግር እንዲደረግ፤ ከሁሉም ተቃዋሚዎች የተውጣጣ የሽግግር መንግስት እንዲቋቋም፤ አዲሱ ሕገመንግስት ዲሞክራሲያዊ ባልሆነ መንገድ የፀደቀ ስለሆነ እንዲታገድ፤ የሀገር መከላከያ ከግለሰብ አገልጋይነት ነፃ ሆኖ በአዲስ መልክ እንዲደራጅ፤ ህዝቡን በመለዩ ለባሹ

ጠመንጃ አፈሙዝ መግዛት እንዲቆም፤ ለህዝቡ የጋዜጣ፣ የንግግርና የሠላማዊ ሰልፍ ነፃነት እንዲሰጠው ...” የሚል ዓላማ እንደነበር ይገለጻል። አንዳንድ የቀድሞው ጄኔራሎችም አሁን ላይ ሆነው “ህዝባዊ መሠረት የነበረውና የተደራጀ፤ ቢላካ ኖሮ ለኢትዮጵያ የተሻለ ...” በሚል ያብራሩታል።

በመሠረቱ ህዝባዊ መሠረት ሊኖረው ቀርቶ ሠራዊታዊ መሠረት አልነበረውም። አቀናባሪ የነበሩ አባላት እንኳ በጽኑ የጋራ መሠረት ላይ የቆሙ አልነበሩም። ከዚህም በላይ ይህን መሰሉን ተንታኔ በግምታዊ ገለፃ መደምደም ቀላል የመሆኑን ያህል፤ ቢላካ ኖሮ ዓላማው ከላይ የተገለፀውን እቅድ በተግባር መተርጎም አልነበረም ብሎ መገመትም እኩል ቀላል ይሆናል። ይልቅም ገና ከጅምሩ የተከናወነውን የኩዴታ ተግባር ስናይ የመጀመሪያውን ገለፃ ከመቀበል ይልቅ ሁለተኛውን ግምታዊ ድምዳሜ መምረጥ የበለጠ ቀላል ሆኖ እናገኘዋለን። ሁሉም አካል ስልጣን ሲይዝ የሚለው ያንኑ ነው። አገሪቱ በዚያ አይነት የስልጣን ትግል ውስጥ በነበረችበት ወቅት፤ ለጠላት መረጃ አላፎፎ መሸጥ ፋሽን በሆነበት በዚያ ወቅት፤ በዚያ ላይ ኢትዮጵያዊ ባለሥልጣን ስልጣን ይዞ ለሌላ አካል አሳልፎ ለመስጠት ሲል ህይወቱን አደጋ ላይ የሚጥል፤ እንኳን በጦርነት ሠዓት በሠላማዊ ምርጫ አሸንፎ ስልጣን የያዘ፤ ተሸንፎ ስልጣን የለቀቀ አካል ባልታየባት አህጉር (ከሁለት የአፍሪካ አገሮች በስተቀር) ይልቅም በኢትዮጵያ መሆኑን ሰናሰብ ዓላማው ምን እንደነበረ ግልፅ ይሆንልናል። ምንም እንኳ በሞክሪዎቹ አሳዛኝ ፍፃሜ ልባችን ቢነካም፤ በግለሰብ ደረጃ እንኳ ቤተሰቦቻችን፤ ዘመዶቻችን ቢሆኑ፤ በተጨማሪም በኢትዮጵያዊነታቸው ብቻ በአክብሮት ብናያቸው፤ የመፈንቅለ መንግስቱ ዓላማ ምን ነበር? ለሚለው ጥያቄ አንድ ዓይነት የሆነ የብዙሃኑ የጋራ ምላሽ ከመስጠት አያግደንም። ከእውነት አብልጦ ራሱን የማይወድ አንባቢ የሚሰጠው ምላሽ “የግንቦት 8 ቀን 1981 ዓ.ም የመፈንቅለ መንግስት ሙከራ አላማው ስልጣን ነው” የሚል። ... ስልጣን ... ስልጣን!

ሌላው ሁለተኛው ነጥብ ሙከራው ለምን ከሸፈ? ደጋፊና ተቃዋሚዎች ለእነዚያ ነበሩ? የሚለው አንድም ሁለትም የሆኑ ጥያቄዎች ሲሆኑ፤ ምላሻቸውን በጥምረት አጠቃለን ለማየት እንሞክር። የመፈንቅለ መንግስት ሞክሪዎች እቅዳቸውን ቀድመው ለጄኔራል ተሰፋዬ ገብረኪዳንና ለኮሎኔል ተሰፋዬ ወልደሰላሴ ገልፀውላቸዋል። ያገኙት መልስ፤ “ጥሩ ነው ቀጥሎ፤ ግን በገሃድ አብረን ልንሳተፍ አንችልም” የሚል መልስ በተናጠል ሰጥተዋል። ይህም ታሰረው በነበሩ አንድ ጄኔራል የምርመራ ቃል ተረጋግጦ የነበረ ቢሆንም፤ የምርመራውን ውጤት ተቀብለው ደህንነቱ ቀብረው አስቀርተውታል።

የሞክሪዎቹ የቅንጅትና የዝግጅት ጉድለት ዋና የመክሸፊያ ምክንያቱ እንደነበር አይዘነጋም። ነገር ግን ሙከራው የከሸፈው ለውጥ እየፈለጉ ግን ፍርሃት ያርበተበታቸው ባለሥልጣናት ቁርጠኛ አቋም ባለማሳየታቸው ነው። ለምሳሌ ቁልፉን ሚና የሚጫወቱት የደህንነት ሚኒስትሩ ኮሎኔል ተስፋዬ ወልደሰላሴ ከሁለት አንድ ያጣ ላለመሆን ሲሉ በአንድ በኩል እንዲሳካ የሻምበል መንግስቱ ገመቹን አካሄድ ዘገምተኛ ለማድረግ መሞከራቸውን እስር ላይ ሆነው አምነዋል። በሌላ በኩል ቢከሸፍ የሚደርሰባቸውን አደጋ እያሰቡ በተለይ ወደመጨረሻው ገደማ ከሸፈቱ እየተረጋገጠ ሲሄድ ሙሉ በሙሉ ጄኔራሎችን ክደው የመንግስቱ ታማኝ መሆናቸውን የሚያረጋግጥ እርምጃ ወስደዋል። ኮሎኔሉ ብቻ ሳይሆን ሚኒስትሮችና ሌሎች የፖሊት ቢሮና የመንግስት ምክር ቤት አባላት፣ ሌተናል ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳንን ጨምሮ “ምን እናድርግ?” በሚል ተጠራርተው በተሰበሰቡ ጊዜ ጉዳዩን ለማንተት የሚረዱ የተለያዩ ሀሳቦችን አንስተዋል። ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን እንኳ ሳይቀሩ የአድማው ተባባሪ ነበሩ። ግን ሁሉም ተፈራሩ። ሁሉም ከሁለት አንድ ያጣ ላለመሆን አመነቱ እንጂ ለውጡን ከጓድ ሊቀመንበር መንግስቱ ኃይለማርያም በስተቀር ሁሉም ይፈልገው እንደነበር በደንብ ተረጋግጧል። ግን ማን የውስጡን ያውጣ፣ ማን ደፍሮ የውስጥ አቋሙን ይናገር። በዚያን ጊዜ አንድ ቆራጥ ሰው ድጋፍ ቢያሳይ ተሰብሳቢው በሙሉ የድጋፍ ጩኸቱን ያቀልጠው እንደነበር ግልፅ ነው። የሁሉም ማመንታትና ዝም ብሎ የሆነ ያልሆነ ነገር መቀባጠር ግራ ያጋባው ሻምበል መንግስቱ በምን እናድርግ ስብሰባው ላይ ብደግ ብሎ “ማስቆም ካለብን ፈጥነን እናስቆማቸው፤ ቤቱ እቅዳቸውን የሚደግፍ ከሆነ ደግሞ ሊወሰድ የታሰበውን እርምጃ ልቀጥልበት። በሉ እንጂ?” ሲል ጠየቀ። አሁንም ፈሩ። ሻምበል መንግስቱ ከዚህ በኋላ ነው የማክሸፍ ስራውን የጀመረው።

ለአገርና ለህዝብ ሲባል ለውጥ መደረግ አለበት ብሎ የሚያምን እውነተኛና ቆራጥ ልብ ያለው ዓላማና ምኞቱ አገርና ህዝብ እንዲለወጡ፤ እንዲሻሻሉ ነውና ለአንድ ህይወቱም ሆነ ለአንድ ስልጣኑ ሲል በፍርሃት አይንቀጠቀጥም። ግን ቢከሸፍስ? በሚል መነሻ እራሴንም ስልጣኔንም ለምን አጣለሁ? የሚለው አካሄድ ከቁርጠኛ ለውጥ ፈላጊ ባይጠበቅም፤ ከአፍቃሬ ስልጣን ግን ይጠበቃል። የሆነውም ያ ነው። ዛሬ ላይ ሆነው ሁሉም ታሳሪ ባለሥልጣናት በተለይ ደህንነቱ አንባ ቀረሽ ፀፀታቸውን ደጋግመው ይገልጻሉ። “አንድም የማይደግፍ አባል አልነበረም!” ይሉናል። በዚህ መሰሉ የልቦናና የአንደበት ግጭት ሙከራው ከሸፈ።

አሁንም ይህ በእንዲህ እንዳለ ብለን ስንቀጥል እንደተባለው መፈንቅለ መንግስቱን በአንደበትም፣ በልቦናም የማይደግፉት ጓድ

ሊቀመንበሩ ብቻ መሆናቸው ግልፅ የመሆኑን ያህል፤ አሜሪካና ሶቭየትም በሰለላ ድርጅቶቻቸው በሲ.አይ.ኤ. እና በኬ.ጂ.ቢ. አማካኝነት ሙከራው እንዲሳካ ድጋፍ አድርገዋል። ለዚህም ይረዳቸው ዘንድ ለሁለቱም የሰለላ ድርጅቶች በሚስጥር ተቀጥረው ይሰሩ እንደነበር የሚነገርላቸው የደህንነቱ ኃላፊ ኮሎኔል ተስፋዬን ተጠቅመውባቸዋል። በተለይ የእስመራውን አድማ ሁለቱ አገሮች ፈጥነው እውቅና የሰጡት ሲሆን፤ የአዲስ አበባዎችንም “በርቱ” እያሏቸው ነበር።

ኢትዮጵያና ሶቭየት መልካሙ ግንኙነታቸው በተለይ በ1970ዎቹ የመጨረሻ አመታት ከመሻከር አልፎ ተበጥሷል ማለት ይቻላል።

ከፓርቲ ምስረታውና ከሕገመንግስቱ መጽደቅ በፊት በነበረው ጊዜ ሶቭየት የደርግን ሊቀመንበር ሌተናል ኮሎኔል መንግስቱ ኃይለማርያምን “የዳህላክ ደሴት ግዛትን ለወዳጅም ለሶቭየት ያበርክቱ፤ አካባቢው ላይ የጦር ቅኝት ማድረጊያ ጣቢያ አስፈልጎናል” የሚል ጥያቄ አቅርበው ነበር። በአገር ጉዳይ ድርድር የማያውቁት መንግስቱ “እንዴ! ይሄ እንዴት ይሆናል? እኛኮ በሕግ ስልጣን የተሰጠንና በህዝብ ተመርጠን መንግስት የሆንን አይደለንም። እንዲህ አይነት ጥያቄ በጭራሽ አንቀበልም፤ ስልጣንም የለንም” የሚል ምላሽ ከሰጡበት ጊዜ ጀምሮ ሶቭየት ኢትዮጵያን አንቅራ ተፍታለች።

ይልቁንም ለአማፅያኑ እርዳታ ወደማድረጉ አምርታለች። ለዚህም ነው የደርግ የስልጣን ዘመን መገባደጃ ላይ ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን ወደ ኤርትራ ግዛት ዳህላክ አካባቢ ወደሚገኝ ቦታ ለስራ ሊሄዱ ሲሉ፤ “ኔታዬ ወደ ዳህላክ ለመሄድ የሶቭየት ባለሥልጣናትን ፈቃድ ማግኘት የግድ ነው” ሲባሉ በድንጋጤ አብድ የሆኑት። የአካባቢው ክፍል ግዛት በሻዕቢያ ቁጥጥር ስር ሆኖ ስለነበርም በሻዕቢያ መልካም ፈቃድ የሶቭየት ጥያቄ ያለኢትዮጵያ መንግስት ይሁንታ ተመልሷል።

በዚህና በሌሎች የርዕዮት ፍርክስክሶች የጓድ መንግስቱ አገዛዝ እንዲወገድ ሶቭየት መፈለጎ ስለማይገርም ለውጡ እንዲሳካ መፈለጎም የሚደንቅ አይሆንም።

የአሜሪካ አቋም ከድሮውም ግልፅ የሆነና ተጀምሮ እስከጨረሰ የታወቀ ነው። ሙሉ በሙሉ የአማፅያኑ ደጋፊ የመንግስቱ ተቃዋሚ የነበረች ናት። ስለዚህ ሁለቱ አገራት ሙከራው እንዲሳካ ብቻ ሳይሆን ከተሳካ በኋላም ከፈንቃዮቹ ጎን እንደሚሆኑ አረጋግጠዋል።

በሠራተኞቻቸው በደህንነቱ አማካኝነትም ትብብርዎን ይቀጥሉላቸው ብለዋል። ደህንነቱም የሂደቱን ዘጠና በመቶ እቅፍ ድግፍ አድርገው በማያስነቃ መልኩ አስጉዘውታል። ከመጀመሪያው ጀምሮም ጥንቁቅ የደህንነት ጠባቂ መሆናቸውን በሚያረጋግጥ አካሄድ ያዩትን ለተስፋዬ ገብረኪዳንና ለመንግስቱ ቀኝ እጅ ለሻምበል መንግስቱ ገመቹ የገለፁት

በሙሉ ልብ እንዲከሸፍ በመፈለጋቸው ሳይሆን፤ ሂደቱ ከተጀመረ እንዲቀጥል ሁሉም መፈለጉ ስለማይቀር ችግር እንደሌለው በማመናቸው እንጂ (በእርግጥም እንደዚያ ነበር ማንም ያሰበው) ለመንግስቱ አገዛዝ ተቆርቋሪ ሆነው አልነበረም።

ስለዚህ መጀመሪያ በሚሰጥር አይዟችሁ ያሏቸውን በስተመጨረሻ ውድቀታቸው አይቀራ መሆኑን ሲረዱ በሚሰጥር ካደቸው። ተጠርጣሪዎችን አሳዳጅ ሆኑ። በጉዳዩ ላይ እንደነበሩበት የሚያረጋግጡ ተጨባጭ መረጃዎችን ማጥፋት ስራቸው ሆነ። ያጋልጡኛል ያሏቸውን እና የፈሯቸውን በተለያዩ ዘዴ ቦታ ቦታቸውን አስያዙና በመንግስቱ ፊት “የታባታቸው!” ብለው ሸለሉ ማለት ነው። ወደ ሞካሪዎች ፍፃሜ ሰንመለስ፤ ጊቢ ውስጥ ተደብቀው የቀሩት ሁለት ብቻ ነበሩ። ኮሞዶር ኃይሌ ወልደሚርያም በመከላከያ ሚኒስትር ጊቢ ውስጥ ከሚገኝ መታጠቢያ ቤት ተገኝተው ታሰሩ። ሜጀር ጄኔራል ፋንታ በላይ (የእቅዱ ጠንሳሽና ሰብሳቢ የነበሩትና መፈንቅለ መንግስት የተደረገባቸው) በጊቢው ውስጥ በሚገኝ የዕቃ ማሸጊያ ኮንቴነር ውስጥ ተደብቀው 3 ቀናት ያለ እህል ያለ ውሃ ከቆዩ በኋላ የሚያመልጡበትን ቀዳዳ በመፈለግ ላይ እንዳሉ ተያዙ።

“ፎፕሊና ሚሪንዳ በከተማው ጠፍቶ፤

ፋንታ ተገኘ አሉ በኮንቴነር ሞልቶ።” ተብሎ ተገጠመላቸው።

በዚያ ወቅት የተቋጠሩ ሰንኞችን በሚመለከት የ“ነበር” ፀሐፊ ዘነበ ፈለቀ በቁጥር 2 መጽሐፋቸው ያካተቱትን አንድ ገለፃ ላክል።

ሊቀመንበሩ አዲስ አበባ ገብተው ሁሉም ነገር በቁጥጥር ስር ከዋለ በኋላ የአዲስ አበባን ህዝብ ለማመስገን በአብዮት አደባባይ ግንቦት 12 ቀን ተገኝተዋል። በእለቱ በርካታ ህዝብ ተገኝቶ የተለያዩ አብዮታዊ መፈክሮች ተደምጠዋል፤ ቀርቶና ሸለላም ነበር። የዝግጅቱ ዓላማም “እንኳን እግዜር አዳግም” ለማለት ነው።

“እንጋፋው የሸለላና የቀረርቶ አቀንቃኝ ዓለማየሁ ፋንታ ጭንቅላቱን በነጭ ሻሽ በቀጭኑ ሸብ አድርጎ፤ ለምዱን ለብሶ ማሲንቆውን በቁንጥ እየገዘገዘ

“አባሮ ገዳይ ከዳመናው ስር!

ትመለሳለህ ብዬም አልነበር!” በማለት ሲያቅራራ ላዳመጠው ለዓመታት ሲያቅራራበት የነበረ ሰንኞ ሳይሆን “ለምን መጣህ?” በሚል ቁጭት ለዚያች ዕለት አስቦ የቀመረው ይመስል ነበር” ይሉናል።

ጄኔራል ፋንታ በላይ ተይዘው ማዕከላዊ ምርመራ ታሰረው ሳለ፤ “ለማምለጥ በመሞከራቸው በጠባቂዎች ተገደሉ” ተብሎ በብዙሃን መገናኛ ተሰራጩ። ሆኖም ታሪኩ ካለፈ በኋላ እንደተባለው የደህንነቱ ኃላፊ ሚስጥር ያወጡና ተባባሪነቱን ያሳውቁብኛል ብለው የራሳቸውን ሰው

ልከው እስር ቤት ውስጥ እንዳሰገደሏቸው ነው። ለዚህም የተለያዩ የአሜሪካቸውን አይነት መሠረት ያደረጉ አሳማኝ ምክንያቶች ተዘርዝረዋል። ከዚህም በላይ ሊቀመንበር መንግስቱ “ዋና ጠንሳሽ የሆኑትን ጄኔራል ፋንታን ማነጋገር ስለምፈልግ እንድታመጡልኝ” የሚል ቀጠሮ አስይዘው ስለነበር ሁለቱ ከመገናኛታቸው በፊት ነበር የተገደሉት።

ከዚያም ሚኒስትሩን ገድለው ያመለጡት ጄኔራል አበራ አበበ አምልጠው እንደሄዱ ዘመዳቸው ቤት ተሸሽገው ለጥቂት ቀናት ከቆዩ በኋላ ለደህንነቱ ለኮሎኔል ተስፋዬ የሚያመልጡበትን ሁኔታ እንዲያመቻቹላቸው ቢጠይቋቸውም ዳግመኛ እንዳይደውሉ አስጠንቅቀው ችው አሏቸው።

ጄኔራል አበራ የደህንነቱ እምቢታ ቢያሰላጩቸውም ምንም ሊሉት አይችሉምና ይልቁንም የት ሆኝ እንደደወልኩ አጣርቶ እንዳያስይዘኝ በሚል ስጋት የመሸገጊያ ቦታቸውን ለውጠው ወደ ሌላ ዘመድ ቤት ሄዱ። የሴትዮዋ ባለቤት ኮሎኔል ነበርና የባለቤቱን ዘመድ መሸገግ ለደህንነቱ ተናገረ። ወደ ራሱ ቤት እየመራ ወስዶ አስያዛቸው። ለባለውለታነቱ 5ሺ ብር ተሰጠው። ከባለቤቱና ከዘመዶቹ ጋር ተኮራረፈ። በወቅቱ ጄኔራል አበራ አበበን ለመያዝ የሄደው ቡድን ከነህይወታቸው መማረክ እየቻለ ነገር ግን የእጅ መስጠት እድልም ሳይሰጣቸው ታዘው በሄዱ ፖሊሶች ተኩስ ተገደሉ።

በዚያ ወቅት ከሚሊቲው አልፎ የአመፀ ተባባሪ ነበር እየተባባሉ መጠቋቆም ወደሲቪሉም ተዛምቶ ነበርና ሁሉም ስጋት ላይ ነው። የጄኔራል አበራ ወዲያው መገደልም ለደህንነቱ ሌላ እጅይታ ነበር።

ሌላው ሜጀር ጄኔራል ቁምላቸው ደጀኔ ሲሆኑ በራሳቸው አገላለፅ በእለቱ ከአዲስ አበባ ወጥተው በጎጃም አድርገው ሱዳን፣ ከዚያ አሜሪካ ገባሁ ሲሉ፤ ውስጥ አዋቂ ነን የሚሉ ወገኖች ደግሞ እድማው ሲከሸፍ አሜሪካ ኤምባሲ ውስጥ ገብተው እንደተሸሸጉና ምቹ አጋጣሚ ተጠብቆ በኤምባሲው ትብብር ከአገር ወጥተው አሜሪካ መግባታቸውን ነው። ዞሮ ዞሮ አምልጠው አሜሪካን አገር ገብተዋል።

የቀሩትን ጄኔራሎች በሚመለከት ፕራዝዳንት መንግስቱ ለህዝቡ “የጥቂት ጄኔራሎች ጉዳይ በአጭር ጊዜ ውስጥ በፍርድ ቤት ታይቶ ይወሰናል” ብለው በገቡት ቃል መሠረት ከጠቅላይ ጦር ፍርድ ቤት ጀምሮ ልዩ ልዩ ደረጃ ያላቸው የጦር ፍርድ ቤቶች ተቋቁመው ስራ ለመጀመር 6 ወራት ያህል ጊዜ ወስዶ ክሱ ህዳር 27 ቀን 1982 ዓ.ም ተመስቶ ጉዳያቸው መታየት ጀመረ።

20 ጄኔራሎችንና 86 ከፍተኛና መካከለኛ ማዕረግ ያላቸውን መኮንኖች ፍርድ ለመስጠት በታላቁ ቤተመንግስት ውስጥ ራሱን የቻለ ፍርድ ቤት ተቋቋመ። ከእነዚህ ውስጥ የ14ቱ ጄኔራሎች ካላቸው የታየው በጠቅላይ ጦር ፍርድ ቤት አንደኛ ችሎት ሲሆን፤ ለዳኝነት የተሰየሙት

ሌተናል ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን የመሀል፣ ሜጀር ጄኔራል አሰራት ብሩ የግራ፣ ብርጋዴል ጄኔራል ዓለማየሁ ሰዩም የቀኝ ዳኞች በመሆን ነው። ዐቃቤ ሕገ ኮሎኔል ታጠቅ ነበሩ።

የክሱ ዋና ነጥብ የሁሉም “መንግስትን በኃይል ለማስወገድ የመፈንቅለ መንግስት ሙከራ ማድረግ” የሚል ነው። የተለያዩ አገራት መንግስታት ለሊቀመንበር መንግስቱ የከፋ እርምጃ እንዳይወሰድባቸው በምክርም፣ በልመናም ሲማግኑ ቆይተዋል። በነፃ እንዲለቁቸው የጠየቁ መንግስታትም ነበሩ። መንግስቱ አልሰጧቸውም። እናም ሂደቱ ሲጀመር አግባብ ባለው መንገድ እንዲከራከሩ፣ ጠበቃ ማቆም ከቻሉ እንዲያቆሙ፣ ካልቻሉ መንግስት እንዲያቆሙላቸው ተፈቅዶላቸው ተከራክረዋል። ተከላክለዋል። ጠበቃ፣ ቤተሰብ፣ የውጭ ጋዜጠኛ ሳይቀር በችሎቱ ተገኝተው ነበር። ያደረሱት የከፋ አደጋ አለመኖሩን እያነሱ ተከራክረዋል። ጠበቆችም የቅጣት ማቅለያ ጠይቀዋል ... ወዘተ።

የቀኝ ዳኛው የሕግ ምሩቅ ቢሆኑም፣ ሁለቱ ዳኞች ግን እንደማንኛውም ሚሊቲሪ ከውስን የሕግ እውቀት ውጪ ባለሙያ አልነበሩም። ያም ቢሆን ክፋት አልነበረውም።

ሀዳር 4ይ የተጀመረው ችሎት በቀጠሮ ሄዶ ሄዶ ለውሣኔ ግንቦት 13 ቀን 1982 ዓ.ም ተቀጠረ። እስከዚህ ድረስ በአግባቡ ከሄደ በኋላ ግን የውሣኔ ቀጠሮው በ13 የነበረው ለጠበቆቹ ባልተለመደ አሰራር ስልክ ተደውሎ ወደ ግንቦት 11 መለወጡ ተነገራቸው። በተባለው ቀን ተከላከሎችም ጠበቆችም ተገኙ። ሌላ ታዳሚ አልተገኘም። ጋዜጠኛና ቤተሰብ ተባረረ። ክርክሩ ሙሉ ቀን ወስዶ ከምሽቱ 12 ሰዓት ድረስ ቆየ። ረፍት ተወጣ። ጠበቆቹ ግን ለእረፍት እንዳይወጡ ተከልክለው እዚያው ቀሩ።

ከምሽቱ ሁለት ሰዓት ላይ ዳኞች ተሰየሙ። ያ ሁሉ ክርክርና አግባብነት የነበረው አሠራር ሁሉ በአንድ ገደል ገብቶ ፍርድ ቤትነቱም ቀረና እስረኞች በካቴና የኋልዮሽ ታሰረው ሽሎቱ ላይ እንዲቆሙ ተደረገ። (ችሎት ሲቀረብ ተከላከሎች እጆቹን አይታሰርም) ይህም ባልከፋ ግን መዝገብ ማገላበጡ፣ ሙግት መስማቱ ቀርቶ ተፅፋ የተላከች እንዲት ብጣሽ ወረቀት ይዘው እንባ እየተናነቃቸው ሜጀር ጄኔራል አሰራት ብሩ ሲያነሱ ተዘጋጁ። ያቺ ግማሽ ገጽ ወረቀት በሊቀመንበር ተፅፋ የተላከች ትዕዛዝ መሆኗ ነው። እስከመሽ የተጠበቀውም ለዚህ ነበር።

ጄኔራል አሰራት የሐዘን እንባቸውን እያፈሰሱ በሊቃ ድምፅ አነበቧት።

እንግዲህ ቀደም ሲል በአድማው ስብሰባ ላይ የነበሩ ተብለው ከተዘረዘሩት 18 ጄኔራሎች ውስጥ ጄኔራል አበራ አበበ እና ጄኔራል ፋንታ በላይ ስለተገደሉ፣ ጄኔራል መርዕድ ንጉሴና ጄኔራል አምሃ ደስታ

ራሳቸውን ስለገደሉ፣ ሌሎቹ 14ቱ ግን በቁጥጥር ስር ሆነው ስለቆዩ ተከታዩ ፍርድ ተበየነባቸው።

ሜጀር ጄኔራል አብድላሂ ዑመር በ10 ዓመት እስራት፣ ሪር አድሚራል ተስፋዬ ብርሃኔ በ15 ዓመት እስራት እንዲቀጡ ሲወሰን፣ ሌሎቹ 12ቱ ጄኔራሎች የሞት ፍርድ እንደተበየነባቸው የሚገልፀውን ወረቀት አንብበው እንባቸውን እየጠረጉ ፈጥነው ከችሎት ወጡ አንባቢው። ግለትም ዳኛው። ከተከላከሎች አንደበት የተለያዩ አሳዛኝ ቃሎች በጨኸት ተደመጡ። “ቤተሰቦቻችን ሳንሰናበት! ፈላጭ ቆራጭ አገዛዝ እድሜ የለውም... ቤተሰቦቻችን አደራ...” የሚሉ ድምጾች።

ተከላከሎች በወታደሮች እየተገፈተሩ ከአዳራሹ ወጡ። የዚያኑ ዕለት ምሽት ተረሸ።

ሌላውን ሁሉ ትተን ጄኔራሎችን ብቻ ብንደምር አስመራ ላይ ከተገደሉት ጋራ 24 ጄኔራሎች ተገደለዋል። ከፍርድ በፊት የተገደሉትንና ራሳቸውን ከገደሉት 4 ጄኔራሎች ጋር 28 ሲሆኑ፣ በመከላከያ ሚኒስትር ጊቢ ውስጥ በአንድ ጥይት ከሞቱት ሚኒስትር ጋር 29፣ አንድ አምልጠው የተሰደዱ፣ አንድ 15 ዓመት የተፈረደባቸውን ሰንጨምር አገሪቱ ከ6 ወር በማይበልጥ ጊዜ ውስጥ 30 የጦር ጄኔራሎቿን በቅፅበት ማጣቷን እንረዳለን። ምን ቀረ ይባላል? ኢትዮጵያ በታሪኳ ዘመናዊ ጦር ሠራዊት ያደራጀችው ከጥቂት አስርት በፊት ነበር። ዘመናዊ ጦር ሠራዊት ከተገነባ በኋላም እነዚህ ጄኔራሎች እዚህ ማዕረግ ለመድረስ አመታት ወስደባቸዋል። ከዚህ አንጻር አገሪቱ በ30 ዓመት ውስጥ ያፈራቻቸውን 30 ጄኔራሎች በቅፅበት ስታጣ ምን ሊፈጠር እንደሚችል ለማወቅ የጦር ሰው መሆን ሳያስፈልግ ማንኛውም ሲቪል ዜጋ በቀላሉ ይረዳዋል። ከዚህም በላይ በጦርነት ውስጥ የነበረች አገር ላይ አንድ የጦር ጄኔራል ምን ያህል አስፈላጊ ዜጋዎ እንደሆነ ግልፅ ነው። ኃይ መንግስቱ ይህን ለማሰብ አልፈለጉም። የሰማሊያው ዚያድ ባሬ እንኳን ኢትዮጵያን ሊወሩ ሲሉ ራሳቸው ያሰሩትን ጄኔራል ራሳቸው ፈትተው የአዛዥነቱን ቦታ ሰጥተውታል። ዚያድ ባሬ ፕሬዝዳንት ከመሆናቸው በፊት ጄኔራል ስለነበሩ ጥቅሙን ያውቁ ስለነበር ነው ቢባል እንኳ መንግስቱ ይህን ማወቅ አይችሉም ብሎ ማሰብ ይከብዳል። ግን አፍሪካዊ መሪ ናቸውና የአፍሪካውያን መሪዎች የጋራ መፈክር የሆነውን “በስልጣን የመጣ ዓይነ ይውጣን” መፍክር ነበረባቸውና ፎክራት።

ይህ ድርጊት የደርግ የመጨረሻው መጀመሪያ ነው። የእነዚህ ጄኔራሎች መገደል በቁም ለነበሩት ጄኔራሎች እንዴት ያለ ስሜት እንደሚፈጥርባቸው ምን አይነት የሞራል ዝቅጠት እንደሚያሰከትልባቸው አልታሰበም። ከዚህ በኋላ ጦርነትን ለማሸነፍ እንዴት ይታሰባል? ለሁሉም ጦር ሠራዊት ተስፋ አስቆራጭ ሆነ። በተለይ የቀሩት ጄኔራሎች

በሙሉ ልብና በጀግንነት ተዋግተው ሊያዋጉ ቀርቶ የወደፊት ህይወታቸውን ከደርግ ውድቀት በኋላ በምን አይነት ካፒታል መመስረት እንዳለባቸው ያውጠነጥኑ ገቡ። ቀድመው የጀመሩትም፤ አዲስ ጀማሪዎችም በተገኘው አጋጣሚ መቦጫቃቸውን ተያያዙት። መረጃ ለጠላት በገንዘብ መሸጥ፤ ምሽግ ውስጥ ያለውን ወታደር ደመወዝ ማስቀረት፤ ሰንቁንና አልባሳቱን በገፍ ለጠላት መሸጥን አጠገቡት። ሁሉም ባይባልም በርካታዎቹ የዚህ አይነቱን ተግባር እንደታተሩበት ከራሳቸው አንደበት በተከታዩ ተከታይ ንዑስ ርዕሳችን የምናየው ይሁንና የጀመርነውን እንቋጭ።

ጄኔራሎች ተገደሉ። የእነሱን የአዛዥነት ቦታ ማን ይሸፍነው? የቀሩት ጄኔራሎችስ በቂ ነበሩ ወይ? ክፍተቱንስ መሙላት ይችላሉ ወይ? ተብሎ ቢጠየቅ፤ ከተገደሉት ጄኔራሎች ውጪ የቀሩ በርካታ ጄኔራሎች ነበሩ የሚል መልስ ብናገኝም፤ የተፈጠረውን ክፍተት መሙላት የሚችሉ ሆነው በዝተው ግን አናገኝም። የብቃት፣ የችሎታና የጀግንነት ጉዳይን ማንሳት አይጠበቅብንም፤ አንድ ጄኔራል እርከን ጠብቆ እዚያ ደረጃ እስከደረሰ ድረስ ለጦር ሜዳ ውሎ አስፈላጊነቱ አያጠያይቅምና።

ስለዚህ የተፈጠረውን ክፍተት ማን ይሙላው? ጓድ ሊቀመንበር ሌተናል ኮሎኔል መንግስቱ ኃይለማርያም ፈጣን ምላሽ ይሰጡናል።

ያዝ በለው! ማዕረግ እንደፈንዳሻ! ዝገን! የታባቱ! ሁሉ በእጃችን ሁሉ በደጃችን! ጠላታችን ደስ አይበለው፤ ወዳጃችን ይመርበት ነው መልሳቸው።

እዚህ ላይ ስም መጥቀሱ ብዙም አስደሳች አይሆንም እንጂ እየጠቀስን ብንዘረዝር ማን ከምን ተነስቶ በአንድ ጊዜ ምን እንደሆነ ሰናይ፤ በእርግጥ ማዕረግ እንደ ቡና ቁርስ እየሠረ እንደተዘገነ እንረዳለን። ከዚህ ጊዜ በፊትም በአንድ ወቅት እንዲሁ ዘግነው ያለሰራ ውጤታቸው ከፍ ያሉ ነበሩና አሁንም ደግመው ሲዘግኑ የበለጠ ደረጃ ላይ የደረሱ በርካታ ናቸው።

ሻለቃ የነበረውን በአንድ ጊዜ አራት እርከን አዘልለው ሜጀር ጄኔራል፣ ሌተናል ኮሎኔል የነበረውን አራት ግዙፍ ግዙፍ ደረጃዎችን አዘልለው ሌተናል ጄኔራል እያሉ አንቆጠቆጧቸው። ከሹመቱ ጋርም በግዙፍ ግዙፍ የጦር ክፍሎች ላይ የአዛዥነት ስልጣን ተሰጠ። ያለ ልምድ፣ ያለ ችሎታ፣ ያለ ትምህርት፣ ያለ ስልጠና የተሾሙት ባለሥልጣናት ስለተመደቡበት ከፍተኛና ቁልፍ ቦታ አንዳችም ግንዛቤ የሌላቸው ቀላል ቁጥር አልነበራቸውም። ቢያንስ እንኳን ተቀራራቢ ማዕረግ የነበራቸውን ከፍ እንዲሉ ማድረግ አላስፈለገም። ይልቁንም በትክክለኛው አካሄድ ብርጋዴል ጄኔራል ሆነው የቆዩትን ሜጀር ጄኔራል ማድረግ ሲቻል እነሱ ባሉበት ቆመው ቀርተው ከሻለቃነት ተነስተው

በአንድ ቀን ሜጀር ጄኔራል በሆኑት ስር እንዲሆኑ ተደረገ። አሁንም በዚህ ተግባር ሌላ የሞራል ድቀትና የሰነልቦና ውድቀት ተከሰተ።

ሙያና ብቃት በታማኝነት ተሻሩ። ታዲያ ያንን ሁሉ በግድም በውድም የታጠቀ ጦር ሠራዊት ማን ይምራው? ውጊያውስ በምን አይነት የጦር ሜዳ እቅድ ይከናወን? ማንስ በማን ይታዘዝ? ደርግስ ሽንፈቱን በዚህ መልክ ካፋጠነው በኋላ እንዴት ድልን ይጠብቃል? እኛስ ምን እንጠብቃለን? ወደተከታዩ ርዕሰ ጉዳያችን እንለፍ እንጂ።

ግላሰናስት እና ፔሬስትሮይካ የደርግ መንግስት የውስጥ ሠላም ቢያጣም፤ ሁኔታው ሁሉ በጦርነት ላይ ጦርነት፣ በችግር ላይ ችግር ቢሆንበትም ሁሉንም ነገሮች ለመለወጥና ቅርፅ ለማሰያዝ ተፍ ተፍ ማሉቱን ቀጥሏል። ሆኖም የውስጥ ረብሻው ሳይበቃ ሌላ መዘዝ መጣ።

የሶቭየት ኅብረት ኮሚኒስት ፓርቲ ዋና ፀሐፊና የፌዴራል ሪፐብሊኩ ፕሬዝዳንት ሊዮኔድ ብሬጌኔቭ ከሞቱ በኋላ ቸርኒኮቭና ሚሊንኮቭ የተባሉ ሁለት አረጋውያን በተከታታይ የሶቭየትን ፕሬዝዳንትነት ስልጣን ይዘው የነበረ ቢሆንም፤ አፍታ ሳይቆዩና እውቅናም ሳያገኙ በሞት ስለተለዩ፤ እ.ኤ.አ በ1985 መጋቢት ላይ (በእኛ አቆጣጠር 1977 ዓ.ም መሆኑ ነው) ሚካኤል ጎርቫቶቭ የሶቭየት መሪ ሆነ።

ብዙም ሳይቆይ ጎርቫቶቭ የኮሚኒስትን ስርዓት ሰብዓዊ ገጽታ ለመስጠት በሚል መነሻ አዲስ መፈክር ይዞ ብቅ አለ። የመፈክሩን ዓላማም ለኮሚኒስት ፓርቲው አባላትና ለአገሪቱ ባለሥልጣናት ማስረዳቱን ቀጠለ። የሶቭየት ኅብረት የወደፊት አቅጣጫ ምን መምሰል እንዳለበት፣ የሶቭየት ስርዓቱ ያስገኛቸውን አገራዊ እድገቶች እንዴት ጠብቆ ማቆየትና ማስቀጠል እንደሚቻል ሲሰብክና የሀሳቡን ደጋፊዎች ሲያሰባስብ ቆይቶ እ.ኤ.አ በ1989 “ፔሬስትሮይካ” የተሰኘ መጽሐፍ አሳትሞ አሰራጩ።

በጎርቫቶቭ አገላለፅ ፔሬስትሮይካ ማለት “አንድ አገር ባለችበት እንዳትረገጥ አዳዲስ አሰራሮችን መዘርጋት፣ ማገባረድ እድገትን ማፋጠን፣ የአሠራር ስልቶችን ለማፋጠን ሲባል የሚካሄዱ የቅየሳ ስልቶችን ስላልተለመዱ ብቻ ፈጥኖ መቀበል እንጂ ማንገራገር ተገቢ አለመሆኑን፣ በዚህ ዓይነት አሰራር የሚገኙ እድገቶችን ጠብቆ ከማቆየት ባለፈ፣ የበለጠ መሻሻል ሊያስገኙ የሚችሉ ሌሎች ዘዴዎችን ከመጠቀም ወደኋላ አለማለት...” የሚል ነው። የዚህ መፈክር ቅጥያ የሆነውን “ግላሰናስት”ን ደግሞ ወዲያው ደረሰበት። “ግላሰናስት” በጎርቫቶቭ ገለፃ፣ “ግልፅነት” ማለት ሲሆን፤ በግልፅነት ውስጥ ተካተው የሚተነተኑት ደግሞ “ህዝቡ የራስ ተነሳሽነት እንዲኖረው ማበረታታት፣ የፈጠራ ስራን ማገልበት፣

ሰርዓት ያለው ግልፅነትን መፍጠር፤ ለእያንዳንዱ ግለሰብ ከፍተኛ ትኩረት መስጠት፤ ሰብዓዊ ክብሩን መጠበቅ፤ በራሱ መቆምና በራሱ መተዳደር እንደሚችል መንገር፤ በሶሻሊስታዊ ሰርዓት ያልተቆጠበ የንግድ ስራን ማበረታታትና ታላቋን ሶቭየት በየዘርፉ በፍጥነት ማዘመን..." የሚል ሆኖ፤ በግርድፉ ሲታይ በጎ አስተሳሰብ መስሎ ውስጡን ለቁስ የሚሉት አይነት መፈክር ቢሆንም፤ ጉርቫቶቭን "ያዲሲቲ ፍሲያ መሪ" ብሎ ህዝቡ አወደሰው። ምዕራባውያን ጉርቫቶቭ ምን እያለ እንደሆነ በጥልቀት ገብቷቸዋልና የብሪታኒያና የአሜሪካ መሪዎች ባልተለመደ ሁኔታ ጉርቫቶቭን ደጋግሞ መገናኘት፤ መወያየት ትልቁ ስራቸው ሆነ።

የግላሰናሰትና የፔሬስትሮይካ ጥምር ፖሊሲ በሂደት የሶቭየትን ብቻ ሳይሆን የዓለምን የኃይል ሚዛን ሙሉ ለሙሉ ለወጠው። ታላቋ ሶቭየት ኃይልነቷ አክትሞ ለምዕራቡ ርዕዮተ መንበርከክ ነበረባት።

ሌላው አገር እንኳ በሶሻሊስት ሰርዓት የሚገኙ አገራዊ ጥቅሞችን አጣጥሞ ሰላቆዩ ብዙም አይከነክንም። ለኢትዮጵያ ግን ደፍራ የማትጎነጨው ፅዋ ነበር። ፔሬስትሮይካ ስራ ላይ ከዋለ በኋላ፤ ሶቭየት በምስራቅ አውሮፓ አገሮች ላይ አሳርፋው የነበረውን ክንድ አነሳች። የኢኮኖሚ ትብብሯን አቆመች፤ የሚጠቅሟትንም የማይጠቅሟትንም ራስ ራሱን ቻል በሚል ግልፅነት በተሞላበት አገላለፅ እየገፈተረች ወደራሷ ተመለሰች። ምስራቅ አውሮፓ በለውጥ ማዕበል ተናጠ። የበርሊን ግንብ ፈርሶ ምስራቅና ምዕራብ ጀርመን ተቀላቀሉ።

በሶቭየት ሶሻሊስታዊ ርዕዮተ ተጠምቀው ለዘመናት የርዕዮቱ ታማኝ ሆነው ሲተዳደሩ የነበሩ የፖላንድ፣ የሮማኒያ፣ የቼኮዝላቫኪያ፣ የአልባኒያ ... ህዝቦች ኮሚኒስት መሪዎቻቸውን በአመፅ ከሰልጣን አባረሩ፤ አሰሩ፤ ገደሉ።

እነ ብሬገሪኔቭ "የኢምፔሪያሊዝም ነፀብራቅ" እያሉ ሲያወግዙት የኖሩት ነገር ሁሉ በጉርቫቶቭ ተቃራኒ መፈክር ይባረታታ ጀመር።

ፔሬስትሮይካ ኢኮኖሚያዊ ለውጥ የሚያመጣ፤ ግላሰናሰት ፖለቲካዊ ነፃነት የሚያላብስ ትርጉም እንዳለው ግልፅ እየሆነ ሄደ። በግላሰናሰት መፈክር በ14 ትናንሽ አገሮች ታጅባ በታላቅነት ስም ሶቭየት ኅብረት እየተባለች በገናናነት የቆየችው ፍሲያ የፌዴሬሽን ውላቸውን ቀድዳ ጥላ በሰላም ሸኘቻቸው። አገራቱ የየራሳቸውን ባንዲራ መልሰው አነሱ። እነዚህ አገሮች ኮሚኒስት መሪዎቻቸውን በአመፅም በምንም አስወግደው ሌላ ባለሥልጣን ሲተካ የምዕራብ ዓለሙን ርዕዮተ ለመከተል አማተሩ። ምዕራባውያንም አቅፍ ድግፍ አድርገው ተቀበሏቸው፤ በካፒታሊዝምም አጠመቋቸው።

በፔሬስትሮይካ መፈክር መሠረትም የቅይዋ ኢኮኖሚን በመከተል ፍሲያ ብቻዋን የምትገፋ መሰላ ቆየች። የቀዝቃዛው ጦርነት ማክተም የዚህ መፍክር ውጤት ሆኖ እንደትልቅ ጀብደኛ ጉርቫቶቭ ተወደሰበት።

በአሜሪካና በእንግሊዝ ጉትጎታ የመፈክሩን ውስብስብነት በፍጥነት እንዲገላልጥ የተመከረው ጉርቫቶቭ፤ "አሺ" አለ። ከአነሳሱ በበጎ ታይቶ የነበረው መፈክር የሶሻሊስት አራማጅ አገሮችን ሁሉ አጠቃሎ በአሜሪካና በእንግሊዝ ጎተራ ከተታቸው። ከዚህ ጋር ታላቋ ሶቭየት ፈራረሰች። ለዚህ ተግባሩ ነው ጉርቫቶቭ የኖቪል ሽልማት የተሸለመውና ከሽልማቱ ጋር በተሰጠው ገንዘብ ሚሊየን ሆኖ ህይወቱን በተደላደለ መንገድ መምራት የቀጠለው። የጉርቫቶቭን ክህደት የተረዳው የሶቭየት ሠራዊት በመሪው ላይ አደመ። መፈንቅለ መንግስትም ሞከረ፤ ሆኖም ወዲያው አድማው ተበትኖ ሙከራውም ከሸፈ። ጉርቫቶቭ ይህን ካደረገ በኋላም ስልጣኑን ለቦሪስ አስረክቦ ከጨዋታ ሚዳው ወጣ።

በሶቭየት አንጋቸነት ህልውናቸውን መስርተው የነበሩ እንደ ኢትዮጵያ ያሉ አገሮች ሶቭየት ስትፈራርስ በድንገት ክልተው፤ ክልተው አሉ።

መንግስቱ ኃይለማርያም በዙምባቡዌ ሐራሬ ሆነው ለጣሊያናዊው ጋዜጠኛ ለሪካርዶ ኦሪዚዮ ይህን ጉዳይ በተመለከተ የገለፁለትን ከራሳቸው አንደበት እናድምጥ።

"... ጉርቫቶቭን የማውቀው ገና ወጣት የማዕከላዊ አባል ሳለ ነው። ፖሊት ቢሮ ሳይገባ በፊት" ... መንግስቱ በእርጋታና በጥርጣሬ የተሞላው እንግሊዝኛቸው፤ የሶቭየት ጉዳይ ሲነሳ ለወጥ ይልና ፈጣን ይሆናል ይለናል ሪካርዶ ኦሪዚዮ።

"... ጉርቫቶቭ ሲመለከቱት ጥሩ ሐቀኛና ለሶሻሊዝም ታማኝ ሰው ይመስል ነበር። ለእኔ የነበረው ስሜትም ወዳጃዊና የጋለ ነበር። ይሁንና በ1985 ስልጣን ላይ ፊጥ ብሎ ከወጣ በኋላ ግን ፔሬስትሮይካና ግላሰናሰት ማለት አመጣ። በዚህ ጊዜ ታዲያ ስለሁኔታው በጥልቀት ለመረዳት በማሰብ አዲስ አበባ ሆኜ ቀጠሮ ለመያዝ ስልክ ደወልኩለት። ምን እየተሰራ እንደሆነና የሁለቱን መፈክሮች ትርጉምም ለመረዳት ወደ ሞስኮ አቀናሁ። ሁለቱ ቃላቶች መፈክሮች ይሁኑ እንጂ ምንነታቸውን አልተረዳሁም ነበር። ለምን? ቢባል ደግሞ መልሱ እንኳን እኔ ቀርቶ የሶቭየት ህዝብም ሰላልተረዳቸው ነው። እናም ጓድ ጉርቫቶቭ፤ እርስ በርሳችን ግልፅ እንሁን። የራሳችንን አቅጣጫ በጊዜ ለማስተካከል እንዲያመቸን የአቅጣጫ ለውጥ ካለ ይነገረኝ። የናንተ ጥንካሬ ጥንካሬያችን፤ ድክመታችሁ ድክመታችን ነው አልኩት።"

ጉርቫቶቭ ይህን የግል ሚስጥሩን ለሶሻሊዝምና ለሶቭየት ታማኝ ለሆኑት ለመንግስቱ መንገር አልፈለገም። ስለዚህ ሣቅ አለና "ጓድ"

መንግስቱ አያሰቡ፤ ከማርክሲዝም ሌኒኒዝም ርዕዮተ አንዲት ሚሊዮንት ለንጋ አላፈገፍገም። በሶሻሊስታዊ የሰራ ውጤታችን እኩሉሁ። ወደፊትም የምኮራ ነኝ አላቸው።

“ከዓመታት በኋላ” አሉ መንግስቱ፤ ረጋ ባለና በተቆጠበ አንደበታቸው “ከዓመታት በኋላ አማጽያኑ ወደ አዲስ አበባ በመገባት ላይ እንዳሉ እርዳታ በመሻት ስልክ ደወልኩለት። ለጥያቄ የሰጠኝ መልስ፤ እንረዳለን እንተ ብቻ በፅናት ቁም። ሊነቅፉህ ይችላሉ፤ ሆኖም በታሪክ ውስጥ እንደ ትልቅ መሪ የሚያስቆጥርህ ትልቅ ስራ ለኢትዮጵያ ሠርተሃል። ጥንታዊውን ዘውዳዊ አገዛዝ በመገርሰሰህና በመካከለኛው ዘመን የእድገት ደረጃ ላይ የነበረችውን ሃገርህን ዘመናዊ እንድትሆን በማድረግህ በታሪክ ውስጥ ተገቢ ስፍራህን ይዘሃል፤ የሚል ነበር። ግብዝ! አሁን ለዚህ የኖቤል የሠላም ሽልማት ይስጡት? ለጠላቶች መሣሪያ እያቀበለ እኔን በቃላት ይሸነግላኛል። እየዋሸኝ እንደሆነ ስለገባኝ ከዚያ ቀን በኋላ ዳግመኛ አልደወልኩለትም። ማን ወዳጃችን፣ ማን ጠላታችን እንደሆነ እንኳ ለመለየት ባለመቻላችን መጥፎ ጊዜ እየተቃረበ ለመሆኑ ጠቋሚ ነበር”

መንግስቱ ሞስኮ ችላ ካለቻቸው በኋላ ፈታቸውን እንደገና ወደ ዩ.ኤስ. አሜሪካ አዘኑ። “... ፕሬዝዳንት ማን ነበር ስሙ? ... ማን ነበር ... ካርተር? አይደለም ቆየኝ ... ማን ነበር ከእሱ በኋላ የነበረው ...? አዎ አስታወስኩት ሮናልድ ሬጋን ነው። ሬጋን እኔን ለመርዳት እምቢ አለ። ሬጋንና ፐርቫቶቭ ማለት ለእኔ ሁለት ገፅታ ያለው አንድ ሠይጣን ማለት ናቸው! ፐርቫቶቭና ሬጋን ፀረ እድገት የሆነ ሴራ አንድ ላይ አሰረዋል። ፐርቫቶቭ የካደው እኔን መንግስቱን ብቻ ሳይሆን መላው ዓለምንም ነው። ያፈራረሰውም ሀገሩን፣ መላውን ዓለም አቀፍ ሶሻሊስት ንቅናቄ ማለትም ኮሚኒስቱንና ብሔራዊውንም ጭምር ነው።

ስልጣን ላይ የወጣው በሶቭየት ኅብረት ኮሚኒስት ፓርቲ አካባቢ የሰፈነውን ሙስና በጽኑ ለመዋጋት እንደሚፈልግ በማሳመን ነበር። ይሁን እንጂ ፓርቲውን ከአደጋ ለማዳን የሚያስችል ምንም አይነት የስርዓት ማሻሻያ ወይም ለውጥ ለማድረግ አልፈለገም። ስለዚህ አመጣጡ ፓርቲውን ለማፈራረስ እንጂ ለማዳን አልነበረም። ...” /TALK OF THE DEVIL 2003/

መንግስቱ እንዳሉት ምንም የቅድመ ዝግጅት ሁኔታ እንዳይደረግ ፐርቫቶቭ በማለላለስ እያዘናጋ 4 ዓመታት ያህል ከቆየ በኋላ፤ ነገሩ ሁሉ በምስራቅ አውሮፓ ትርምስምሱ እየወጣ መሆኑን ያዩት መንግስቱ ጉዳዩ ግልፅ እየሆነላቸው ሄደ።

ታዲያ በቅፅበት ምን ማድረግ ይቻላል? ሲያብጠለጥሉት የኖሩትን ካፒታሊስት አገር ተደግፈው አያንሰራሩ ነገር። የርዕዮተ ለውጥ

ለማድረግም አጋዥ አገር በተለይ በራዲ ላልቆመች አገር የግድ ያስፈልጋታል። በነበረው አይቀጠል ነገር ባለቤቱ ተንሻፈፈ ብሎ የጣለውን ጫማ እኛ አጥልቀን እየተባለ ተቃዋሚው በዛ። እንዲያ ሲያዘገው ለት፣ ሲፎክሩ ሲሸልሉበት፣ ተፈጥሮን በቁጥጥር ስር እናደርጋለን እያሉ ሲዝቱበት የነበረው ርዕዮተ፣ ሶሻሊስታዊ ኢትዮጵያን እንገነባለን ተብሎ በሕገመንግስቱ ሳይቀር አንቀፅ የተበጀለት ... ሕገመንግስቱ በፀደቀ ገና ሁለት ዓመት ሳይደፍን ሶሻሊዝም ሲሞት መንግስቱ እንዴት ግራ ይገባቸው? መጥፎ! እንግዲህ ምን ይሁን? ያን መራራ ፅዋ ከመገንጨት በቀር ምርጫ የለም።

ከጥቅምት 29 እስከ ህዳር 2 ቀን 1981 ዓ.ም ተደርጎ በነበረው የኢሠጋ ማዕከላዊ ኮሚቴ 9ኛ መደበኛ ስብሰባ ድርጅቱ የመጨረሻ ግቡ የሶሻሊስት ስርዓቱን መገንባት እንደሆነ ቢያረጋግጥም፤ የግል ኢንቨስትመንትን ለማበረታታት መጠነኛ እርምጃዎች ለመውሰድ ተገዶ ነበር። በዚህም ከመንግስት ጋር በጋራ የሚሰሩ ኢንቨስተሮችን፣ የአነስተኛ ኢንደስትሪዎችንና የሆቴል አገልግሎት ሰጭ ድርጅቶችን የካፒታል ጣራ ከፍ ለማድረግ ተሞክሯል። ነገር ግን በዓለም አቀፍ ደረጃ እየተካሄደ ከነበረው ለውጥ ጋር ሲመዛዘን ፈፅሞ በቂ አልነበረም። ስለዚህ የነገሩን ቁርጥ መሆን የተረዱት ጓድ ፕሬዝዳንት የካቲት 28 ቀን 1982 ዓ.ም በተካሄደው የኢሠጋ ማዕከላዊ ኮሚቴ 11ኛ መደበኛ ስብሰባ ላይ የሶሻሊስት ግንባታ መርህን በመሠረዝ የቅይጥ ኢኮኖሚ መርሐግብርን አፀደቁ። በፖለቲካው በኩልም ኢሠጋን የተለያዩ የፖለቲካ አመለካከቶችን ሊያቅፍ በሚችልና “የኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ አንድነት ፓርቲ (ኢደአፓ) በተሠኘ አዲስ የፖለቲካ ፓርቲ እንደሚተካ አረጋገጠ። ምንም ቢባል ግን ረፍዶ ነበር።

እነ አጥናፉ አባተ የሞቱበት፣ የሞቱለት ወይም የተገደሉበት የ“ቅይጥ ኢኮኖሚ” ጭቅጭቅ ቀኑ ከጨለመ በኋላ ፀደቀ።

በጣም የሚገርመው ነገር ደግሞ ፕሬዝዳንት መንግስቱ እነዚህን ውሳኔዎች ሲያፀድቁ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላቱ በስብሰባው እለት እየተነሱ ሶሻሊዝምን እየወረፉ በሚያስቅ አነጋገር አዳራሹን በሣቅ ሲንጡት መዋላቸው ነው። ይህንንም ያይን እማኞች ደጋግመው ተርከውታል።

ሻለቃ ካሣዬ እራጋው ከስብሰባው መሃል ብድግ ብለው፤ “ይሄንን የሰው አገር ደበሎ አውልቀን እንድንጥል በማድረግም፤ በታሪክ ትልቅ ስፍራ የሚያሰጥም ነው ...!” እያሉ ሲናገሩ፤ ፕሬዝዳንት መንግስቱ ቀበል አድርገው፤ “ደበሎ አልከው ካሣዬ? ሰው አበላሸው እንጂ ቢያንስ ለደሃው ገበሬ የኑሮ ለውጥ ያመጣ ስርዓት ነበር። የአንድ እናት ልጆች እርስ በርስ የተሳየፍንበት የብዙ ሺህ ሰዎች ደም የዋጀው ክቡር ዓላማ ነበር” አሉ በቁጭትም፤ በትዝብትም። ቀጥሎ ኮሎኔል እንዳለ ተሠማ ተነሱና፤

“በእውነቱ ገደ ሊቀመንበር እርሱም ትናንት በተናገሩት የአዲስ አበባ ህዝብ ከደሰታው ብዛት በውስጥ ሲራጭ ነው ያነጋው...” ሲሉ ተሰብሳቢው ሁሉ በሣቅ አውካካ።

ፕሬዝዳንቱ በምፀት ሣቅ ጥርሳቸውን ብልጭ አድርገው አንገታቸውን ደፉ።

ዳቦ ጠፍቶ ህዝቡ በየዳቦ ቤቱ ወረፋ ይዞ በሚፋለምበት ወቅት ስለውስጥ መራጨት ማውራት አስቂኝም፣ አሳዛኝም ነዋ። ያም ሆኖ ከ5 መቶ ሺ ብር በላይ ካፒታል ያለው ግለሰብ ነጋዴ እንዳይኖር ተደርጎ የነበረው ደንብ ከፍ ማለት እንደሚችል በመታወቅ ደስ የተሰኙ ባለሃብቶች መኖራቸው አይዘነጋም።

የሆነው ሆኖ ተግባራዊ ለውጡን በውል ያላወቁትን፣ ነገር ግን በቃሉ ፍቅር ወድቀው የተዋደቁለትን ርዕዮተ ሳይወዱ በግድ መነጠላቸው ሳያንሱ፣ ትናንት የወርቅ ካባ ያሉትን በቅፅበት ደበሎ እያሉ ሲፎልሉበት ማየት አስተዛዛቢ ነበር።

ከዚህ በኋላ ልዩ ልዩ የሙያ ማገበራት እየፈራረሱ፣ የተደራጁ አምራቾች ጥሪታቸውን ተከፋፍለው እየተበታተኑ፣ ከመንግስት ቁጥጥር ውጪ ሆነው በየመሰላቸው የግል መንገድ መንገድ ጀመሩ። ሁሉም ነገር አቅል አጣ። ፓርቲ ነሽ፣ ወታደር ነሽ ምንድነሽ እየተሰነጠጠቀ፣ አየተፍረከረከ ሄደ። ትዕዛዝ ከላይኛው አካል ወደታች ደርሶ መፈፀሙ አጠራጣሪ ሆነ። አማፅያኑ በየቀኑ አዳዲስ ግዛት መያዝ ቀላል ተግባር ሆነላቸው። ጦሩ ሽሽትን ስራዬ ብሎ ያዘው። ለደርግ መንግስት የሚወግን ታማኝ ወዳጅ አገር ጠፋ። የመንግስቱ ታማኞች እንደድሮው ማሳብደድ፣ ለመወደድ መጣጣራቸውን አቆሙ። በአጭሩ ፕሬዝዳንት መንግስቱ ብቻቸውን ሲፍገመገሙ ነው ቀሪዋን አንድ ዓመት ያሳለፏት ማለት ይቻላል።

እንዲያውም ብርቱ ሆነው እንጂ እንደነገሩ አስደንጋጭነት ቢሆንማ፣ “ግላሰኛሰት፣ ፔሬስትሮይካ፣ ግላሰኛሰት ፔሬስትሮይካ...” እያሉ አብደው በአደባባይ ቢዞሩ ማን ይፈርድባቸው ነበር? የሰው ብርቱነት ይሄን አይነት ክስተት በመቋቋሙ ይረጋገጣል።

የደርግ መንግስት ፍፃሜ እና የኢህአዴግ ድል

ዛሬም ድረስ ሁሉንም ወገን የሚያስገርም ጥያቄ ነው። ሌላው ቀርቶ የቀድሞ የኢህአዴግ ታጋዮች የጦር ግንባር ትዝታቸውን ሲተርኩ፣ “... አሁን ላይ ሆኜ ሳስበው ... ያንን የሚያክል ግዙፍ ሠራዊት፣ ታንኩ፣ ጀቱ፣ ...” ዋ...ይ ዘይገርም! በማለት ከመደነቃቸው ብዛት የጀመሩትን ዓረፍተ ነገር መቋቋት ይሳናቸዋል።

ደርግ በአፍሪካ ውስጥ ግዙፍ የተባለ ሠራዊትን ነበር ያደራጀው። በ12 ቢሊዮን ዶላር ወጪ እንዲገነባ የተደረገው የደርግ ሠራዊት በመቶ

ሺዎች የሚገመት የሰው ኃይልም ነበረው። ሽንፈቱ የዳዊትንና የጎሊያድን ፍልሚያ የሚያስታውስ ነው። ምንም እንኳን ተቃዋሚዎቹ የአሜሪካን መጠነ ሰፊ ድጋፍ ቢያገኙ፣ ታጋዮቹ ራሳቸው የዓላማ ፅናታቸውና ጀግንነታቸው አስደናቂ ቢሆን፣ የአመራሮች ብቃት ባያጠያይቅ፣ በውጊያ ስልት ከደርግ ቢበለጠ፣ እንዴት ለድል በቁ? ብሎ ከመጠየቅ የበዘነ የለም።

ለድል የበቁበትን ምክንያት የሚገልፁ ዘርፈ ብዙ ትንታኔዎች ቢሰጡም፣ “ምንም ይሁን፣ ቢያንስ እንኳን ደርግ በነበረው የሰው ኃይል ብዛት ብቻ እንዴት አላሸነፈም?” የሚል መከራከሪያ መነሳቱ አይቀርም። ጥያቄውን ተገቢ ጥያቄ እንዲሆን ያደረገ የሰፋ ያለመመጣጠን ልዩነትም ነበራቸው።

ቢሆንም፣ መፈንቅለ መንግስቱ ያስከተለውን መዘዝ ሳንዘነጋ፣ የደርግ መንግስት የሰው ኃይሉን በአግባቡ ተጠቅሞ እንዳያሸንፍ እንኳ ሌላ መሰናክል ተፈጥሮበት ነበር። ይህም የወኔ፣ የሰንቅና የትጥቅ፣ እንዲሁም የጀግንነት ችግር ያልነበረበትን ግዙፍ ሠራዊት ወኔውን ሰልፎ፣ ጀግንነቱን ነጥቆ፣ ሥነልቦናው እንዲላሸቅና ተፍረክርኮ እንዲቀር የሚያደርግ ተግባር መፈፀሙ ሲሆን፣ ከራሳቸው ከቀድሞ ባለሥልጣናት አንደበት እንደሚከተለው እንሰማዋለን። ነገር ግን የታጋዮቹን ጀግንነት ለማደብዘዝ እንዳልሆነ በቀላሉ መታወቅ አለበት። የነሱ ጀግንነት የሚያጠያይቅ አይደለምና። ከዚያ ባለፈ ለማሳየት የሻትኩት የጃንሆይን ዙፋን ያወዛወዘው ሙስና መሆኑን እንዳየነው ሁሉ፣ ለደርግ መንግስት ውድቀት መፋጠንም ሙስና የማይኖሩ አስተዋፅኦ ማበርከቱን ነው።

በ1996 ዓ.ም ከእስር የተለቀቁት ሻምበል ተስፋዬ ርስቱ ዛሬም ድረስ በእስር ላይ ሆነው ዓለም በቃኝ የሚገኙ የቀድሞ የደርግ ባለሥልጣናቸን ሁሉ እነጋግረው በ2001 ዓ.ም ለሕትመት ካበቁት “ምስክርነት” ከተሰኘው መጽሐፍ ውስጥ የተገኙ ምላሾችን ነው የምናየው።

ፀሐፊው “የምድር ጦር ወታደራዊ ደህንነት ኃላፊ የነበሩትን ኮሎኔል ታምራት ይልማን ስለመከላከያ አዛዦች ችግር፣ ስለጦር አለቆች ደካማነትና በንቅዘት የተዘፈቁ መሆናቸውን በሚመለከት ላቀረብኩላቸው ጥያቄ መልስ ሰጥተውኛል” ይላሉ።

ኮሎኔል ታምራት ይቀጥላሉ፣ “... ደርግ የጦሩን ድርጅት ለማሟላት በገፍ ያቀርባል። ነገር ግን የነበሩት የጦር አዛዦች ደግሞ በከፋ ዘረፋ ላይ ተሰማሩ። አዛዦቹ የጦሩን ቀለብ ያለ ይሉኝታ ለነጋዴ ሸጡት። ስኳር፣ የጦር ቀለብ፣ ልብስ፣ ጫማና ካልሲ ሳይቀር በጠራራ ፀሐይ መርካቶ፣ ወሎ፣ ደሴና አስመራ ለነጋዴ ተቸበቸበት። ንቅዘት ነውር መሆኑ የቀረ መሰለ። የጦሩ መኪናዎች ከነተሳቢዎቻቸው የጦር ድርጅቶችን ጭነው መርካቶ ለገበያ መቅረባቸው ይፋ ሆነ።...”

ይህን ጉዳይ እነ ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን በጦሩ ስም የፍጆታ እቃዎች እያወጡ ለነጋዴ ይሸጡ እንደነበር የምድር ጦር ወታደራዊ ደህንነት ኃላፊ ኮሎኔል ታምራት ይልማ፣ የበፊት የአገር ውስጥ ንግድ ሚኒስትር የነበሩት ኮሎኔል መርሻ ወዳጆም አጉልተው እንደሚናገሩት ፀሐፊው

ይገልጻሉ። ምላሻቸው ይቀጥላል፤ "... የጦር ድርጅት፣ ቀለብ፣ የሠራዊቱ ደሞዝ፣ መድሐኒት ማናቸውም ለሠራዊቱ የሚጠቅም ነገር ሁሉ እየተዘረፈና እየተሸጠ ወደገል ኪስ ገባ። የጦር አለቆች ከሾፊሮች ጋር በመመሳጠር ነጻጅ፣ ስኳር፣ ጥይት፣ መድሐኒትና ሌሎች ለውጊያ ጠቃሚ የሆኑ ነገሮችን ጭምር ለሚወጋቸው ጠላት ያለይሉኝታ ሸጡት። (የደብረብርሃንና የደብረታቦር ግንባር በዚህ የበለጠ ታዋቂ ነበሩ)

"ማሰልጠኛ ማዕከሎች የንቅዘትና የዘረፋ ማዕከሎች ሆኑ። በሰልጣኞች ስም ከማከፋፈያ ድርጅቶች የማይጠየቅና የማይገዛ የፍጅታ ሸቀጥ አልነበረም። በጦሩ ስም የከፈን ጨርቅና የራሣ ሳጥን ጣውላ ሳይቀር ተገዝቶ ተሸጧል። የጦሩ አለቆች የጦሩን ደሞዝ፣ ለቤተሰቡ የሚያደርገውን ተቆራጭ ነግደውበታል። በወለድ ለነጋዴ እያበደሩ ከብረውበታል። ባንክ ውስጥ በሰማቸው እያስቀመጡ ወለድ አግኝተውበታል። በዚህ አድራጎታቸውም በሚመሩት ጦር ላይ የአስተዳደር በደል አድርሰውበታል። ወደ መውደቂያችን መቃረቢያማ የጦር አለቆች የቀን ጅብ ሆኑ!" በማለት ይናገራሉ። ለዘረፋና ለጥቅም ሲባል የዘመቻ እቅዶች ይነደፉና እንዲከሸፉ ይደረግ እንደነበርም ጨምረው ይገልጻሉ።

"በሞቱ፣ በጠፉ፣ ወይም በተማረኩ የጦሩ አባላት ስም የሐሰት ሠነድ እየተፈረመ ስርቆት ተፈፅሏል" (ገፅ 409)

ፀሐፊው የምድር ጦር የአስተዳደርና ፋይናንስ መምሪያ መኮንን ለነበሩት ለዘገየ ልዑል ሠገድ ሙስናን በሚመለከት ጥያቄዎችን አዘጋጅተው ይሰጧቸዋል። ምላሽ ሰጭው መልሱን ለመስጠት ቃል ገቡና በሦስተኛው ቀን እንዲህ አሏቸው፤ "ወንድሜ ሆይ! ቃሌን በማጠፊ አዝናለሁ። የማስታወሳቸውን የዘረፋና የንቅዘት ጉዳዮች በቅደም ተከተል መዝግቤ ልሰጥህ ካልኩ በኋላ መልሼ ሳንባቸው ህሊናዬን አሰጫኝቆት። ዘራፊ ሰዎችን በተራ ደርድራ ያሰለፍኳቸው መሰሎ ታየኝ። በዚህ የተነሳ የፃፍኩትን ቀድሯ ጣልኩት" በማለት መለሱ። ይህን ያህል ዘግናኝና ለመግለፅ የሚቸግር ከአእምሮ በላይ የሆነ ዝርፊያ ተጠጥፎ ነበር።

የበርካታ ሌቦችን ስም ዝርዝር ቀደም የጣሉት ሰው በቃላቸው በጥቂቱ መልስ ለመስጠት ሞክረዋል። እንዲህ ይነበባል፤ "እኛ የሠራዊቱ መሪዎች እጅግ አሳፋሪ ታሪክ አለን። እገሌ ከእገሌ ሳይባል የጦር ማሠልጠኛ ማዕከላት አዛዥ የነበሩ፣ የፋይናንስና የድርጅት፣ የሰንቅና ትጥቅ መምሪያ መኮንኖች፣ ደመወዝ ከፋዮችና የትራንስፖርት ክፍል ኃላፊዎች፣ ሐረርጌ ውስጥ ከ"ኩልሚስ" (ከሶማሊያ ታጋዮች) ጋር ተመድበው በማንኛውም ደረጃ የሰሩ የሠራዊቱ አባላት እጅግ ከፍተኛ ዘረፋ አካሂደዋል።

"ማንኛቸውም የሰራ ኃላፊነታቸውን ትተው በቀጥታ በዘረፋ ተሰማርተው ነበር። የጦር አለቆችን በስም ጠርቶ ስነግርህ በጣም ቅር ይለኛል። የፈፀሙትን ዘረፋ መጠን መገመት ለህሊና ይከብዳል! ሠነድ ተደልዷል፣ የሞቱ ወታደሮች ደመወዝ ተበልቷል፣ ሌላው ቀርቶ የጦር አዛዦች የመንግስት ባንክ ዘርፈዋል። የባህርዳር ንግድ ባንክና የደብረብርሃን ንግድ

ባንክ ቅርንጫፎችን መጥቀስ ይቻላል። (ዘራፊው ጄኔራል በቦንብ ጋዩ ብለው ዋሽተው ነበር) "... የፊንጅ ማምከኛ የሚሆኑ አህዮች መግዣ ተብሎ ከመንግስት ገንዘብ እየወጣ ተዘርፏል። ሳለበውና ሁኔታው ከፊቱ ሲመጣ ያስጨንቀኛል። በአገርና በህዝብ ላይ ከፍተኛ ደባና በደል ተፈፅሏል" ብለዋል። በነገራችን ላይ የሁሉም ባለሥልጣናት ግልፅ የሆኑ ተመሳሳይ የእምነት ቃሎች ናቸው። በተጨማሪም ቀድሞ በየግንባር ሲታገሉ የቆዩና የሲቪል ህይወት የጀመሩ ተራ ወታደሮችና ባለሌላ ማዕረጎችም እየዘነገናቸው የሚተርኩት እውነታ ነው። ሌላው ፀሐፊው አሰር ቤት ውስጥ ያነጋገሯቸው የምድር ጦር ሰንቅና ትጥቅ መምሪያ መኮንን የነበሩትን ብርጋዴል ጄኔራል ሰብስቤ ንጋቱን ነው።

ጄኔራሉ፤ "... አለቆች ብዙዎቹ መጠን የሌለው ስግብግብነት አጠቃቸው። ለጦሩ ሰንቅ ይቀርቡ የነበሩና ገበያ ያላቸው ሰንደ፣ ስኳር፣ ሻይ ቅጠል፣ ጤፍ፣ የመሳሰሉትን መሸጥ የተለመደ ሆነ። ስኳር "ገፍትር" የሚል ስም ወጥቶለት ለሠራዊቱ ከማደል ይልቅ ለነጋዴ መገፍተር፣ መቸብቸብ የተለመደ ሆኖ ነበር። ለጦሩ ቀለብ ተብሎ ወደ ጢጣ ወሎ የተላከ የሠራዊት ሰንቅ ደሴ ከነጋዴ መጋዘን ውስጥ ሲራገፍ ተይዟል። ለጦሩ ቀለብ በዋናነት የሚቀርበው ጤፍ ነበር። ጤፍ ማቅረብ ችግር ስለነበር 40 በመቶ ጤፍ፣ 35 በመቶ ሰንደ፣ 25 በመቶ ማሽላ ወይም ዘንጋዳ ተቀናጅቶ እንዲፈጭና እንጀራ እንዲሆን ይደረግ ነበር። የአገዳ የእህል ውጤት የሆነ ዱቄት መነፋት ስላለበትና፣ ሲነፋ በኩንታል ከሰባት እስከ አስር ኪሎ ሊጎድል ስለሚችል ተስተካክሎ እንዲላክ ተወስኖ ነበር። ነገር ግን የጦሩ ቀለብ እቅራቢ መኮንኖች ዱቄቱን አያስነፋትም፤ የማያስነፋትም ለስርቆት እንዲመች ነበር። ሳይነፋ እንጀራ ሁን ሲሉት እህል እህል አይልም። ጦሩም ሳይበላ ተዋጋ ይባላል! ችግሩ እየታወቀ እርማት አይደረግም። ስርቆቱ ከታች እስከ ላይ በሰንሰለት ስለነበር አጥፊዎች አይጋለጡም። ቅጣት እይደርሰባቸውም።

"በወሎ ጢጣ የነበሩ የጦሩ አለቆች ለጠላት የከባድ መሣሪያ ጥይት ጭምር ሸጡ። ቀለብ የሚሰፈርለት በበጀት የሚታወቅ የኢትዮጵያ ሠራዊት 300,000 /ሦስት መቶ ሺ/ ደርሶ ነበር። ለቀለቡም መንግስት በዓመት ብር 344,000,000 /ሦስት መቶ አርባ አራት ሚሊዮን ብር/ ይሰፍር ነበር። የአዛዦቹ ዘረፋ ይሉኝታ አጥቶ ነበር።" በማለት ሁኔታውን ዘርዘረውታል። ሌሎች ጄኔራሎችም ይህንኑ አረጋግጠዋል።

"... በተለይም የደርግ አባሉ ሌተናል ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን መጀመሪያ የመከላከያ ሚኒስትር፣ በኋላ የኤርትራ ራስ ገዝ ዋና አስተዳዳሪና የጦሩ የበላይ አዛዥ ሆነው ዓይን ያወጣ ዘረፋ ይፈፅሙ ስለነበር ብዙ ከፍተኛ የጦር መኮንኖች ተከተሏቸው።

"ከጄኔራሉ ጋር እጅና ጓንት ሆነው ዘረፋውን አጠጥፏቸው፤ በጦሩ ሰንቅ ማመላለሻ ከባድ መኪኖች፣ በአውሮፕላንና በመርከብ ያለይሉኝታ ለነጋዴ ሸቀጥ አዲስ አበባና አስመራ እያመላለሱ ሸጡ" የደርግ አባሉ ጠቅላይ ሚኒስትር ፍቅረስላሴ ወግደረስ ተስፋዬ ገብረኪዳንን ሲገልጹት "ደፋር፤

ዘራፊ፣ ከሰው ተግባር፣ ለምንም ነገር ደንታ ቢሰ፣ ደስታና ፈንጠዝያ ወዳጅ...” በግለት ነው። /ገጽ 412/

ከዚህም ባለፈ “የሦስት ማዕዘን ዕዝ” አደረጃጀት ለጦሩ ሽንፈት ተጨማሪ ሚና እንደነበረው በብዙዎች ተገልጿል። የፖለቲካውም ሆነ የወታደራዊው ደህንነት ባለስልጣናት እርስ በርስ ይወነጃጃሉ።

በርጋዴር ጄኔራል ግርማ አየለ፣ “የጦር አዛዦች የሙያ ብቃት የጎደላቸው፣ ሌሎች አመራሮች አብዮቱን አምርረው የሚጠሉ፣ መጀመሪያ ጊዜያዊ ወታደራዊ አስተዳደርን፣ በኋላ የኢትዮጵያ ህዝባዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊኩን ለመጣል የታገሉ የአገር ፍቅር የነጠፈባቸው ዘራፊዎች! ናቸው” ብለዋቸዋል። ሦስት የተለያዩ አዛዦች ሲመደቡም መረጃው እያፈተለከ በጠላት እጅ በቀላሉ ይገባ ነበር።

እንዲህ ነው። እንዲህ ሆኖ ደመወዜ ለቤተሰቤ ይሰጥልኛል ብሎ ህይወቱን በየግንባሩ ሊሰዋ የተዘጋጀ ሠራዊት ከተማ ያሉ ወላጆቹ ሲራቡ፣ ለአገሩ የሚከፍለው ዋጋ ከንቱነቱ እየገባው ሲሄድ ሠራዊቱ ባይፍረከረክ እንጂ ቢፍረከረክ ምኑ ይገርማል? መልሱ ይህ ነው።

የእርስ በርስ ጦርነት እንደመሆኑ መጠንም ተዘርፎ የሚቸበቸበው ስንቅና ትጥቅ፣ እንዲሁም አልባሳት በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ለተጋዳዮች ይደርስ ነበር። በተለይ ስኳሩ የኢህአዴግ የጀርባ አጥንት ነበር።

ይህ ሁሉ ሲሆን በሙስና በጠላቶቻቸውም በወዳጆቻቸውም ፈፅሞ የማይታሙት ፕሬዝዳንት መንግስቱ፣ ሁኔታውን መቆጣጠር ተስፏቸው ከወዲያ ወዲህ እየተንከላወሱ ማሰልጠኛዎች እንዲገነቡ፣ በፍጥነት ምልመላ እንዲደረግ፣ ለጦሩ ስንቅና ትጥቅ እንዳይጎልበት ይጠጣሩ ነበር። ህዝቡ ከጎናቸው እንዲሆን በተለያዩ መንገድ የማሳመንና የመቀስቀስ ተግባራቸውን ቀጥለውበት ነበር።

ለምሳሌ ነገሩ ሊያበቃ ሦስት ወር በቀረው ጊዜ “የሻዕቢያ የወያኔና የአነግ የተባበረ ውጊያ መንግስትን ከመጣልና ፕሬዝዳንቱን ከማባረር አልፎ ህዝብን የመክፋፈልና ሌላ ግዛት የመፍጠር ዓለማ ያለው መሆኑን ተረድተናል...” የሚሉ በተለያዩ አህጉራት የሚኖሩ ኢትዮጵያውያን በግልና በፖለቲካ ድርጅቶቻቸው አማካኝነት ህዝቡ የአማፅያኑን ውጊያ እንዲያወግዝ ጥሪ አቅርበው ነበር። ይህን መሠረት በማድረግም የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ውጊያውንና አሜሪካ ለአማፅያኑ የምታደርገውን ድጋፍ በጽኑ ተቃውሙ ሠላማዊ ሰልፍ ወጡ። ይህን ያዩት መንግስቱ የተማሪው ወኔ ሳይበርድ በቀጥታ ወደ ስድስት ኪሎ ዩኒቨርሲቲ ጎራ በማለት፣ “በቃላት ማውገዝ ብቻ ሳይሆን ከአብዮታዊ ሠራዊቱ ጎን ተሰልፋችሁ ገንጣይና አስገንጣዮችን መዋጋት አለባችሁ። እነሱ እዚህ ሰሜን ሸዋ ጅሁር ደርሰው ትምህርት ነው? ሠላማዊ ሠልፍ ነው? ወይስ እንደወያኔ ወጣቶች መዋጋት ነው ያለባችሁ? ተነሱ እንጂ ጎበዝ!” በማለት ቀስቅሰው አብዛኛው ተማሪ ፈቃደኝነቱን ገልጾ ወደማሠልጠኛ ካምፕ ገብቶ ነበር። ግን ረፍዷል። በዘረፋ የተሰማሩ አመራሮች ከውጊያው ይልቅ ለሌብነቱ ልዩ ትኩረት

ስለሰጡ፣ በየግንባሩ ሽንፈት፣ በሽንፈቱም ላይ ሌላ ሽንፈት እየተደራረበ ሄደ። በአጭር አገላለፅ ከ1980 እስከ 1983 ዓ.ም ድረስ በነበሩት ጊዜያቶች የተካሄዱት ጦርነቶች ለአማፅያኑ አሸቻጋሪ የነበሩ መሆናቸው ባይካድም፣ በጣም አስቸጋሪ ግን አልነበሩም። እንዲያውም በእስር ላይ የሚገኙ የቀድሞው የጦር አዛዦች እንደሚሉት ከሆነ፣ የመጨረሻዎቹ ሦስት ዓመታት አማፅያኑ ከትግራይ አዲስ አበባ ለመድረስ የወሰደባቸው ጊዜ ነው ባይ ናቸው። ምንም ተባለ ምን ሻዕቢያና ወያኔን የሚያቆማቸው ኃይል አልተገኘም።

ፕሬዝዳንት መንግስቱ ኃይለማርያም መንግስታቸው ከወደቀና እሳቸውም በሽሽት ዙምባቡዌ ከሄዱ በኋላ፣ “እኔ የታገልኩት ከሻዕቢያ ጋር ነው፣ ወያኔ ጎርፍ ያመጣው ድንጋይ ነው” ብለው ተሳልቀዋል።

እንደ እውነቱ ከሆነ ግን ወያኔ ጎርፍ ያመጣው ድንጋይ አልነበረም። እርሳቸውም ይሄንን አሳምረው ያውቁታል። ስለዚህ ለግለት የፈለጉት “ወያኔን ብቻውን ማሸነፍ እችል ነበር፣ ግን ሻዕቢያ ሲያብርሉት ሳላሸንፈው ቀረሁ” እንደማለት ነው።

ይህችን የ“ጎርፍ” ምሳሌ ስለሰጡን እያመሰገነን ጎርፉ እንዴት እየተንፎለፎለ የደርግን መንግስት እንደጠራረገው በአጭሩ ለማየት እንሞክር።

በእርግጥም ድርጊቱ በጎርፍ የሚመሰል ነው። ጎርፉ የመነጨው ከኤርትራ በርሃ ነው። ገደቦ ለማስቀረት የተሞከረውም እዚያው ነበር። ሳይሆን ቀረና የናቅፋን ሰንሰለታማ ተራራ አጥለቅልቆ፣ አፋቤትን አዳርሶ ለመረብ ወንዝ ገበረ።

ከዚያ የተነሳው የሐውላት ጎርፍም ኃይሉን ጨምሮ ያገኘውን ሁሉ እየጠራረገ ሽሬ ደረሠ። የደርግ ሰራዊት ጎርፉ ሽሬ መድረሱን ሲሰማ ከመጥለቅለቅ አደጋ ራሱን ለማዳን የትግራይን ግዛት በ15 ቀን ጊዜ ውስጥ ለቆ ወጣ። ማስቀረት እንደማይችል ስለተረዳም ምንም አይነት የመገደብ ሙከራ አላደረገም። ትግራይን ነፃ ለማውጣት የተነሳው ድርጅት “ህዝባዊ ወያኔ ሓርነት ትግራይ” ሐውላት ግቡ የነበረችውን የትግራይ ግዛት ሙሉ በሙሉ ቢያጥለቀልቃትም፣ ጎርፍ ነውና፣ ጎርፍ ደግሞ አንዴ ከላይ ከተነሳ ቁልቁል ከመውረድ በቀር ሌላ ምርጫ የለውምና፣ ወረደ ... ጋራ ሸንተረፋን፣ ሜዳ ገደሉን እያዳረሰ አማራ ክልል ሲገባ፣ እዚያም ያገኘውን “ኢህዴን”ን (በኋላ ብዓዴን) ከእነግሳንግሱ ጠራርጎት ቀጠለ። ከላይ ከሰሜን የተነሳው ጎርፍ እንዲህ በፍጥነት ነጉዶ ነጉዶ በምስራቅ ኢትዮጵያ የተነሳው ሐይቅ በምዕራብ ኢትዮጵያ በወለጋ አካባቢ ረጋ ብሎ ይወዛወዝ ከነበረው ሐይቅ ከአነግ ጋር ተገናኝቶ ከሩቅ የመጣ ጎርፍና ረገቶ የቆየ ሐይቅ የሚያደርጉትን አይነት የሠላምታ ልውውጥ አደረጉ። ጎርፉ ከላይ፣ ሐይቁ ከስር ሆነው ወዲያ ... ወዲህ ... ሲኖጡ የተፈጠረው ማዕበል ፕሬዝዳንት መንግስቱን አሸቀንጥሮ ጣላቸው። በዚህ መሰሉ ጎርፍ ተገፍትረው ዙምባቡዌ የገቡት መንግስቱም፣

ባሉበት ሆነው ስለጎርፍ ተረቱ። ተረቱንም ተጠቀምንበት። ማን በጎርፍ እንደመጣ፣ ማን በጎርፍ እንደወጣ ተረዳንበት።

ከሕውሓት በኋላ በመጨረሻዎቹ ዓመታት ደርግ ላይ ያመፁ ብሔረተኛ ድርጅቶች “ኢህዴን” (ኢትዮጵያ ህዝባዊ ዲሞክራሲያዊ ንቅናቄ) እና “እነግ” (እርሞ ነፃነት ግንባር) ነበሩ። ስለእነዚህ ድርጅቶች መጠነኛ ቅኝት አድርገን ወደ ተነሳንበት ርዕሰ ጉዳይ እንመለሳለን።

የእርሞ ህዝብ የብሔራዊ ማንነት ጥያቄ በተደራጀ መልኩ ለመጀመሪያ ጊዜ የተቀሰቀሰው “የቱለማና ሜጫ ራስ ገዝ ማኅበር” በጃንሆይ ዘመን በጥር ወር 1955 ዓ.ም ሲመሠረት ነው። ሆኖም የማኅበሩ ዓላማ የነፃነት ትግል ሳይሆን፤ በእርሞ ግዛቶች የትምህርት፣ የጤና፣ የመገናኛና ሌሎች የመሠረተ ልማት አውታሮች እንዲገነቡ ሁኔታዎችን ለማመቻቸት ነበር። በወቅቱ በእርሞ ስም ማኅበሩ ይቋቋም እንጂ የአባላቱ ምልመላ የደቡብ ተወላጆችንም ያካተተ ነበር።

የማኅበሩ ፕሬዝዳንት የነበሩት የፖሊስ ሠራዊት አዛዥ ሆነው የተሾሙት ብርጋዴር ጄኔራል ታደሰ ብሩ ስለነበሩ የጃንሆይ መንግስት ስጋት ቢያድርበትም እንቅስቃሴያቸው ሠላማዊ ነው ብሎ በማሰብ ተወት አድርጓቸዋል። በዚህ መሐል በ1959 ዓ.ም በጥቅምቱ የጃንሆይ የንግስ በዓል ላይ የግድያ ሙከራ ለማድረግ ሲያሰሩ ተገኙ ተብለው ተወነጀሉ። አስተባብለው ታሰቡ። ብዙም ሳይቆይ በሲኒማ አምፐር ቦምብ ሲፈነዳ የማኅበሩ አባላት ተጠያቂ ሆኑ። አቀናባሪዎቹ ጄኔራል ታደሰ ብሩና ሌላው አባል መቶ አለቃ ማሞ መዘምር ናቸው በሚል ውንጀላ ማኅበሩ እንዲፈረስ ተደረገ። ድርጊቱ ከተፈፀመ በኋላ የተሰወሩትን ጄኔራል መንግስት አድኖ ይዞ ለፍርድ አቀረበና የሞት ፍርድ አስወሰነባቸው። ውሳኔው ግን በይግባኝ ወደ እድሜ ልክ ተቀየረ።

ከአብዮቱ በኋላ ጄኔራሉ እንደ ሌሎች የፖለቲከኛ እስረኞች በምህረት ቢለቀቁም፤ ከሀብፅ የእርሞ ድርጅቶች ጋር ግንኙነት ስለፈጠሩና፤ ደርግ አካሄዳቸው ስላለማረው “የመሬት አዋጅን በመቃወም” በሚል ክስ በ1967 አስረሸናቸው። በዚያወቅት ይሙት በቃውን የፈረሙት ሊቀመንበሩ ተፈሪ በንቲ ነበሩ።

ቀጥሎ በቀድሞው የሜጫና ቱለማ ማኅበር አባል በነበረ ግለሰብ መስራችነት “የኢትዮጵያ ብሔራዊ ነፃነት ግንባር” በሚል ስያሜ በ1963 ዓ.ም አካባቢ ተቋቋሞ የነበረው ሲሆን፤ አንዳች ተግባር ሳያከናውንና በአግባቡም መደራጀት ሳይችል በራሱ ጊዜ ተበተነ።

በአብዮቱ ወቅት የፖለቲካ መፈክሩ “ኅብረብሔራዊነት” ላይ ያተኮረ ስለነበር የእርሞ ብሔራዊ እንቅስቃሴዎች አልታዩም። ጥቂት የእርሞ ምሁራን በኅብረብሔራዊ ድርጅቶች ውስጥ በተለይም በመኢሶንና በኢጭአት ውስጥ ስለነበሩ ራሳቸውን እንደ ወከሉ፤ ህዝቡም እንደተወካይ ካላቸው በቀር ሌላ እንቅስቃሴ አልነበረም።

ከዚህ አንፃር ለመጀመሪያና ለመጨረሻ ጊዜ በእርሞ ህዝብ ስም የሚንቀሳቀስ ድርጅት የተገኘው በ1968 ዓ.ም እነግ (እርሞ ነፃነት ግንባር) ሲቋቋም ነው።

እነግ ከተመሠረተ ጀምሮ ከሻዕቢያ የማቴሪያልና የቴክኒክ ድጋፍ እየተቸረው በሐረርጌ፣ በባሌ፣ በወለጋና በአካባቢው መሸን የሽምቅ ውጊያውን ቢቀጥልም፤ በውስጡ በነበረው የእርስ በርስ ሽኩቻና፤ በህዝቡ ውስጥም ራሱን ለማስረፊያ የሚያስችል ዘዴ በአግባቡ ባለመቀየሩ የዓመታት ትግሉ የሕውሓትን ያህል ደርግን መፈታትን አላስቻለውም። ነገር ግን ከተመሠረቱበት ጊዜ ጀምሮ እስከ ደርግ የፍፃሜ ዘመን ድረስ በደርግ ላይ ካመፁ ብሔረተኛ ድርጅቶች ውስጥ አንዱ ሆኖ ቆይቷል። ደርግን ለመጣልም በደቡብ ምዕራብ ያለውን ይዞታውን በማስፋትና ከወያኔ ጦር ጋር ተቀናጅቶ በማጥቃት የድርሻውን ተወጥቷል። ይህ ድርጅት ከአብዮቱ በኋላ በደርግ ላይ፣ ከደርግ ውድቀት በኋላ በኢህአዴግ ላይ ሀብፅ እንደገባ ዛሬም ድረስ አለ።

ሌላው በ1973 ዓ.ም የተቋቋመው “የኢትዮጵያ ህዝባዊ ዲሞክራሲያዊ ንቅናቄ” (ኢህዴን) ሲሆን፤ ከተበታተነው የኢህአፓ ሠራዊት ተርፈው በሰሜን ወሎ በትጥቅ ትግል ይንቀሳቀሱ የነበሩ ታጋዮች ስብስብ ነው። ሕውሓት አማራ ክልል ሲደርስ ቅንጅት ፈጥረው አብረው ታገለገሉ። የደርግን ፍፃሜ ለማፋጠን ከፍተኛ መስዋዕትነትም ከፍለዋል። የአነሳስ መሠረቱ ግን ከስሙም እንደምንረዳው ኅብረብሔራዊ እንጂ፤ ብሔረተኛ አልነበረም።

እንግዲህ ሕውሓት ከትግራይ ግዛት ድል በኋላ ያለው አዝማሚያ ሁሉ ቀላል እንደሆነ ሲረዳና አገራዊ አጀንዳ ማውጣት ግድ ሲሆንበት፤ የዚህ አጀንዳ አስፈፃሚ ይሆናሉ ብሎ ያሰባቸውን ድርጅቶች፤ አነሳሳቸው ብሔረተኝነት ከነበረ እሰየው፤ ኅብረብሔራዊም የሆኑ ካሉ በብሔረተኝነት ማጥመቅ በሚል መነሻ “የኢትዮጵያ ህዝቦች አብዮታዊ ዲሞክራሲያዊ ግንባር” (ኢሕአዴግ)ን ወደማዋቀር አመራ።

በዚህ መሠረት ኢህአዴግ የተዋቀረው በተለያዩ ድርጅቶች ጥምረት ሲሆን፤አባል ድርጅቶቹም ሕውሓት፣ ኢህዴን (ከድል በኋላ ብዓዴን ተብሎ የአማራን ህዝብ እንደሚወክል ይፋ ያደረገው)፣የእርሞን ህዝብ ይወክላል ተብሎ የተቋቋመው (የእርሞ ህዝባዊ ዲሞክራሲያዊ ድርጅት) አህዴድ፣እንዲሁም የተማሩ የደርግ ሠራዊት መኮንኖች የተሰባሰቡበት የኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ መኮንኖች አብዮታዊ ንቅናቄ(ኢዴመአን)ነበሩ።

በእነዚህ በኢህአዴግ ስር ከተካተቱ ድርጅቶች ውስጥ ሕውሓትና አህዴድ በብሔረሰብ ላይ የተዋቀሩ ሲሆኑ፤(የመጀመሪያው በትግራይ፣ ሁለተኛው በእርሞ)ኢህዴንና ኢዴመአን ኅብረብሔራዊ ናቸው።

ከማይታወቀው አህዴድ ይልቅ የሚታወቀው እነግ በህዝቡ ዘንድ ተቀባይነት እንዳለው ቢታወቅም፤ ከእነግ ጋር ከድል በኋላ ግንባር ለመፍጠር ሳይቻል ስለቀረ ሕውሓት አህዴድን ለማቋቋም ተገዷል። ስለዚህ ከእነግ የጦር ምርኮኞችና በእነግ ካልታቀፉ ምሁራን የተውጣጡ አባላትን መልምሎ

አቋቋሙ፡፡ ኢህዴንም ከድል በኋላ ብዳዴን ነኝ ይበል እንጂ በአግራ ክልል ውስጥ ሲታገል በነበረበት ጊዜ የሚታወቅበት ስም ኢህዴን የሚለው ነበር፡፡

በመኮንኖቹ ስም የተቋቋመው ኢዴመሊን የጦር ምርኮኞችን በፖለቲካ መድረክ ዙሪያ ከማሰባሰብ ያለፈ የፖለቲካ ሚና ሳይኖረው የከሰመ ነው፡፡

እነዚህን የድርጅት አነሳሳችና አወቃቀሮችን ከወዲሁ ቀድሞ መግለፅ ያስፈለገው፤ ኢህአዴግ ኢህአዴግነቱን ያወጀውና በዚህ ስምም እየተጠራ ትግሉን የቀጠለው የትግራይን ግዛት በቁጥጥሩ ስር ካደረገ በኋላ፤ እዚያው ትግራይ ላይ ቅድመ የቤት ሰራውን አጠናቆ ለአዲሱ ኢህአዴጋዊ አጀንዳ ኢህአዴጋዊ ትግሉን ቀጥሎ እየተጠራበት መምጣቱን ለማሰገንዘብና፤ አዲስ አባባንም የተቆጣጠረው በዚህ ስሙ መሆኑን ከወዲሁ ለመጠቀም ነው፡፡

በእሁኑ ጊዜም ብዳዴን፣ አህዴድ፣ ሕውሓት፣ ከድል በኋላ የተቋቋመው የደቡብ ህዝቦች ዴሞክራሲያዊ ንቅናቄ (ደሀዴን) እና ሌሎች አጋር ድርጅቶች ተጣምረው የሚገኙበት “ኢህአዴግ” መንግስት ሆኖ አገር እየመራ እንዳለ ይታወቃል፡፡ ይህ በግልፅ የመታወቁን ያህልም በ1993ዓ.ም በውስጡ ካጋጠመው ክፍፍል ውጭ እንደ ድርጅትም የበላይነቱ እንደተጠበቀ ነው፡፡ በግለሰብ መሪዎች ደረጃም እንደዚያው፡፡

እናም ኢህአዴግ ትግሉን ቀጠለ፡፡ የደርግ መንግስት የብሔረተኞችን ጦርነት መቋቋም እየተሳነው ሄደ፡፡

የደርግ መንግስት ውድቀት እጅግ በተፋጠነ መንገድ የቀጠለው ከ1980 ጀምሮ ነው፡፡ እስከ 1983 ድረስ ያለ የሌለ ኃይሉን ተጠቅሞ ለመፋለም ከመሞከሩም ባሻገር፤ በብዙ ሺዎች የሚቆጠሩ አዳዲስ ምልክቶችን በውድም በግድም በፍጥነት ወደተገነቡ የማሰልጠኛ ጣቢያዎች እያጋዘ በለብለብ ስልጠና ወደ ጦር ግንባር ቢያሰማራም፤ የጠበቀውን ውጤት ሊያገኝ አልቻለም፡፡

በተለይ በየካቲት ወር 1982 ዓ.ም ሻዕቢያ ከፍተኛ እልቂት በታየበት ጦርነት የደርግን የባህር ኃይል ደምስሶ ምፅዋን ሲቆጣጠር መንግስት የባህር ወደቡን ከማጣቱም ሌላ፤ ትግራይ ሙሉ በሙሉ በሕወሓት እጅ ስለነበረች ኤርትራ ውስጥ ለሚገኘው ጦር ስንቅ የማቅረቢያ መንገድ አጣ፡፡

በዚህ መሀል ኢሕአዴግ ወደ አዲስ አበባ የሚያረጋግጥምዱትን ተከታታይ ዘመቻዎች ከፈተ፡፡ በ1982 ዓ.ም የመጀመሪያ ወራት የጎንደር ክፍለሀገርን ለመቆጣጠር የከፈተው ዘመቻ ለጊዜው ቢከሸፍበትም “ጉና” በተባለው ተራራ ላይ በተደረገ ጦርነት በብዙ የህይወት መስዋዕትነት ደብረታበርን ተቆጣጠረ፡፡ ቀጥሎም ደቡብ ወሎ ውስጥ “መራኛ” በተባለው ስፍራ ባገኘው ወሣኝ ድል ወደ ሰሜን ሸዋ ለመረጋገጥ ችለ፡፡

እነዚህን ድሎች ከተቀዳጀ በኋላ ኢሕአዴግ አዲስ አበባን ለመቆጣጠር ወኔ በሚቀሰቅሱ ታሪካዊ ስሞች የሰየማቸውን የጦር ዘመቻዎች አወጀ፡፡

በ“ዘመቻ ቴዎድሮስ” ጎጆምን ተቆጣጠረ፡፡ በቀድሞው የኢትዮጵያ ተማሪዎች ንቅናቄ ውስጥ መሪ እንቀሳቃሽ በነበረውና የወሎ ተወላጅ በሆነው በዋለልኝ መኮንን ስም “ዘመቻ ዋለልኝ” ብሎ በሰየመው ዘመቻ የደርግን ሠራዊት ከወሎ ክፍለሀገር ጠራርጎ አስወጣ፡፡ ቀጥሎ “ዘመቻ ቤሉሱማፍ ወልቂጡማ” (በአሮምኛ ነፃነትና እኩልነት ማለት ነው) በሚል ስያሜ ባዘመተው ጦር ከጎጃም ወደ ወለጋ መሸጋገር ችለ፡፡

እነዚህን የመሳሰሉ ወሣኝ ድሎች በፍጥነትና በተከታታይ እየተቀዳጀ መጥቶ የኢህአዴግ ሠራዊት አዲስ አበባን ከሰሜን፣ ከምሥራቅና ከምዕራብ አቅጣጫ ከበባት፡፡ የደርግ ሠራዊት በብዙ ግንባሮች ጠንክሮ ለመከላከል ሞከረ፡፡ በተለይ አምቦ ከተማ ላይ የነበረው ሠራዊትና ህዝቡ የኢህአዴግን ጦር አላሳልፍ ብሎ ክፉኛ ተፈታትኖት ነበር፡፡ የደርግ መንግስት ከጽኑ የመከላከል ተግባሩ ጎን ለጎን ከ1970ዎቹ ጀምሮ ዞር ብሎ አይቶት የማያውቀውን፣ በተቀናቃኞቹ ዘንድም ተቀባይነት ያልነበረውን የሰላም አማራጭ ማማተር የጀመረው ሁኔታው እዚህ ደረጃ በደረሰበት ጊዜ ነበር፡፡

እነዚህ ግንባር የፈጠሩ ብሔተኞች አፍሪካ ውስጥ ታይቶ በማይታወቅ የረጅም ዓመታት የሽምቅ ውጊያ ግዙፉን የደርግ ሠራዊት ደረማምሰው፤ እዚህ ደረጃ ደርሰው፤ ሙሉ ለሙሉም ወታደራዊ ድልን ከተጎናፀፉ በኋላ የሰላም ድርድርን ይፈልጋሉ፤ ይቀበላሉ ብሎ ማሰብ የዋህነት መሆኑ ቢታወቅም፤ በተለይ አፍቃፊ ኢሕአዴግ የነበረችው አሜሪካ የመጀመሪያዋ አደራዳሪ መስላ ለመታየት ሞከረች፡፡ በዚህ መሠረት የመጀመሪያው የሰላም ድርድር በቀድሞው የአሜሪካ ፕሬዝዳንት በጂሚ ካርተር አማካኝነት በ1982 ዓ.ም መጀመሪያ በአትላንታ፣ ቀጥሎ በናይሮቢ የሰላም ድርድሮች ተካሄዱ፡፡ ይህም በሻዕቢያና በደርግ መንግስት መካከል የተካሄደ ነው፡፡ በምን እንደሚደራደሩ ግን ሻዕቢያም፣ ደርግም፣ አደራዳሪው ቡድንም ቢጠየቁ መልስ የላቸውም፤ ሊኖራቸውም አይችሉም፡፡ ስለዚህ ለደንቡ ያህል ጥቂት ተጨቃጭቀው ሳይገባቡ ተለያዩ፡፡

ቀጥሎ በመጋቢት 1982 በደርግና በሕወሓት መካከል ሮም ላይ በቀድሞው የኢጣሊያ አምባሳደር ሸምጋይነት የተደረገው የሰላም ድርድር ሲሆን፤ ሕወሓት “ሌሎች የኢህአዴግ አባል ድርጅቶችም መሳተፍ አለባቸው” የሚል መከራከሪያ በማንሳቱ፤ ቀድሞ የከሸፈው ድርድር ውጤት አልባ ሆኖ ተበተነ፡፡

ሦስተኛውና የመጨረሻው አሰገራሚ የሠላም ድርድር ለንደን ላይ በደርግና በኢህአዴግ መካከል የተካሄደው ነው። በ1983 ዓ.ም በግንቦት ወር የመጀመሪያ ቀናቶች “የለንደን ጉባዔ” ተብሎ በሚታወቀውና በአሜሪካ ውጭ ጉዳይ ሚኒስትርና የአፍሪካ ጉዳዮች ኃላፊ በነበሩት በሄርማን ኮቭን ሰብሳቢነት የተደረገው ሙከራ ላይ የኢትዮጵያ መንግስትን ልዑክ መርተው የሄዱት ባለቀ ሰዓት ሹመት የተሰጣቸው ጠቅላይ ሚኒስትር ተስፋዬ ዲንቃ ነበሩ። የመደራደሪያ አቅም ቀርቶ የግምለጫ መንገድ ባልነበራቸው ሁኔታ ለሰላም ድርድር መሰብሰባቸው ሳያንሱ ጉባኤው እየተካሄደ ባለበት ሰዓት ፕሬዝዳንት መንግስቱ አገር ጥለው መሄዳቸው ተሰማ።

ጃሚ ካርተርና ሄርማን ኮቭን ወደ አዲስ አበባ በተደጋጋሚ መጥተው ከመንግስቱ ጋር ውይይቶችን አድርገው ጨርሰዋል።

ሰለዚህ ቀጣዩን ሂደት በደንብ ያውቁት ነበር። በተለይ ሚስተር ኮቭን ለንደን ላይ አደራዳሪ ሆነው ተቀምጠው በነበረበት ጊዜ ፕሬዝዳንት መንግስቱ ኃይለማርያም ግንቦት 13 ከአገር መውጣታቸውን ግንቦት 14 ጉባዔው ላይ ሲሰሙ የመገረም ፊት ያሳዩት ሲቀልዱ እንጂ ከልባቸው አልነበረም።

መጨረሻው ደረሰና ግንቦት 16 ቀን 1983 ዓ.ም ሻዕቢያ የዓመታት ዓላማው የነበረችውን አስመራን ሙሉ ለሙሉ በእጁ አደረጋት። ግንቦት 20 ቀን 1983 ዓ.ም ማለዳ ላይ የኢህአዴግ ሠራዊት አዲስ አበባን ተቆጣጠረ። በእለቱ የመንግስቱና የቤተመንግስቱ ታማኝ ጠባቂዎች ከድል አድራጊው ወገን ጋር ካደረጉት መጠነኛ የተኩስ ልውውጥ በስተቀር የተፈጠረ ሁከት አልነበረም።

ኤርትራ ውስጥ ይገኝ የነበረው ሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት ከፊሉ ወደ ሱዳን፣ ከፊሉ ወደ ትግራይ ተበተነ። በአስመራና በአካባቢዋ የሚገኘው ጦርም ትጥቁን እየፈታ ለሻዕቢያ እጁን ሰጠ። በተመሳሳይ ሁኔታ አዲስ አበባ ውስጥ የነበሩ የመንግስት ከፍተኛ የጦር ባለሥልጣናት ምንም አይነት እውጥላን ከአዲስ አበባ እንዳይነሳና ሁሉም ባለበት እንዲረጋ ኢህአዴግ የሰጠው ማስጠንቀቂያ እንዳለ ሆኖ፣ በልዩ ልዩ ዘዴ ከአዲስ አበባ ወጥተው ለግምለጥ የሞከሩትን ባለሥልጣናት ግን የራሳቸው ባልደረባ የነበሩት የደህንነት ሚኒስትሩ አከሸፉባቸው። ከግንቦት 20 በፊት ከነበሩት ጥቂት ቀናቶች ጀምሮ የአዲስ አበባን መውጫና መግቢያ በአራቱም አቅጣጫ ጠባቂ መድበው የደርግ ባለሥልጣናቸውን የግምለጥ ሙከራ በመግታታቸውም፣ ኤምባሲ ውስጥ ገብተው ከተጠጉትና በረቀቀ ዘዴ ግምለጥ ከቻሉት በጣት የሚቆጠሩ ባለሥልጣናት ውጪ ሁሉም እየተለቀሙ ተይዘው ወደ ወሀኒ ወረዱ። ከረጅም ዓመታት የፍርድ ሂደት

በኋላም የሞት፣ የእድሜ ልክና ከ5 እስከ 20 ዓመት የሚደርስ የእስር ቅጣት ተወሰነባቸው።

ኢህአዴግ ሙሉ በሙሉ አገራቱን ያዛት። የሻዕቢያና የኢህአዴግ የተባበረ የረጅም ዓመት ውጊያቸው በድል በተጠናቀቀ ማግስትም በ1984ዓ.ም ኤርትራ በሪፈረንደም ተገንጥላና ነጻ አገር ሆና የራሷን መንግስት መሰረተች። ኢትዮጵያም ሁለት አገር ሆነች። ከ79መት በኋላም በኢሳይያስ የሚመራው የሻዕቢያ መንግስት በ1990ዓ.ም የድንበር ትንኮሳ አድርጎ አንድ የነበሩ ሁለት አገሮች ወደ ጦርነት አምርተው በብዙ ሺዎች የሚቆጠሩ የኢትዮጵያና የኤርትራ ወጣቶች በጦርነቱ ሊያልቁ ግድ ሆነ። እነዚህ ሁለት መንግስታት ዛሬም ድረስ በክፉ ዓይን የሚተያዩ ሆነዋል።

ከደርግ ውድቀት በኋላ የኢትዮጵያ የቀድሞው ሕገመንግስት ተሸሮ ኢህአዴግ የራሱን ሕገመንግስት በ1987ዓ.ም አዕድቆ በብሔር ተኮር ፌዴራሊዝም አገራቱን እየመራ ይገኛል።

ድል አድራጊው የኢህአዴግ መንግስት ግንቦት 20 ቀን 1983 ዓ.ም ስልጣን ከያዘበት ጊዜ ጀምሮ ይህ መጽሐፍ ለሕትመት እስከበቃበት 2004 ዓ.ም ድረስ ኢትዮጵያን እያስተዳደረ ነው። ይህ ማለት ደግሞ ከ4 ዓመታት በኋላ የ25ኛ ዓመት የብር ኢዮቤልዩ በዓሉን ያከበራል ማለት ነው።

ወደጓድ ፕሬዝዳንት መንግስቱ ሽሽት እናመራለን።
የመጨረሻዎቹ ቀናት

ፕሬዝዳንት መንግስቱ ብዙ ጣሩ፣ ብዙ ዋተቱ፣ የቻሉትን ሁሉ ሞከሩ። ግን አቃታቸው፣ ሁሉም ፊቱን አዞረባቸው። የጦር አዛዦች አንጓጠጧቸው፣ ከደቸው። ሚያዚያ ወር ላይ ከፍተኛ ተስፋ ቆርጠው ነበር የታዩት። እናም ለመጨረሻ ጊዜ ከህዝባቸው ጋር ማውራት ፈለጉ። ሚያዚያ 11 ቀን 1983 ዓ.ም ሁሉም መሰሪያ ቤቶች ተዘግተው ህዝቡ በየቤቱ ተቀምጦ የፕሬዝዳንቱን ንግግር በብዙሃን መገናኛዎች እንዲያደምጥ ተደረገና ጓድ መንግስቱ ግማሽ ቀን የፈጀ ንግግራቸውን አሰሙ። ልብ በሚነካ አገላለፅ የኢትዮጵያ ህዝብ አንድነቱን፣ ሉዓላዊነቱንና ነፃነቱን ለማጠንከር ያደረገውን መስዋዕትነት እያመሰገኑ፣ የጦሩን አሰላለፍና የጠላትን ግስጋሴ እየጠቆሙ፣ የአብዮቱን ፍሬዎች እየዘረዘሩ፣ ብርቱ የመከላከያ ኃይል ለመገንባት የተደረገውን ጥረት እያብራሩ ቀጠሉና፣ የኢትዮጵያ ህዝብ የሚቃወሙትን ማንኛውንም አይነት አፍራሽ ተግባር በውል እንዲመረምርና ማድረግ ያለበትን ነገር መወሰን እንደሚገባው እስገነዘቡ። ገለፃቸውን ሲደመድሙም “... በዚህ ገለፃ ውስጥ እንዲህ ይሁን፣ እንዲህ ይደረግ፣ የሚል ጥቆማና መሪ ሀሳብ ለማቅረብ አልፈለግሁም። ነገር ግን የመላውን የኢትዮጵያ ህዝብ ግልፅ

አቋምና ፈጣን ውሳኔ እጠይቃለሁ።” ካሉ በኋላ የብሔራዊ ሸንጎውን አስቸኳይና ልዩ ስብሰባ የጠሩ መሆናቸውን ለህዝቡ አሳውቀው ወደ ትካዜያቸው ተመለሱ። ከንግግራቸው ውስጥ “ለኢትዮጵያ አንድነት የሚበጅ እስከሆነ ድረስ ስልጣን ይዞ የመቆየት ፍላጎትና ጉጉት የለኝም” የሚል ዓረፍተነገር ስለተካተተበት አዳማጩ ህዝብ “በቃ ስልጣን ሊለቁ ነው” የሚል ግመት ወሰደ ነበር። ግን አላለም።

መንግስቱ ሳያውቁት የጃንሆይን የመጨረሻ ትንቢት ፈፀሙት ማለት ነው። ጃንሆይ “ለአገር የሚጠቅም ነገር እስካለበትና፤ ህዝቡም የእኛን መወገድ ከፈለገ ...” ብለው ነበር። ሲቀጥሉም፤ “እናንተ ካልቻላችሁ ደግሞ የእናንተ ታሪክ እዚያ ላይ ይቆምና የእኛ ይቀጥላል...” ማለታቸውን አይተናል። አዎ፤ ሶሻሊዝም ቆሞ የጃንሆይ ዘመን የአሜሪካ ካፒታሊዝም ቀጠለ...። ሚያዚያ 14 ቀን “ልዩ” የተባለው 3ኛው የብሔራዊ ሸንጎ ጉባዔ ተካሄደ። በጉባዔው አዳራሽ ግን የሸንጎው አባላት ብቻ አልነበሩም የታደሙት። ከተራ ሰው ጀምሮ እስከ ባሥልጣናት ድረስ ከ3ሺ በላይ ዜጎች ታድመው አዳራሹ ጥልቶ ቆመው የታደሙ ሁሉ ነበሩ። ስርዓት፣ ደንብ፣ ትዕዛዝ፣ መሪ፣ ተመሪ ብሎ ነገር በዚያ ሰዓት ፋሽኑ ያለፈ ከመሆኑም በላይ፤ የመንግስቱ ተፈሪነት ራሱ ቀርቶ እኩል የሚመላለሱት በርክተዋል።

ይሄንን ጉዳይ መንግስቱ በትዝታቸው ገልፀውታል፤ “አንድ ሰው ቀና ብሎ አይቶኝ አያውቅም ነበር። 17 ዓመት ሙሉ! በዚያ በመጨረሻው ሸንጎ ብቻ ተደፈርኩ፤ እነ ዶ/ር ኃይሉ አርአያ ሲፎልሉብኝ” ብለዋል።

የሸንጎው ዓላማ በኢኮኖሚያዊና በወታደራዊ ጉዳዮች ላይ ተወያየቶ አስቸኳይ ህዝባዊ ውሳኔ ማሳለፍ የነበረ ቢሆንም፤ የፕሬዝዳንቱ 3 ሰዓት የፈጀ ንግግር ግን “እረ ጎበዝ ምን ይሻላል?” የሚል ሆኖ የሚጠቃለል ነው። “... ጠላት ሊበጫጭቀን አሰፍሰፎ ከበራችን ላይ ቆሟል። አሁን ችግሩ የአገር አንድነት ብቻ ሳይሆን የእያንዳንዳችንን ህልውና ፈተና ላይ የጣለ ሆኗል። በጉዳዩ ላይ ሰፊ ውይይት አድርገን የመፍትሄ ሀሳብ በጋራ ማመንጨት አለብን” በሚል የውይይት መድረኩን ከከፈቱ በኋላ ለ3 ተከታታይ ቀናት ውይይቱ ቀጠለ ።

“ሠላማዊ መፍትሄ እየተፈለገ፤ ጎን ለጎን ደግሞ ለአንድነታችን ጠንክረን እንዋጋ” የሚለውና “የእርስ በርሱ ጦርነት የሚቆምበት ሠላማዊ መፍትሄ ይፈለግ” የሚለው ሀሳብ ተደጋግሞ ከታዳሚው ተሰነዘረ። እንዴት? ቢባል ግን መልስ የለም። ብቻ ግን ተሰብሳቢው እየተነሳ ያሻውን ማለት ጀመረ። እያንዳንዱ ሀሳብ ፕሬዝዳንቱን የሚያስከፋ ነበርና አዘኑ።

አንድ ጄኔራል ተነሱና “ለምን የተኩስ አቁም ስምምነት አናደርግም? አሉ። ከአንድ የጦር ጄኔራል ይሄ ቃል መውጣቱ ያሳዘናቸው መንግስቱ “ይሄ ባንተ በመነገሩ አዝኛለሁ” አሉ።

የባህር ኃይል አዛቹ ደግሞ “ህዝብ ካልፈለገን ለምን ስልጣን አንለቅም? ህዝብ እስከፈለገን ድረስ በቻ ነው በሥልጣን መቆየት ያለብን” ሲሉ፤ ከባህር ኃይል አዛዥነታቸው በላይ የኢሠጋና የብሔራዊ ሸንጎው አባልም ስለነበሩ መንግስቱ በመከፋት “እኛም እንዲህ እንላለን እንዴ?” በሚል ቅሬታቸውን በፊታቸው ጭምር አሳዩ።

ኮሎኔል ፍሰሃ ደስታ ቀጠለ። በግዕዝ የተናገሩት ንግግር ወይም የሰጡት ሀሳብ “የፈላ ውሃና ቀዝቃዛ ውሃ ቀርቦልሃል፤ ወደመረጥከው እጅህን ንክረው” የሚል ነው። ፕሬዝዳንቱ ቅስጥቸው ቢሰበርም ጉባዔው ግን ቀጠለ። ከመንግስቱ አጠገብ የተቀመጡት ዶ/ር አበበ ዓለሙ ቀጠለ፤ “የኢትዮጵያ ህዝብ ልጁን አጥባ፤ አጣቢውንም፤ ልጁንም ወደ ደጅ እንደምትደፋ ሰነፍ ሴት የሚሆን አይመስለኝም። ህዝቡ እኛን ከጠላ ሀገሩን ከእኛ ጋር ሊደፋት አይገባውም” በሚል “ስልጣን እንልቀቅ” አሉ። ተጨባጩ።

ተከታዩን ታሪካዊ ንግግር ያደረጉት አቶ አብርሃም ያዬህ የነበሩ ሲሆን፤ በቁጥር 2ቱ ነበር መጽሐፍ ገጽ 356 የተካተተው ገለፃቸው እንዲህ ይነበባል፤ “... እኔና ገብረመድህን በሬዲዮና በቴሌቪዥን ያን ሁሉ የለፈለፍነው መንግስቱ ኃይለማርያምን፤ ለገሠ አስፋውንና ተሰፋዩ ወልደሰላሴን ከውድቀታቸው ለማዳን አልነበረም። እነሱ ቢወድቁ ባይወድቁ የእኛ አጀንዳ አልነበረም። እንደፈቀዳቸው ይሁኑ። የእኛ ዋና አጀንዳ የኢትዮጵያ ህዝብ ሐቁን አውቆ የወያኔን ማንነትና ምንነት ተገንዝቦ ሴራውን ለማክሸፍ እንዲታገል ማንነት ነበር። የኢትዮጵያ ህዝብ ይህን አልተገነዘበልንም። በወያኔ ጭብጥ ውስጥ ሲገባ ግን አብርሃምና ገብረመድህን የተናገሩት ለካ ይኸ ኖሯል? ብሎ በቁጭት ያስታውሰናል። ያኔ እሳት ሆኖ ያንገባገባዋል።

አሁንም ስለአገራችን ስለኢትዮጵያ ብዬ እናገራለሁ፤ የእሷ ነገር ያሳስበኛል፤ ያሳዘነኛልም። ይህ የመጨረሻ ቃሉ ነው። ከዚህ በኋላ የምናገርበት መድረክ እንደሌለ አውቃለሁ። ሁሉም ነገር አብቅቷል። ወያኔ መምጣቱን ልንገራችሁ። ኤርትራን ያስገነጥላል፤ መሬት ቆርሶ ለሱዳን ይሸጣል። ይህን ልታውቁት ይገባል። ዛሬ የተናገርኩት የመጨረሻ ኑዛዜዬን ነው። ከአሁን በኋላ አንገናኝም። እኔ መሄጃ አለኝ፤ እሄዳለሁ። እያንዳንዳችሁ ግን ስለአገራችሁም፤ ስለራሳችሁም አስቡ...” በማለት ሲናገሩ አዳራሹ በፀጥታና በተመሰጠ ነበር ያደመጣቸው።

ቀጥሎ የሳስታ አውራጃ እንደራሴ የሆኑት ቁስ? መነኩሴ? ተነሱና “... መቼም ይሄ የመጨረሻችን ነው፤ ከዚህ በኋላ አንገናኝም። ስለዚህ

የተሰማኝን ልተንፍሱ..." አሉና ቀጠሉ "... እነዚህ ሰዎች (ኢህአዴጎች) እየታገልን ነው የሚሉት ሰፊውን ህዝብ ከጭቆና ለማውጣት በሚል ነው። ሌሎችም እንዲያ ይላሉ። እናንተም ወደ ሰልጣን ስትመጡ እንዲህ ብላችሁ ነበር። ወንበራቱን ካገኛችሁ በኋላ ግን ህዝቡ ተረሣ። እነዚህም ከጫካ መጥተው እርሶዎ የተቀመጡባት ወንበር ላይ ሲቀመጡ ይህን ሰፊ የሚሉትን መከረኛ ሕዝብ ይረሱታል። እርሶዎ ግን እዚችው ወንበር ላይ እንደተጣበቁ እንደ ቴዎድሮስ ሽጉጥዎን ጠጥተው እንደሚያልፉ እተማመንብዎታለሁ!" አሉ። የእኒህ ሰው ተንቢት ሙሉ ለሙሉ ባይሆንም በክፊል ግን ተፈጽሟል። መንግስቱ ሽጉጥ አልጠጡምና።

በዚህ ንግግር መንግስቱ ሣቁ። በዚህ መልኩ ቀጥሎ ብዙ ብዙ ሀሳቦች፣ ሾርኒዎች፣ ዘለፋዎች፣ ተስፋ አስቆራጭ ትንበያዎች ሲንሸራሸሩ ከቆዩ በኋላ የፕሬዝዳንቱ የማጠቃለያ ሀሳብ፤ "... ደም እንደ ጎርፍ ይፈላል፤ ህንፃዎች ይደረመሳሉ፤ ከዚህ በኋላ የሚሆነው ይሆናል..." የሚል ይዘት ያለው ሆኖ ቢጠናቀቅም ጉባዔው ከላይ እስከ ታች በሚወርድ ትዕዛዝ ተፈፃሚ የሚሆን ውሣኔ አሳልፎ ነበር። ውሣኔዎቹም ውይይት፣ ድርድር፣ የሰላም ኮሚሽን፣ ህዝባዊ የሆነ የክተት አዋጅ ... ወዘተ እንዲደረግ የሚያሳስቡ ቢሆኑም በአገር ውስጥም በውጭም ድጋፍ ቢቸረውም ረፍዷልና ሊተገበር አልቻለም። መንግስቱ የመጨረሻ ጊዜያቸው እንደደረሰ ስለተረፉም የመልሶ ማጥቃት ዝርዝር እቅዶችን ማውጣትና ጠፋን እየተዘዘዙ "በርቱ!" ማለታቸውን እርግጥ አድርገው ትተው በትካዜ ተዋጡ። ሚያዚያ 18 ቀን ባለቀለት ወንበር ላይ ሹመት ሰጡ። በዚህም ሌተናል ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን የኢህድሪ ምክትል ፕሬዝዳንት፣ አቶ ተስፋዬ ዲንቃ ጠቅላይ ሚኒስትር፣ እንዲሁም ለሌሎች ተመሳሳይ ሹመት ከሰጡ በኋላ ሻምበል ለገሠ አስፋውንና ኮሎኔል ፍስሐ ደሰታን በጡረታ አሰናቡ።

ሚያዚያ 19 "የአሜሪካ መንግስትና ህዝብ በኢትዮጵያ ሉዓላዊነትና የግዛት አንድነት ፀንቶ መኖር ያላቸውን ጽኑ አቋም በድጋሚ በማረጋገጥ የአሜሪካ መንግስት የኢትዮጵያ ህዝባዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ብሔራዊ ሸንጎ 3ኛ አስቸኳይ ጉባዔ ያሳለፈውን ውሣኔ የሚደግፍ መሆኑንና ለተግባራዊነቱም አስፈላጊውን ድጋፍ እንደሚሰጥ ያረጋግጣል..." የሚል መልዕክት ለፕሬዝዳንት መንግስቱ ደረሳቸው።

ጉባዔው ያሳለፋቸው ዝርዝር ውሣኔዎች "አንድነት የፀናባት ኢትዮጵያን" ከማስቀጠል ጋር እንጂ ከመገንጠል ጋር ፈጽሞ የሚሰማማ አልነበረምና አዲስ አበባን ከበው የያዘት ተቃዋሚዎች የሚሰማሙበት አልሆነም።

ሆኖም የአሜሪካን የይምስል መግለጫ ተከትለው ፍሲያ፣ ቻይና፣ ካናዳ፣ ግብፅና ሌሎች አገራት የሸንጎውን ውሣኔ መደገፋቸውን ገለጹ።

ኢትዮጵያውያንም በሰላማዊ ሰልፍ ድጋፋቸውን አረጋግጠው፤ አማሪያንን የሚደግፉትን አገራትም አወገዙ።

በዝምታ ቀናቶችን አሳልፎ የቆየው ኢህአዴግ በውጭ ቢሮ ጽ/ቤቱ በኩል ተከታዩን መግለጫ ይፋ ሲያደርግ የሸንጎው ውሣኔም ሆነ ማናቸውም ዓይነት የሰላም ድርድሮች ሁሉ ከንቱነታቸው ግልፅ እየሆነ ሄደ።

"ከኢህአዴግ የውጭ ቢሮ ጽ/ቤት የተሰጠ መግለጫ።
"የኢህአዴግ ስራ አስፈፃሚ ኮሚቴ ከግንቦት 2 እስከ 4 ቀን 1983 ዓ.ም በነፃ መራታችን ላይ አስቸኳይ ስብሰባ አካሄዶ ወቅታዊ ጉዳዮችን በሚመለከትና አስፈላጊ ውሣኔዎችን በማሳለፍ ተጠናቋል።

አስቸኳይ ስብሰባው በአሁኑ ወቅት ደርግ፣ ኢሠፓና መሰሎቹ በአንድነት በመሰባሰብ የኢህአዴግ የሽግግር ፕሮግራም ተግባራዊ እንዳይሆን የተጠነሰሰ ሴራ በሚመለከት ሆኖ፤ በሌላ በኩል ደግሞ ደርግ ያወጀው የሽግግር መንግስት ኢህአዴግንና ሌሎች ታጋይ ኃይሎችን በፀረ አንድነት ስያሜ በማግለል ደርግና የትምክህተኞች ኃይል ስብሰብ ኢ.ዲ.ገ.ቅ እና ሌሎችም ሰልጣን ለመያዝ በአሜሪካ ኤምፔሪያሊዝም አይዘህ ባይነት በተለያዩ የውጭ አገር ከተሞች ሽር ጉድ እያሉ ይገኛሉ።

የኢህአዴግ ስራ አስፈፃሚ ኮሚቴ ስብሰባ የደርግ ሸንጎ ያሳለፈውን የሰላም ውሣኔ አልተቀበለውም። ኢህአዴግ በስመ አንድነት ወይም በወረራ የተመሠረተ የባርነትና የግዛት አንድነት የህዝብ አንድነት ይሁን ብሎ ለመከራና ለጭቆና አሳልፎ አይሰጥም። ማንኛውም ብሔርና ብሔረሰብ የራሱን ዕድል በራሱ በመወሰን ነፃ መንግስት መስርቶ ባስፈለገው መንገድ እንዲጓዝ ይበልጥ ኢህአዴግ ሲታገልለት የቆዩ ዲሞክራሲያዊ መንገድ ከመቼውም ጊዜ በላይ ፍቱን መፍትሄ መሆኑን አስምሮበታል። በኤርትራና በኢትዮጵያ ለ30 ዓመታት ሲካሄድ የቆየውን ጦርነት በተመለከተ ማንም ወሳኝ ሳይሆን የኤርትራ ቅኝ ግዛት ጥያቄ በሰላማዊና ዲሞክራሲያዊ በሆነ መንገድ እልባት አግኝቶ ኤርትራውያን ከኢትዮጵያ ቅኝ አገዛዝ ቀንበር ተላቅቀው ነፃ አገራቸውን እንዲመሠርቱ ሁሉ ኢትዮጵያዊ አምናበት መቀበል አለበት። ኢህአዴግ ያቀረበው አስተማማኝና አጥጋቢ መፍትሄ፣ ግልፅና ጠቃሚ ነው። ኢትዮጵያ አትቆራረስም ብሎ መጮህ ትርፋ ጦርነትና እልቂት ስለሆነ አንድነት ለብዝሃና ለባርነት አሳልፎ የሚሰጥ መሣሪያ ከመሆኑ ባሻገር የህዝቡን ጥቅም ሊያስጠብቅ አይችልም። በዚህ ላይ ኢህአዴግ የሽግግር ፕሮግራም ብዙ የፖለቲካ ኃይሎች በነፃና ዲሞክራሲ የሚሳተፉበት፣ ህዝቡ በየድርጅቱ መሪነት እድሉን በራሱ ወደሚወስንበት መድረክ የሚያሸጋግር ፕሮግራም መሆኑን በድጋሚ አረጋግጧል።

አስቸኳይ ስብሰባው በቅርቡ በአሜሪካ መንግስት አቀራረቢነት በደርግ፣ በኢህአዴግ፣ በአሮሞ ነፃ አውጭ ግንባርና በህዝባዊ ግንባር ጎርነት ሌርትራ መካከል ለንደን ውስጥ ሊካሄድ የታቀደውን የሠላም ኮንፍረንስ የኢህአዴግ ስራ አስፈፃሚ ኮሚቴ በጥልቀት መርምሮ መሳተፍ ተገቢ ሆኖ ቢያገኘውም፤ በዚህ የለንደን ኮንፈራንስ አቀራረቢ የሆኑት መንግስታትና ደርግም ሆነ ቀኞችና ወላዎይ ድርጅቶች ለኢህአዴግ ሠላማዊ ሽግግር ፕሮግራም ያላቸውን ጠግማ አመለካከት አስወግደው የሽግግር ፕሮግራሙን ሲቀበሉ ብቻ ነው። ይህ የኢህአዴግ የሽግግር ፕሮግራም ታማኝን በልዩ ልዩ መንገድ ያረጋገጠ ከመሆኑም በላይ ለህዝቡ የሚበጁ መፍትሄዎች ከዚህ የበለጠ ሌላ ተግባራዊ ሊሆን እንደማይችል የኢህአዴግ ስራ አስፈፃሚ ኮሚቴ በሚገባ አምኖታል።

ኢሠጋና መሰሎቹ ያቀረቡት የሽግግር ፕሮግራም የህዝብን የራስን እድል በራስ የመወሰን መብት በፍፁም የሚፃረር፣ በይዘቱም ለህዝቡ የማይበጅ ፀረ ህዝብ ነው። በዚህ መሠረት የለንደን ኮንፍረንስ የኢህአዴግ ዓላማ በተግባራዊነቱ ታምኖበት ተቀባይነቱ ካልተረጋገጠ የኢትዮጵያ ህዝቦች አብዮታዊ ዲሞክራሲያዊ ግንባር ስራ አስፈፃሚ ኮሚቴ አጥብቆ ለማሳሰብ የሚወደው ነገር ቢኖር፣ የምንወስደው ሰፊ ወታደራዊ ማጥቃት በአገሪቱ የሚፈጥረው የእርስ በርስ እልቂት ታይቶ ከማያውቅ ደረጃ ይደርሳል። የኢህአዴግ ዓላማ ተግባራዊነቱን የሚያገኘው በጦርነቱ ስለሆነ ጦርነቱ በከፋ መልኩ ይቀጥላል። የአገሪቱ ህዝብ የሰቃይና የመከራ ህይወት ይራዘማል። በፀረ ዲሞክራሲያዊ ኃይሎች የኢህአዴግ ሠንደቅ ይወለዳል።

ይህ የጦርነት ክስተት እንዳይፈጠር የኢህአዴግ ስራ አስፈፃሚ ኮሚቴ ጦርነቱን ለማቆም ዋነኛው አማራጭ መንገድ የኢህአዴግ ሠላማዊ ሽግግር ፕሮግራም በውጭና በሃገር ውስጥ ያሉ ኢትዮጵያውያን እንዲቀበሉት ሲያስገነዝብ፣ የኢትዮጵያ ህዝብ ከዚህ የጦርነት ኋላት ለመዳን የደርግ፣ የኢሠጋና የግብረአበሮቹ ፀረ ዲሞክራሲያዊ ጎዳናዎች ሳይከተል አጥብቆ እየተቃወመና እየታገለ ከኢህአዴግ ጎን ተሰልፎ የሽግግር ፕሮግራሙን ተግባራዊ እንዲያደርግ ጥሪውን ያሰማል”

የኢህአዴግ የውጭ ቢሮ
13/03/እ.ኤ.አ 1991፣

ማሕተም።

ይህ መግለጫ ይፋ ከተደረገ በኋላ ደርግ አንድነትን፣ ኢህአዴግ ፀረ አንድነትን ሲያቀነቅኑና ለአመታትም ሲፋለሙበት የኖሩበት ነጥብ እንደመሆኑ መጠን፣ ከዚህ ጋር ተያይዞም በመካከላቸው አንዳችም ለሠላም ስምምነትና ድርድር የሚያበቃ ክፍተትም ፍላጎትም እድልም፣ ተስፋም ባለመኖሩ የቀረው አንድ ነገር ብቻ ሆኗል። ያም የእርስ በርስ

ፍጅቱን በአዲስ አበባና በዙሪያዎ ባሉ ከተሞች ማጠቃለያ፣ ህዝቡን ማስጨረስ፣ በጦርነቱም የከተማዎቹን የመሠረተ ልማት አውታሮች ማውደም፣ ህንፃዎቹን ማስደርመስ ... ነበር። ይህ እንዳይሆን አስበው አገሪቱን በሠላም ለቀው በሚሰጥ ሹልክ ያሉትን ጓድ ፕሬዝዳንት መንግስቱ ኃይለማርያምን ማመሰገን ተገቢ ይመስላል።

በወቅቱ ባልተያዙ ከተሞች አነስተኛም ቢሆን ሠራዊት ነበራቸው። 10ሺ የሚደርሱ የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ማሠልጠኛ ውስጥ ከመኖራቸውም በላይ፣ ከልዩ ብርጌድ ሠራዊቱና ሸሽተው አዲስ አበባ ከገቡት ጋር ተዳምሮ ወደ 40 ሺ የሚጠጋ ሠራዊት ከእነትጥቁ ነበራቸው። ያም ሆኖ መንግስቱም እንደሚሉት በርሃ ውስጥ እንደ አዲስ የሽምቅ ውጊያ ለመጀመር ካልሆነ በቀር ፊት ለፊት ለመጋፈጥ የሚያስችል አይደለም፤ ሁኔታውም ምቹ አይሆንም።

በዚህ መሠረት ግራ ቀኙን እይተው ተስፋ ያጡት ፕሬዝዳንት የአሜሪካን ግፊት መቀበል ነበረባቸው። እናም ግንቦት 13 በጠዋት ብላቴ ማሰልጠኛንና በውስጡ ያሉትን ምልክቶች ለመጎብኘት በሚል ጉዞ ጀመሩ።

የመንግስቱን ከአገር አወጣጥ በተመለከተ እውነታውን በስተመጨረሻ የምናየው ይሁንና የቅርብ አጃቢዎቻቸውና ሽንቻቸው እንዲሁም ራሳቸው መንግስቱ ለጋዜጠኛ ገነት አየለ ያሉትን እናስቀድም።

ጀኔራል ቁጥር 20 እንዲህ ይላሉ “... ለጉብኝቱ በተወሰነው ቀን አብረዎቸው ከሚሄዱት አንዱ በመሆን ከጠዋቱ አንድ ሰዓት አውሮፕላን ማረፊያ ተገኘሁ። ሌላ አንድ ጀኔራልም በቀጠሮው ሰዓት ተገኝቶ ይጠባበቃል። ብናይ ብናይ እስከ 5 ሰዓት ድረስ ምንም የለም። ብላቴ ካለው አዛዥ ጋር በስልክ ስነጋገር አንድ አውሮፕላን በብላቴ በኩል ማለፉን ቢነግረኝም፣ አካባቢው ብዙ አውሮፕላኖች የሚመላለሱበት ስለነበር አልጠረጠርኩምና ዘግይተው ነው ብዬ መጠበቁን ቀጠልኩ። ወዲያው ግን ቺፍ አፍ ስታፋ ደውሉና ባስቸኳይ ቤተመንግስት እንድትመጣ ሰላሉኝ ሄድኩ። ስደርስ ጀኔራል ተስፋዬ በሬዲዮ የተነገረውን ሲነግረኝ ማመን አቃተኝ ...” በማለት “... እንደሚመስለኝ የመንግስቱን መሄድ አስቀድመው ያወቁ ሰዎች ነበሩ። ተገደው ወይም ድምዳሜያቸውን ካዩዎቸው ነገሮች ተነስተው ያስቀምጣሉ። ጓድ ቁጥር 22 ደግሞ “ስለአወጣጣቸው ኮሎኔል መንግስቱ ያወሩት ውሸት ነው። እሳቸው ያወሩትን፣ የሳቸውን ትረካ አላምንም” ሲሉ፣ አጃቢ ቁጥር 5 ተብለው በትዝታዎች ቁጥር 1 መጽሐፍ ቃላቸውን ያሰፈሩት የመንግስቱ

የቅርብ አጃቢና ኬንያ ድረስ የሸፈኛው የሰጡት ምላሽ ደግሞ በአጭሩ እንዲህ ይነበባል።

“... ከመንግስቱ ጋር በጣም ስለምንቀራረብና እንደወንድማቸው ያዩኝ ስለነበር፤ ስለሚያምኑኝና ቤተኛም ስለበርኩ፤ በዚያን እለት ማለጻ ላይ ወደመኖሪያ ቤታቸው ሄጄ ወ/ሮ ወባንቺን ሠላም ብዬ ጓደኛ ለእለቱ ፕሮግራም ዝግጁ መሆናቸውን ሪፖርት አደረኩ” በማለት ከሌላው ጊዜ የተለዩ የጉዞ እንቅስቃሴ እንዳልነበር ይጠቁማሉ። ሲቀጥሉም “ሁላችንም ብላቴ ሞቃታማ ስለሆነ ቀላል ወታደራዊ ዩኒፎርም ነው የለበሰነው። መንግስቱም ቢሆኑ ዘወትር ከሚይዙት ሳምሶናይትና በትረ መኮንናቸው በስተቀር ሌላ ነገር አልያዙም። ሻንጣ ወይም ቦርሳ አልተጫነም። ከፓይለቱና ከረዳት ፓይለቱ ጭምር ጠቅላላ አውሮፕላን ውስጥ የነበርነው ዘጠኝ ሰዎች ነበርን። ሁኔታዎች የተለወጡት ብላቴ ልንደርስ ስንል ነው። ፕሬዝዳንቱ ፓይለቱን ቀጭን ትዕዛዝ ሰጡት። “ከፍተኛ ስብሰባ ስላለብኝ ወደ ናይሮቢ ሂድ” አሉት። “ወደዚያ እንሄዳለን ስላልተባልኩ ካርታ አልያዝኩም” አለ ፓይለቱ። አጃቢዎቹም እኔም ደነገጥን። እሳቸው ግን ፍንክኛ ሳይሉ “የምቀርበት ጉዳይ አይደለምና እንደምንም ብለህ ሂድ፤ ካስፈለገ ከኮንትራል ታወር ጋር ተገናኝተህ እንዲመሩህ አድርግ፤ ብቻ ናይሮቢ መድረስ አለብኝ” አሉት። በዚህ አይነት ሁኔታ ናይሮቢ ደረሰን። ከዚያ በኋላ የሆነው ፍፁም የተደናበረና ውኅድንብር የበዛበት ነው። በበኩሌ ማታውን ወደዙምባብዌ ከተጓዘው ግሩፕ ጋር እንድሂድ መንግስቱ ጠይቀውኝ ነበር። እንደማልሂድና ወደአገሬ መመለስ እንደምፈልግ ስገልፀላቸው አልተቃወሙኝም ወይም ሊያሳመኑኝና ሊያስቀሩኝ አልሞከሩም። ስመለስ የሚጠብቀኝ መጥፎ ነገር ሊኖር እንደሚችል በመግለፅ ግን ስጋታቸውን አልሸሸጉኝም።

“ሀሳቤን እንደማልለወጥ ሲረዱ ለጀኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን የሚሰጥ ደብዳቤ ጽፈው ሰጡኝ። ይህንንም በማግስቱ እንደተመለስኩ ለጀኔራሉ ሰጥቻለሁ። እንግዲህ በሬዲዮ እወጃው እንደሰማነው የወቅቱ ርዕሰ ብሄር ጀኔራል ተስፋዬ ስለነበሩ ይጠቅማል ያሉትንና ከመሄዳቸው በፊት ሲነግሯቸው ያልቻሉትን ጉዳዮች ነው ደብዳቤው ላይ ያሰፈሩት።

ከደብዳቤው ሌላ እኔ በቃል እንድነግርላቸው የላኩኝ መልዕክትም ነበረ። እሱም፤ 1. በጻድ መንግስቱ ገመቹ ትዕዛዝ ብቻ ሊወጣ የሚችል ከሰባት ሚሊዮን ተኩል በላይ የሆነ ብር፤ 2. ፍቅረስላሴ ወግደረስና ኃይሉ ይመኑ የሚያውቁት ከድሬዳዋ የጫት ገቢ የሚገኝና ለሱዳንና ለሶማሌ ነፃ አውጪዎች በየጊዜው ወጪ እየተደረገ የሚሰጥ ተቀማጭ ገንዘብ፤ 3. በገልፍ ጦርነት ለኩዌት ድጋፍ ስለሰጠን የኩዌት መንግስት በእርዳታ የሰጠን 20 ሚሊዮን ብር (ኃይሉ ይመኑና የገንዘብ ሚኒስትሩ የሚያውቁት) ይህ ሁሉ ገንዘብ እንዳለ አውቀህ፤ ከጻድ ነሲቡ ታዩ ጋር

ተነጋግረህ፤ ጦርነቱ ከቆመ ለከባድ እንደሰትሪዎች ማቋቋሚያ ይሆናል የሚል ነበር። ደብዳቤውንም መልዕክቱንም አድርሻለሁ።

በበኩሌ ምናልባት መንግስቱ ከመሄዳቸው በፊት ለጀኔራል ተስፋዬ ነግረዋቸዋል የሚል ግምት አለኝ። በሬዲዮ የመንግስቱ መጥፋት የተነገረበትን ሰዓት ሳገናዝበው ተስማምተው ያደረጉት ይመስለኛል። እኛ ከዚህ ተነስተን እዚያ ያደረሰንበትን ሰዓትና መሄዳቸው በስድስት ሰዓቱ ዜና ላይ ከመታወጁ በፊት (በኋላ እንደሰማሁት) ጀኔራል ተስፋዬን ከስብሰባ ላይ አስጠርተው በሰልክ ያነጋገሯቸውን ጊዜ ሳስበው ሁለቱ ተስማምተው ይሆናል የሚል ጥርጣሬ አሳድሮብኛል።

ባለቤታቸው እኛ ወደ ብላቴ ከሄድን በኋላ በሌላ አውሮፕላን ተሳፍረው ዙምባብዌ መሄዳቸውን በኋላ ሰማሁ። ያኔ ቤተመንግስት ስደርስና ሠላምታ ስንለዋወጥ ግን መንገድ ሊሄድ እንደተሰናዱ አልነገሩኝም” የሚል ቃላቸውን ሰጥተዋል። (ትዝታዎች ቁጥር 1 ገጽ 53) ፕሬዝዳንት መንግስቱ ግን “አካሄድ ከሀገር ወጥቼ ለመቅረት ሳይሆን፤ ቀደም ብሎ ከቻይና ተገዝቶ በምፅዋና አሰብ ወደቦች መያዝ ምክንያት ሲገባ ያልቻለውን መሣሪያ በኬንያ በኩል ለማስገባት ከፕሬዝዳንት አራፕ ሞይ ጋር ለመነጋገር ነው” የሚል ሲሆን፤ ለአንባብያን ሁኔታው ግልፅ ይሆን ዘንድ ከጋዜጠኛ ገነት አየለ ጋር ያደረጉትን ቃለ ምልልስ ቀንጨብ አድርጌ አካትታለሁ። ከተጠየቁ በኋላ ዙሪያ ጥምጥም የሆነ መልስ በመስጠት ላይ ሳሉ፤

ገነት፤ “ከአገር እንዴት እንደወጡ እንዲነግሩኝ ነበር የጠየቅሁዎት፤ ወደዚያ ብንመለስ”

መንግስቱ፤ “... ከቻይና መንግስትና ከሌሎችም ወደ 70 ሚሊዮን ዶላር የሚያወጣ መሣሪያ ገዝተን ስለነበር ያንን ልናስገባ ስንል አሰብን አስያዙት። የአሠብ መያዝ ጦርነቱን ውስብስብ አደረገው። ቻይናዎቹን በአውሮፕላን አቅርቡልን ብንል፤ በአውሮፕላን ማቅረብ አንችልም የምንችለው በመርከብ ነው አሉን። ይህ በጣም አስቸጋሪ አጣብቂኝ ውስጥ ከተተን። በምፅዋ አናስገባ፤ በአሰብ አናስገባ።

.... የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ብላቴ ስልጠና ላይ ስለነበሩ ብላቴን ለመጎብኘት ተነሳሁ። በዚያው አንድ ነገር አሰብኩ። በሚሰጥር ኬንያ ለመሄድ፤ ይህም አስፈላጊ ያልሆነ ግምት ተሰጥቶት ወሬ እንዳይዛባና “እንደዚህ ሄዶ ነበር” እንዳይባል ጥንቃቄ በማድረግ በጣም ከተወሰኑ ሰዎች በስተቀር ማንም ሰው እንዳይሰማ ወሰንኩ። አራፕ ሞይን በሚሰጥር ለማነጋገር ፕሮግራም አወጣሁ። መጀመሪያ ደቡብ በመሄድ ማንም ሳይሰማ ናይሮቢ ደርሼ ለመምጣትና በፕሮግራሙ መሠረት ብላቴ እንደታቀደው ለመሄድ ወሰንኩ።

እኔ ጠዋት በሁለት ሰዓት ወደ ብላቴ በረርኩ። ከቦሌ የተነሳሁት ከጠዋቱ ልክ ሁለት ሰዓት ላይ ነው። ቡፋሎ አነሱትኛ አውሮፕላን ነው። ወደ ሦስት ሰዓት ላይ እነ ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን፣ በርከት ያሉ ከፍተኛ ባለሥልጣናትና የጦር አለቆች ይሰባሰባሉ። አንድ ነገር ማዘጋጀት ነበረባቸው።”

ገነት:- “እርስዎን ለመሸኘት ነው የተሰባሰቡት?”

መንግስቱ:- “... ምን እኔን ይሸኛሉ? እኔ ሃይለማርያም መንገድ ላይ ነኝ። ሦስት ሰዓት ላይ ነው የተሰባሰቡት። ገና እግራ ሲወጣ ማለት ነው። እኔ ሁለት ሰዓት ላይ ወጣሁ፤ እነሱ ሦስት ሰዓት ላይ ተሰባሰቡ። ይህን የምንግርሽ ከወጣሁ በኋላ የተረዳሁትን ነው። እኔ አምስት ሰዓት ናይሮቢ ደርሼ መውረድና መታየት አልፈለግሁም። አምባሳይሩ እንዲመጣ ስጠይቅ “የለም አጋንዳ ሄዷል። የፖለቲካ አታሼው ብቻ ነው ያለው” አሉኝ። እሱን አስጠርቼ ፕሬዝዳንት አራጥዎይን “እባክዎ በጣም ጥብቅ ለሆነ ጉዳይ ለአጭር ጊዜ ሳንጋግርዎ እፈልጋለሁና ቢቻል እዚህ ኤርፖርት ያለዚያም ቤተመንግስትዎ ያነጋግሩኝ” ብለህ ነገር ብዬ ላኩት።”

ገነት:- “ይቀርታ ላቋርጥዎትና ከዚህ በፊት እንዲህ ያለ ሚስጥራዊ የሆነ ጉብኝት በሚያደርጉበት ጊዜ በአካባቢዎ ያሉትን ሰዎች እንዲሁም የፕሮቶኮል ኃላፊዎች ያሳውቃሉ ወይስ እንዴት ነበር ከዚህ በፊት በሚሰጥ ጉብኝት የሚያደርጉት?”

መንግስቱ:- “አዎን፤ እሱም አውሮፕላን የሚያዘጋጁልኝ፤ አስፈላጊውን ነገር ሁሉ የሚያደርጉልኝ እነሱ አይደሉም እንዴ?”

ገነት:- “እና ያውቁ ነበር ማለት ነው?”

መንግስቱ:- “እንዴ! ከቦሌ አይደለም እንዴ ተሳፍራ የሄድኩት?”

ገነት:- “ግን እነሱ ኬንያ መሄድዎን አያውቁም?”

መንግስቱ:- “እሱንም እንዴት ብዬ እናገራለሁ? እኔ ብላቴ ነው የምሄደው ነው ያልኩት። ደግሞ ነው። ኬንያ ሂጂ ፕሬዝዳንት አራጥዎይን ለማነጋገር ነው። ማንም እንዲሰማ ማንም እንዲያውቅ አልፈለኩም። ቢችሉ...”

ገነት:- “እና ለማንም አላማከሩም?”

መንግስቱ:- “ቢችሉ ...” እያሉ ሌላ ነገር ማውራታቸውን ይቀጥሉና ከኬንያው ፕሬዝዳንት ጋር ስለነበራቸው ቆይታ ይተርካሉ።

ቆይታው መሣሪያ በሞምባሳ በኩል የሚያስገቡበትን ሁኔታ እንዲያመቻቹላቸው መወያየት እንደነበር ነው መንግስቱ የሚገልጹት። አራጥዎይ ደግሞ እሸታቸውን እንደገለጹና፤ ምሣ በልተው እንዲመለሱ እየጠየቋቸው ሳለ፤ በመሀል አንድ መልዕክተኛ መጣና ለኬንያው ፕሬዝዳንት አንድ ነገር ሹክ አላቸው ይላሉ መንግስቱ። ሲቀጥሉም “ምን

እንደሆነ አልገባኝም። ለካስ በአዲስ አበባ ሬዲዮ ስልጣን በፈቃዴ ለቅቄ የመሄዴ ነገር ተነግሮ እሱን ሪፖርት እያደረጉላቸው ነው። ሁኔታውን ከላቸው አፍ ሰማሁ። በፈቃዴ ስልጣኔን ለቅቄ መሄዴን አራጥዎይ ነገሩኝ። ገረመኝ። ወዲያውኑ አዲስ አበባ ደወልኩና አንድ ሰው አገኘሁ...” እያሉ ይቀጥላሉ። ይህ ያገኙት ሰው ሁሉም ሰብሰባ ላይ እንደሆኑ ይገልጻላቸዋል።

“በእውነቱ እነተስፋዬ ተሰባሰቡ አልተሰባሰቡ ምንም የሚከፍቱት ድስት እንደሌለ አውቃለሁ። እኔ ምንም ልሁን፤ ግድ የለኝም። አሁን ጥያቄው ወያኔ እየገፋ ነው። የታጠቀ ህዝብና ሠራዊት ይዞ መመከት የሚቻለው እንዴት ነው? ስለዚህ እንደገና አራጥዎይን ሄድኩና “ሌላ ነገር ልጠይቅዎ ነው” አልኳቸው። “ምን” ሲሉኝ “አንድ አውሮፕላን እዘዙልኝና ቻይና ልሂድ” ሰላቸው ነገሩ ከበድ አላቸው መሰለኝ፤ ትንሽ ጊዜ ሰጠኝ፤ ልምክርበት ብለው ብዙ አስጠበቁኝ። ቆይተው መጡ። በዚያን ጊዜ ውስጥ ለካ ከአሜሪካኖቹ ጋር ግንኙነት አድርገው ኖሯል...” እያሉ በመተረክ አራጥዎይ “አዝናለሁ ወዳጄ አልችልም፤ ስልጣን ለቀህ ከአገር መውጣትህን አሜሪካኖች ሰምተዋል፤ ስለዚህ የጠየኩትን ብናደርግ ብሔራዊ ጥቅማችን አደጋ ላይ ይወድቃል...” የሚል መልስ እንደሰጧቸውና፤ ቻይና ሄደው ስለመሳሪያው ጉዳይ በግንባር የመነጋገር እቅዳቸው እንደማይሆን ሲረዱ፤ “እሺ በቃ ወደ ዙምባቡዌ ሄጄ ከሙጋቤ ጋር ተነጋግራ ሌላ መንገድ እንድፈልግ ወደዚያ የምሄድበትን ትራንስፖርት ስጡኝ አልኳቸው” ይሉናል።

“በመጨረሻ ምሽት ላይ አውሮፕላን ቀርቦልኝ ልሳፈር ስል ሻለቃ ደመቀ ባንጃው ቀረበና “እኛ እንመለስ” አለኝ። “ለመመለስ ነፃ ናችሁ፤ ግዴታ የለም” ብየው ተሰነባብተን ተለያየን” ብለዋል መንግስቱ።

አንድ ፕሬዝዳንት አገሩን ከመጨረሻው ጥቃት ስለሚከላከልበት ስለ 70 ሚሊዮን ዶላር መሣሪያ ጉዳይ እንዴት ብቻውን ሚስጥር አድርጎ ይይዛል? ኢህአዴግ አዲስ አበባን ሲይዝ ስድስት ቀናት በቀረው ሁኔታ የተባለው ምሣሪያ ስድስት ወር እንኳን ቢቀረው እንዴት በዚያ ሰዓት ይታሰባል? ሁሉም ሸሽት ላይ በነበረበት በዚያ ቅፅበት መሣሪያ ለማምጣት የተዘጋጀ ፕሬዝዳንት ለባለስልጣናቱ መንገርና እየተከላከሉ እንዲቆዩ፤ መሣሪያው ስለሚገባበት ሁኔታ ቅድመ ዝግጅት እንዲያደርጉ ሳይገልፅ በሚሰጥ ማድረግ ይገባዋል? ይህ እንዴት ይታመናል?

በመንግስቱ አገላለፅ ከራራም የሄዱት ሙጋቤ ከቻይናዎቹ ጋር ጥሩ ቀረቤታ ስላላቸው መሣሪያውን የማስገባቱን ሂደት እንዲያፋጥኑላቸው ለመወያየት መሆኑ ነው።

ከቦሌ አለመነሳታቸውም በደንብ ይታወቃል። በጥቅሉ በማስተባበያ ገለፃቸው ውስጥ አንዲት የምትታመን ዓረፍተ ነገር

ካለመኖሯም በላይ፤ 1ኛ. መንግስቱ 5 ሰዓት ናይሮቢ ከመድረሳቸው በፊት 4 ሰዓት ላይ ባለቤታቸው ወ/ሮ ወባንቺ ቢሻው በሌላ አውሮፕላን ወደ ዙምባቡዌ ሄደዋል። ዜናው 6 ሰዓት ላይ ከመሰራጨቱ በፊት።

2ኛ. የፕሬዝዳንቱ አጎት የሆኑትና በዙምባቡዌ የኢትዮጵያ አምባሳደር ሆነው ይሰሩ የነበሩት አምባሳደር አሰራት ወልዴ በነዚያ ቀናቶች አዲስ አበባ የነበሩ ሲሆን፤ ወ/ሮ ወባንቺን እና ልጆቻቸውን ይዘው የሄዱትም ራሳቸው ናቸው። የመንግስቱ የመጀመሪያ ልጅ ከአንድ ዓመት በፊት ዙምባቡዌ ውስጥ የንቨርሲቲ ገብታ ስትማር ብትቆይም፤ ሁለቱ ልጆቻቸው ግን በዚያው እለት ወደ ዙምባቡዌ እንዲሄዱ ተደርጓል። ከሙጋቤ ጋርም ፍፁም ወዳጆች ነበሩ።

ይሄ “ሳላሰበው ነው የወጣሁት” የሚለው ነገር ከግራም ከቀኝም ቢታሰብ እውነት አለመሆኑ ለማንም አይሰወርም። ነገር ግን መንግስቱ በሽምቅ ውጊያ ለመቀጠል ሲያሰቡ በአሜሪካ “አይሆንም” በሚል ግፊት ተገደው መሄዳቸው አይካድም። ይልቅ አንድ እውነት አላቸው። ቀንደኛ ጠላታቸው እንኳን ሳይቀሩ “መንግስቱ የገንዘብን ጥቅም ራሱ የሚያውቁት አይመስለኝም። አምስት ሳንቲም አይፈልጉም። ሌላው ቀርቶ የፕሮቶኮላቸውን ሳይቀር ለግንባታ ይዋል ነው የሚሉት” ይሏቸዋል።

መንግስቱ “ባህምሶናይት የታጨቀ ዶላር ይዘው ነው የወጡት አሉ?” ስትል ትጠይቃለች ገነት።

“... ከኢትዮጵያ ሰወጣ በቻዬን አይደለም የወጣሁት። አብረውኝ የነበሩ ሰዎች ገንዘብ ጭኝ ወጥቼ ከሆነ መመስከር ይችላሉ። በትረመኮንኔንና የደንብ ልብሴን ነው ይገዛ የወጣሁት። ራቁቴን ነው የወጣሁት። የገንዘብ ሰው ብሆን ኖሮ ያንን በመሰለ ቀውጦ ጊዜ ሳይሆን 17 ዓመት በስልጣን ላይ በነበርኩበት ወቅት የፈለኩትን ማድረግ እችል ነበር። ሀገሬን ለመልቀቅ ከመገደዴ ጥቂት ሳምንታት በፊት የኩዌት መንግስት በሰሜ በቼክ የላከውን 20 ሚሊዮን ዶላር ትቼ ነው የወጣሁት። ከዚያ ጥቂት አመታት ቀደም ሲል የሊቢያው ኮሎኔል ጋዳፊ እንደዚሁ በሰሜ የላከውን 150 ሚሊዮን ዶላር ገቢ አድርጌ ለአገር ግንባታ ወሏል። እኔ ለአገሬ ገንዘብ አምጪ እንጂ ገንዘብ ዘራፊ አይደለሁም። የባዕዳን ፊት እንደ እሣት እየገረፈኝ፤ ከውጪ እርዳታ እየለመንኩ እያመጣሁ ነው ለግብርና፤ ለኢንዱስትሪ፤ ለማዕድን ሲውል የነበረው። ስምንት ቢሊዮን ሩብል አልከፈልንም። ከብዙ ሰባሊስት አገሮች የመጣ በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠር ገንዘብ አልተከፈለም። በነፃ ብር እያመጣሁ ለአገር ልማት ያዋልኩ ነኝ። በዚህ የኢትዮጵያ ህዝብ አይጠረጥረኝም።...

“ወያኔዎች እንደራሳቸው ስለሚመስላቸው የፈለጋቸውን ሊያሰወሩ ይችላሉ። እነሱ በባዶ እግራቸው መጥተው ዛሬ ባለግርቻዲስ ናቸው። በቁምጣ መጥተው ዛሬ ሚሊየኖች ናቸው። የእነሱ ጠቅላይ ሚኒስትር

(የነበረው) ታምራት ላይኔ የመንግስት ካዝና ውስጥ እጁን ከቶ ሳይርመጠመጥ ጥቂት ዓመታት እንኳን መቆየት አልቻለም። ሌሎችም ያው የምናቸው ናቸው። በሙስና እየተጨማለቁ የአዲስ አበባን ወህኒ ቤት አጥለቅልቀውት የለ? ያችን አገር ከ17 አመቱ ጀመሮ እስከ 1983 ድረስ ለ33 ዓመታት አገልግያለሁ። ሳገለገል ደግሞ በወታደርነት በበረሐ ተቃጥዬና ብዙ አስቸጋሪ ሁኔታዎችን አሳልፌ ነው። በመሪነት አገልግያለሁ። ጡረታ የለኝም። ለሀገሬ ደምቻለሁ። እንቅልፍ ሳያምረኝ ደክሜያለሁ። ቤት የለኝ፤ መኪና የለኝ፤ የሰው ተመፅዋች ሆኜ ነው የምናረው። ምንም የማያውቁኝ፤ የማይወልዱኝ አፍሪካውያን ወንድሞቼ ዛሬ በድካሜ ጊዜ፤ ጤናዬ በጎደለ ጊዜ ሲመግቡኝ ወያኔ ገንዘብ ወሰደ ቢለኝ አይደንቀኝም። ፍርዱን ለታሪክ እተወዋለሁ።

አፍሪካውያን መሪ ንዶች ሳይጥሉኝ ደግፈውኛል። ልጆቼን አስተምረውልኛል። የምግደረደርበትን ገንዘብ ረድተውኛል፤ እየረዱኝም ነው።

“ዛሬ የሚፀፀቱም፤ ወያኔ የሚጨፍርባቸውም እንዳሉ አውቃለሁ። ደስተኛ ሆኖ የሚኖር የእነሱ ጥገኛና ተለጣፊ ካልሆነ በቀር በአሁኑ ጊዜ የኢትዮጵያ ህዝብ ደልቶት እንደማይኖር እገነዘባለሁ። በእኔ ላይ በደረሰውም ተደላች አይደለም፤ ለራሱም ተደላች አይደለም” (ትዝታዎች ቁጥር 1 ገጽ 352)

ግንቦት 13 ቀን 1983 ዓ.ም በ6 ሰዓቱ ዜና “ለሀገሪቱ ሰላም እንደሚበጅ የመንግስት ምክር ቤት ሰላምነበትና እርሳቸውም ስለተሰማሙበት ፕሬዝዳንት መንግስቱ ኃይለማርያም በራሳቸው ፈቃድ አገር ለቀው ወጥተዋል...” የሚል ዜና በብዙሃን መገናኛ ተደመጠ። “የፕሬዝዳንትነት ስልጣኑንም ሌተናል ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን ተረክበው ይሰራሉ” ተባለ።

በተከታታይ ሰዓት ዜናው ሲደገም ግን የክብር ሰማቸውም፤አንቱታውም ቀረና “መንግስቱ ኃይለማርያም አገር ጥሎ ፈረጠጠ” ተብሎ ተሰራጨ፤ተደጋግሞም ተደመጠ።

እንዲህ ተብሎ እንዲነበብ ያደረጉት ታማኝ ነው ብለው ቀደም ሲል ሾመዋቸው የነበሩት ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን ናቸው።የቀድሞው ወዳጃቸውን ከደቸው፤አሳጡባቸው ማለት ነው።በማን ዘንድ ሊወደዱ እንዲህ እንዳደረጉ የብዙዎች ጥያቄ ሆኗል።

ከዚህ ዜና ጋር በተያያዘ አንድ እውነት አዘል ቀልድ አለ፤ እንዲህ የሚል፤ ዜናውን ያነበበው ጋዜጠኛ ዳሪዎስ ሞዲ ነገሩ ካለፈ በኋላ ሲጠየቅ ነው፤ “መጀመሪያ ፕሬዝዳንት መንግስቱ ከአገር ወጥተዋል፤ ብለህ አንብቦህ በድጋሚ ስርጭቱ ግን ፕሬዝዳንትም ሳትል፤ አንቱታውንም

ትተህ “አንተ” እያልክ የጠራሃቸው ለምንድነው?” ተብሎ ሲጠየቅ፤ “ብቸል አንቺ ብለው ደስ ይለኝ ነበር” አለ።

እውነትም እንደማንኛውም አፍሪካዊ መሪ የመንግስቱ ረጅምና በውጣ ውረድ የተሞላ የሰልጣን ዘመናቸው በውዳሴ ከንቱ የተሞላ እንደነበር ቀልዱ ያስረዳናል። በእርግጥ ከመንግስቱ አገር ወዳድነት አንፃር፤ በህዝቡም፤ በሠራዊቱም ዘንድ በቆራጥነታቸው ስለሚታወቁ “አገር ጥዩ ሸሽሁ” ቢሉ ሐፍረት ነውና ማስተባበላቸው አይገርምም። ግን “ማን ያምነኛል?” ብለው ራሳቸውን አለመጠየቃቸው ግልፅ ድክመት ነው።

የመንግስቱ ሸሽት ይፋ ከሆነ በኋላ ርዝራዥ ሠራዊት ወደ ከተማ እየሸሸ መጣ። ትጥቁን ፈቶ እየተማረከ፤ ሌላውም እየሸጠ ተበታተነ። መንግስቱ “አገር ጥሎ ኮበለለ ተብሎ ለህዝቡ መገለፁን ሰሰማ ታመምኩ...” እስከማለት ደርሶዋል።

ሊያሳምማቸው የቻለው እንዲያ ተብሎ እንዲገለፅ ያልፈለጉት፤ ነገር ግን እንዲህ ተብሎ የተገለፀባቸው ዜና ብቻ ነው። “... እርሳቸውም አምነውበት፤ አገር ለቀው ሄደዋል፤ ፈርጥጠዋል፤ ሸሽተዋል...” ይህም ሲባል እርሳቸው ምን ተብሎ ለህዝብ እንዲገለፅላቸው ነበር የፈለጉት? የሚል ጥያቄ ማስነሳቱ አይቀርም።

መንግስቱ እንዲባል የፈለጉትና ቀድመውም ከታማኛቸው ከጀኔራል ተስፋዬ ጋር ያቀዱት፤ ሁኔታው ከፍቶ የቀናት እድሜ ብቻ እንደቀራቸው በመረዳት፤ ኢህአዴግ አዲስ አበባ በሚገባበት ጊዜ “ፕሬዝዳንቱ ከቀናት በፊት ከቻይና የተገዛውን መሣሪያ ለማምጣት ከአገር ወጥተው ነበር። በመሐል ኢህአዴግ ሲገባ ባላሰቡትና ባልጠበቁት መንገድ በወጡበት ለመቅረት ተገደዱ” የሚለው የታሪካቸው ማብቂያ ሆኖ እንዲቀር ነበር። ሳይሆን ቀርቶ ኢህአዴግ ቤተመንግስቱን ከመቆጣጠሩ በፊት እግራቸው እንደወጣ ለህዝብ ይፋ ሆነ። በዚህም ፕሬዝዳንቱ ተበሳጩ። ብስጭታቸውንም ለመግለፅ ስልክ ደውሰው ጀኔራሉን አስጠሩ፤ ጀኔራሉ ግን ሊያናግሯቸው ፈቃደኛ አልነበሩም። ስለዚህ ከነንደታቸው ቤተሰቦቻቸው ወደሄዱበት ወደ ዙምባቡዌ አመሩ። መረጃው በእቅዱ መሠረት ይፋ ሲሆን እውነት መስሎ እንዲታይም አወጣጣቸው ድንገት እንደነበር ሊጠቁሙ የሚችሉ ዘዴዎችን መጠቀም ነበረባቸው። ያንንም አድርገዋል። ከኬንያ ወደ ዙምባቡዌ የተጓዙትም አሜሪካ በላክቸላቸው አውሮፕላን ነው።

የሶሻሊስት መሪዎች ውድቀትና የመንግስቱ የሰደት ህይወት ውድቀቱ የደርግ መንግስትና የፕሬዝዳንት መንግስቱ ብቻ አልነበረም። የመላው ዓለም ሶሻሊስት አራማጅ አገራት የሆኑ መንግስታት ሁሉ በጋራና ሆን ተብሎ በተሰራ ስራና ሴራ የወደቁበት ዘመን ነው።

ማን መቼና እንዴት በማን በምን አይነት ዘዴ መውደቅ እንዳለበት ታቅዶ ያለቀና በተያዘለት እቅድ መሠረትም ተግባራዊ የሆነ፤ በኃይል የሚወርዱ መንግስታት የትኛው እስር ቤት መግባት እንዳለበት፤ ማን በግዞት መኖር እንደሚገባው፤ ማን አገሩ ላይ ታስሮ እንደሚቀር በዝርዝር ሰፍሮ ያበቃለት ጉዳይ ነው። በአምባገነንነት የሚፈረጁ መንግስታት ስም ዝርዝር ተመዝግቦ፤ መውደቅ እንዳለባቸው ታምኖበት ተወስኗል።

በዚያ ወቅት አሜሪካ ከፍተኛ የቤት ስራዋ ይሄ የነበረ ከመሆኑም በላይ፤ ወደ ተግባር ለመለወጥ ቀላል ስራዋ ነበር። ስራው የከበደው የማንም እጅ እንደሌለበት ለማሳመን የሚደረጉ የረቀቁ አሰራሮችን መቀመር የግድ በመሆኑ ምክንያት ብቻ ነው። ለዚህ ሽፋንነት ይረዱ ዘንድም አሜሪካ ሠላማዊ አደራዳሪ መሰላ መታየት ግዴታዋ ነበር። የአፍሪካ፣ የአስያና የአውሮፓ ኮሚኒስት አገዛዞች በጋራ ሲወድቁም በተጠቀሱት አገራት ህዝቦች ዘንድ የአሜሪካ ስም እንዳይነሳ ልዩ ጥንቃቄ አድርጋለች። እንግሊዝም ጭምር።

የደርግ መንግስት ምንም አይነት ተቃዋሚ ባይኖረውና ሻዕቢያ ወያኔ ገለመሌ ባይኖሩ ኖሮም የግድ መውደቅ ግን ነበረበት። “በአዲሱ የአሜሪካ ርዕዮተ እመራላሁ ተውኝ” ቢል እንኳ የቀድሞ መሪ ስለሆነ ብቻ ተቀባይነት አያገኝም ነበር።

ጻድ መንግስቱ “ያካሄድነውከ አብዮት ነው!” እያሉ ይፎክሩ እንደነበረው ሁሉ፤ እኛም አሜሪካን “ያካሄደችውከ የዓለም አብዮት ነው!” ማለት እንችላለን።

ይሄን ለማለት ያስፈለገኝ “የመንግስቱን ከአገር የመውጣት ዘዴ ያቀናበረችው አሜሪካ ናት” የሚለውን እውነት ለማጠናከር አይደለም። እሱ ከነጭም በላይ ንፅት ያለ ሐቅ ነውና ምንም ማጠናከሪያ አይፈልግም።

ከዚህ ይልቅ ጦርነት የሌለባቸው ኮሚኒስት አገራትስ መቻ ቀረላቸው? ለማለትና ለተከታዩ የመንግስቱ ኃይለማርያም ምላሾች መንደርደሪያ ይሆነኝ ብዬ ነው።

መቻ ቀረላቸው? ለሚለው የፖላንዱ ፕሬዝዳንት ያሩዜልስኪ፤ (ፍፁም አምባገነን ኮሚኒስት መሪ) የአልባኒያ መሪዎች ባልና ሚስቱ ነዝህሚጅ ሆጃ እና ኤንቨር ሆጃ (አልባኒያን የመጀመሪያዋ ሃይማኖት የሌለባት አገር አድርገው መስጊድና ቤተክርስቲያን አፍርሰው በምትኩ 700 ሺ የማይንቀሳቀስ የታንክ ሐውልት በከተማዋ የገነቡና ሶሻሊዝምን ከጥቃት ለመከላከል በሚል በሰሩት ፕራሚድ የአገሪቱን ሐብት ያደቀቁት፤ ህዝቡም በሐውልት ታንኮች እየገባ ተጠልሎ እንዲከላከል ያደረጉ (የሚገርመው የእማሆይ ቴራሃ አገር አልባኒያ መሆኑ ነው)፤ የሃይቲው መሪ

ኸን ክሉድ ዱቫልዮ (ቮዶ የሚባል ሚስጥራዊ ሃይማኖት መስርቶ በቤተመንግስት ራሱ አምላክ ሆኖ የሚመለከበትን ስርዓት የመሠረተ፤ አባትየውና ልጁ ኸንክሉድ ዱቫልዮ ፓፓ ዶክ እና ቤቢ ዶክ ሃይቲን ሙልዎ አድርገው የዘረፉ ተከታታይ ፕሬዝዳንቶች ሲሆኑ፤ “አባታችን ሆይ በሰማያት የምትኖር” እያለ የሚቀጥለውን ክርስቲያናዊ ፀሎት “አባታችን ቤቢ ዶክ ሆይ፤ በቤተመንግስት የምትኖር፤ ስምህ ይቀደስ ... መንግስትህ በሐይቲ እንደሆነች...” እየተባለ የሚቀጥል ፀሎት አርቅቀው ከትምህርት ቤት ጀምሮ ለሐይቲ ዜጎች ያስተማሩና የአገሪቱን የካቶሊክ ሃይማኖት ተከታይ ህዝብ እምነቱን አስቀይረው በአብዮታውያኑ እንዲያምኑ ያደረጉ...)፤ የሴንትራል አፍሪካው የእድሜ ልክ ፕሬዝዳንት፤ ቀጥሎ ንጉስ የሆኑት ቦካሣ (የሰው ስጋ በመብላት የተከሰሱና ከእያንዳንዱ የዓለም አገራት ሴቶች አንድ አንድ ሚስት ያገቡ፤ በመቶዎች ከሚቆጠሩ ሚስቶቻቸው በመቶዎች የሚቆጠሩ ልጆች የወለዱ፤ ለእያንዳንዱ ሚስት በሴንትራል አፍሪካ ዋና ከተማ በባንጉይ ምርጥ ምርጥ ቪላ ቤት የሰጡ፤ አገሪቱን የግላቸው ሱቅ ያደረጉ፤ በቦካላ መንገድ፤ በቦካላ ስጋ ቤት፤ በቦካላ ዩኒቨርሲቲ፤ በቦካላ ቡቲክ፤ በቦካላ ጎዳና፤ በቦካላ ... ተጉዣ መጣሁ በሚያሰብል መልኩ የአገሪቱን ሀሉንም ነገር በሰማቸው ከመሰየም አልፈው ሁሉም ተቋማት በራሳቸው ስም የተመዘገቡ የነበሩ፤ የትምህርት፤ የገንዘብ፤ የፍርድ፤ የማስታወቂያ፤ የንግድ፤ የሁሉም የአገሪቱ ሚኒስቴር መስሪያ ቤቶች ሁሉ ሚኒስትር የነበሩ...)፤ በአምባገነንነታቸው የሚታወቁት ሰው በላ የኡጋንዳው ኢዲአሚን ዳዳና ሌሎች ሁሉ በአንድ አይነት ዘመን የወደቁ ናቸው። የወደቁት ግን በሽማቲ ቡድን አልነበረም። በተከታታይ በተደረጉ በራሳቸው ህዝቦች የከተማ ሠላማዊ ሰልፍ አማካኝነት ነው። በመፈንቅለ መንግስት ነው። ተተኪዎቹንም በካፒታሊዝም አጥምቀው አዘጋጅተዋል።

የኢትዮጵያው መንግስቱም ከተጠቀሱትና ካልተጠቀሱት አገራት መሪዎች ውድቀት እኩል በአንድ ጀንበር የሆነ ሁኔታ ሲሆን፤ የግላሰናሰትና የፔሬስትሮይክ ግብም ይሄው ነበር። ለእነዚህ መንግሥታት ውድቀትና ለርዕዮቱ ማክተም፤ ብሎም ዓለምን በአንድ አሜሪካና በጥቂት አጋር አገራት እግር ስር ለማንበርከክ፤ ዓለም በአንድ ጎታ ትከተት ዘንድ አስፈላጊ መሆኑ ታምኖበት እቅድም ተይዞለት ቅድመ ስራው ተጠናቆለት ወደ ተግባር የተለወጠ ዓለም አቀፍ ስራ ነው። ይህ ዓላማ ግቡን ይመታ ዘንድም በየአገሪቱ እንኳን ስለ ታጠቀ ተቃዋሚ በአገሪቱ ውስጥ ያለበትን መንግስት መርዳት፤ በሠላም እየተገዙ የነበሩ ህዝቦችን በአንድ ቀን ለማሳመፅና መሪውን ለማሰወገድ አልከበደም። ስለዚህም አሜሪካ ጥገኝነት ሰጭ አገራትን ሲቻል በራሷ ምርጫ፤ ካልሆነም ወዳቂውን መንግስት እንዲመርጥ በመፍቀድ በቅድሚያ ማመቻቸትና ሠላም አስከባሪ መስሎ

መታየት የሰራው አፈፃፀም እንጂ ሌላ አይደለም። የአገር ምርጫው ለራሳቸው ከተተወላቸው መሪዎች ውስጥ አንዱ መንግስቱ ኃይለማርያም ናቸው። ኢዲአሚን ዳዳ ሳውዲ ዓረቢያ፤ ቦካላን ወደ አስር ቤት፤ ዱቫልዮንና መሰሎቹን ወደ ቀድሞ ገዥዎቻቸው ወደ ፈረንሳይ፤ አውሮፓውያኑን ባገራቸው አስር ቤት ወዘተ... እንደሚሆን እንደሚሆን አደረጋቸው። የአነስተኛ ጎብረት በፈረንሳይ ተወረሰ። የዱቫልዮና የሌሎቹ የሰዊዝ ባንክ ገንዘብ ተወረሰ። ያልተወረሰው ገንዘብ የመንግስቱ ኃይለማርያም ሲሆን፤ ያልተወረሰውም በየትኛውም አገር ባንክ ምንም ገንዘብ ስላልነበራቸው ብቻ ነው። እና ... እነዚህን ሁሉ አምባገነን መሪዎች በያሉበት አገር እየዞረ፤ በየታሰሩበት አስር ቤት እየሄደ፤ ጥገኝነት ጠይቀው እየኖሩ ያሉትን በየተጠጉበት አገር እየተዘዘረ ስላለፈው ታሪካቸው እየጠየቀ፤ የሰጡትን ምላሾች አሰባሰቦ እ.ኤ.አ በ2003 ዓ.ም ጣሊያናዊው ጋዜጠኛ ሪካርዶ ሎጊዮ Talk of The Devil በሚል ርዕስ ለሕትመት አበቃው። ቀደም ሲል እንዳየነው በአማርኛም ጭምር “የሠይጣን ኑዛዜ” ተብሎ የተተረጎመው ይህ መጽሐፍ፤ በሚያሳፍርና ፍትሐዊነት በጎደው መልኩ የፕሬዝዳንት መንግስቱ ኃይለማርያምን ታሪክ ከሰው ስጋ በሊታዎች ከእነቦካላ፤ ከእነ ኢዲአሚን ዳዳ፤ ከእነዱቫልዮ ... ከሁሉም ወዳቂ የቀድሞ ሶሻሊስታዊ መሪዎች ጋር አካትቶ ነበር ለሕትመት ያበቃው። መንግስቱ ምንም አምባገነን ቢባሉም ከእነዚህ ዘራፊዎችና ሰብዓዊነት ካልፈጠረባቸው መሪዎች ተርታ ተመድበው መፃፋቸው ተገቢ አለመሆኑ ለማንም ግልፅ ከመሆኑም በላይ የጣሊያን ምሁራንና ጋዜጠኞች ባገኙት ቀዳዳ ሁሉ እንደሚይተኙልንም ይጠቁማል።

ለማንኛውም መንግስቱ ለሌሎች ከሰጡት ምላሽ ይልቅ ለዚህ ጋዜጠኛ የሰጡት ምላሽ በአጭሩም ቢሆን የተሻለ ይመስላል። ሊዋሹት መሞከርንም የፈለጉት አይመስልም። ለዚህ ጋዜጠኛ በጠየቃቸው መሠረት በመጠኑ ገልፀውለታል። እናም የሰደት ህይወታቸው በራሱ ታሪክ ነውና ከዚህ መጽሐፍ በመነሳት አለፍ አለፍ እያልን ጥቂት ገለፃዎቻቸውን አድምጠንላቸው እናብቃ ልላችሁ ነው፤ እንዲህ የተንደረደርኩት።

መንግስቱ ምንም እንኳን የተስፋ መቁረጥ ስሜት ቢታይባቸውም፤ ከሐራሬ ወጣ ብሎ በሚገኘው እና ለመኖሪያነት በተከለለው አካባቢ በሚገኘው መካከለኛ ቪላ ውስጥ በጥሩ ሁኔታ እየኖሩ ነው።

እድሜያቸው ሰባ ሞልቷል። ፀጉራቸውንም ሽበት ወርታል።... «እንዴት ነህ ነው ያልከኝ...» ጥያቄውን ደገሙት። ትገሽ አሲብ ካደረጉ በኋላ መልስ ሰጡ። «እኔን ከጠየክኝ ማ ተርፌያለሁ፤ እንዲያውም ደህና ነኝ እንበለው...»

መንግስቱ ደስ ባላቸውና ፈካ ባሉ ቀን የሚያስቡት በጭራሽ እንዳልታሰሩና ነፃ እንደሆኑ አድርገው ነው። “ፈጽሞ ተረሰኜ አላውቅም። አሁንም ቢሆን በታዳጊ ሀገሮች በተለይም አፍሪካ ውስጥ ሁነኛ ወዳጆች አሉኝ። መቼም ስማቸውን ይዘረዝርልኛል ብለህ አትጠብቅም?” ይሉታል ለጋዜጠኛው።

በደበራቸውና በከፋቸው ቀን ደግሞ አብዛኛዎቹ ሰዎች መጥፎ እንደሆኑ አድርገው ይገምቱና ተስፋ በመቁረጥ ስሜት ውስጥ ጭ...ልጥ ብለው ይገባሉ። “የትም ቦታ ብሄድ እታወቃለሁ። እንግዲህ የት መሄድ እችላለሁ? ምንም ቢሆን ምን ያው መንግስቱ ነኝ” ይላሉ። መንግስቱ ሐራሬ ከገቡ ከ10 ዓመት በኋላ ወደ ሆቴሎች እየሄዱ ዘና ማለት ጀምረው ነበር። ሆኖም የሚከታተላቸው ሐበሻ መኖሩን ካረጋገጡ በኋላ ልማዳቸውን ቀየሩ። የሙጋቤ መንግስትም ራሳቸውን እንዲደብቁ አስጠነቀቃቸው።

በሰደት ህይወት 10 ዓመታትን እንዳሳለፉም የልብ ህመማቸው ስላሰቃያቸው በዙምባብዌ የዲፕሎማቲክ ፓስፖርት ወደ ጀግንስበርግ በመጓዝ ጋርደን ሲቲ ከሚባል የህክምና ተቋም ቀጠሮ ይይዛሉ። ህክምና ከማግኘታቸው በፊት ግን ወሬው ጋዜጠኞች ጆሮ ደርሶ ዓለም አቀፍ ርዕስ ሆነ። የኢትዮጵያ መንግስትም አጋጣሚውን ተጠቅሞ በዘር ማጥፋት ወንጀል እንደሚፈለጉ ገልጸ ባስቸኳይ ተላልፈው እንዲሰጡት አስከመጠየቅ ደረሰ። ይህም የሞት ፍርድ ማስከተሉን የተረዱት መንግስቱ ህክምናውን ርግፍ አድርገው ትተው ወደ ዙምባብዌያቸው ተመለሱ።

“ውለታ ቢስ ዲቃሎች!” አሉ መንግስቱ በጥላቻ ድምፅ። ፊታቸውን ቅጭም አድርገው ቀጠሉ፤ “ደቡብ አፍሪካ በእፓርታይድ መዳፍ ስር በነበረችበት ዘመን ኤ.ኤን.ሲን በፋይናንስ ጭምር ስረዳ ቆይቻለሁ። ይሁን እንጂ እኔ ዛሬ እርዳታቸውን በምሻበት ወቅት ሊረዱኝ ፈቃደኛ አልሆኑም። ሐራሬን ከመልቀቁ በፊት አካሄዴ በጤና ጉዳይ እስከሆነ ድረስ ምንም ችግር እንደማይገጥመኝ አረጋግጠውልኝ የነበረ ቢሆንም፤ ለኢትዮጵያ መንግስት አሳልፈው ሊሰጡኝ ተዘጋጅተው ነበር። እነዚህ ዛሬ የፕሪቶሪያን መንግስት የተቆጣጠሩትን ወገኖች የቀድሞ የትጥቅ ትግል ጓዶች፤ ወዳጆቹና የሰራ ባልደረቦቹ አድርጌ እገምታቸው ነበር”አሉ።

መንግስቱ ጓድ ሙጋቤን ማሞካሸት ዋና ስራቸው ነው። ሙጋቤም በበኩላቸው “በአህጉሩ ውስጥ ለነፃነት የተደረጉ ጦርነቶችን ሁሉ የረዱ ሰው ናቸው” በማለት ያንቆለጻጽሷቸዋል። ከብዙ አቅጣጫ መንግስቱን ከአገራቸው እንዲያባርሩና አሳልፈው እንዲሰጡ የሚሰነዘረውን ግፊት ሙጋቤ ጆሮ አይሰጡትም።

በተለይ አሜሪካ ሙጋቤን “አምባገነን ደብቀሃል” በሚል ለመተቸት አፏን ስታዋጠሙጥ ሙጋቤ በሳቅ እየተፍለቀለቁ “በመጀመሪያ ደረጃ መንግስቱን ወደ ሐራሬ ያመጣችኋቸው እናንተ መሆናችሁን አስታውሱ እንጂ” በማለት ይሳለቃሉ።

የመንግስቱን ጉዳይ በተመለከተ አሜሪካ አስፈላጊ ወጪያቸውን ለመሸፈን ቃል የገባቸው ገና በማለዳ ነበር። ሙጋቤ ግን ተቃዋሚዎቹ። “ገንዘባቸውን እንደማልፈልግ ነግራቸዋለሁ፤ አንድ ድሃ አፍሪካዊ ብሆንም ወጪውን ራሴ እሸፍናለሁ” ነበር ያሉት።

እውነትም ከፍተኛውን የመንግስቱን የስልክ ወጪ ከመሸፈን አልፈው ሌሎች አስፈላጊ ነገሮችን ሙጋቤ በሚገባ ሽፍነውላቸዋል። መንግስቱም ለቀድሞ ወዳጆቸውና ለአሁኑ ባለውለታቸው ለሙጋቤ ሲ.አይ.አ በመባል የሚታወቀውንና በህዝብ ዘንድ ብዙም የማይወደደውን የሙጋቤ የደህንነት መሰሪያ ቤት እንደ አማካሪ ሆነው በማገልገል ውለታቸውን እየከፈሉ ነው።

“እኔ የጦር ሰው ነኝ፤ አገሬን ከጎሰኝነትና ከፊውዳሊዝም ለመታደግ ስል ያደረኩትን አድርጌያለሁ። ዓላማዬ ያልተሳካው ከህደት ስለተፈፀመብኝ ብቻ ነው። ዘር ማጥፋት የሚባለው ነገር አብዮቱንና ሁሉም ሰው ተጠቃሚ የሆነበትን ስርዓት ለመከላከል ከተደረገ ትክክለኛ ጦርነት ውጪ ምንም ሊባል አይችልም” የሚሉት መንግስቱ ከባለቤታቸው ከወ/ሮ ወባንቺ ቢሻውና ከሦስቱ ዶ/ር ልጆቻቸው ከአንድነት፤ ከትዕግስትና ከትምህርት ጋር ከፊል ነፃነት ባለው አኗኗር ህይወታቸውን ይመራሉ። ሙጋቤ “ምነው መንግስቱ ሆስፒታል የመክፈት እቅድ አለህ እንዴ?” ብለው የቀለዱትም ልጆቻቸው ሁሉ የህክምና ዶ/ር በመሆናቸው ነው።

መንግስቱ ከሪካርዶ ኦሪዚዮ ጋር በሚነጋገሩበት ጠበብ ያለች ቢሯቸው ውስጥ ግድግዳው ላይ የተሰቀለውን ሙሉ የኢትዮጵያ ካርታ አፈጠሙበት። እሱ ላይ እንዳተኮሩ በትካዜ እፍጥጠው ቆዩና ቀጠሉ “... በጋው ላይ አማፅያኑ ያለምንም ፋታ ወደ አዲስ አበባ በመገሰገስ ላይ ነበሩ። በመጨረሻው ሰዓት ሁሉም ፊቱን አዙሮብኝ ነበር። እናም አየር ኃይሉ ለነበሩት ተዋጊ ሚግ አውሮፕላኖች መለዋወጫ ስላልነበረው በረድፍ የሚጓዘውን የጠላት ጦር ለማጥቃት አልተቻለም።

በዚያ ወቅት አሜሪካኖች የጉዳዩ ቀጥተኛ ተሳታፊ እየሆኑ የመጡበት ጊዜ ነበር። ይሁን እንጂ ጣልቃ የገቡት ወታደራዊ እርዳታ ለመስጠት ሳይሆን የማመልጥበትን ዘዴ ሊያመቻቹልኝ ናሯል። ይህ የሚደረገውም ለሀገሪቱ የተሻለ በጎ ነገር እንደሆነ ተደርጎ በመታሰቡ ነበር። ስምምነቱም፤ እኔን፤ ቤተሰቤንና ጥቂት የቅርብ ደጋፊዎቼን ጭምር ደህንነቱ ባስተማማኝ ሁኔታ ወደሚጠበቅበትና ሰላማዊ ወደሆነ ቦታ የሚወስደንን አውሮፕላን ሊልኩልን ነበር።...” በማለት ገለፀውለታል።

“በደሞክራሲ ያምናሉ?”

“ደሞክራሲ የሚሰራው አውሮፓ ውስጥ ነው። የአፍሪካውያን ባህሪ የተለዩ ነው። ኢትዮጵያ ዛሬ ያለችበትን ሁኔታ ተመልከት። የመድበለ ፓርቲ ስርዓት እያሰፈንን ነው እያሉ ያውራሉ። በተጨማሪም በማድረግ ላይ ያሉት ግን ጎሰኝነትን ማሰፋፋት ነው። አገሪ እራሷ ቁጥራቸው አነስተኛ በሆነ አንድ ጎሳ አባላት ቁጥጥር ስር ከመውደቅም በላይ በጎሳ የተከፋፈሉት ለመሆን በቅታሰች። ይህ እንግዲህ ልክ እንደ መላዋ አፍሪካ ጸላ ቀር መሆንና ወደአለፈ ታሪክ መመለስ ነው።

“እያንዳንዱ ሰው የፓርቲ አባል የሚሆነው አስተሳሰቡን በሚያራምድለት ፓርቲ ውስጥ ሳይሆን፤ በተወለደበት ጎሳ ነው። ሱዳን፣ ፍዋንዳ፣ ብሩንዲ፣ ኮንጎ፣ ወይም ኬንያ ብትሄድ ሁኔታው ተመሳሳይ ነው። ዓለም አፍሪካ ውስጥ ከዚህ ቀደም አይቶ የማያውቀውን ጦርነት ወደፊት ያያል። ጦርነት ሲባልም አስጊ የሆኑ የጎሳ ጦርነቶችን ማለት ነው”

መንግስቱ ድምፃቸውን ጎሳ አድርገው ቀጠሉ፤ “ኢትዮጵያ ውስጥ አንድ አባባል አለን። ዓለም አዲስ ጫማ ካልተጫመተሁ እያለ ይወተውተናል። ከእኛ የሚጠበቀው ደግሞ እግራችንን ለዚህ ለአዲሱ ጫማ እንዲሰማማ ማድረግ ነው። ይሁንና አንዳንድ ጊዜ አዲስ ጫማ የሰዎችን እግር ከፋኛ ስለሚልጣቸው አውልቀው ይጥሉታል። ለመሆኑ ይህን እርስ በርስ የሚቃረን የሚመስል አባባል ተረድተኝዋል? እናንተ ምዕራባውያን የምትሰሩልንን ጫማ ለእግራችን እንዲሰማማ አድርጋችሁ በማዘጋጀት ፋንታ የምትጠይቁን በተቃራኒው ነው። ብቻ ምንም ተባለ፤ ምንም ተሰራ፤ እኔ የሰጠሁት ነጠላ ጫማ እስካሁን ድረስ አልተጣለም” በማለት መልሰዋል።

የቀድሞው ፕሬዝዳንት መንግስቱ ኃይለማርያም ከመኖሪያ ቤታቸው ውጪ በ150ሺ ዶላር በኢመራልድ ኮረብታ የተከበበውን ውብና ድንቅ አካባቢ ላይ የተገነባውን ቤት ከመግዛታቸውም በላይ፤ ዙምባቡዌ እንደገቡም የእርሻ መሬት ገዝተው ከባለሃብቶች ተርታ የሚመደቡ ሆነዋል። ዘውዳዊ ስርዓቱን ከስሩ መንግሥት የጣሉት መንግስቱ የዛሬን አያድርገውና በሺዎች የሚቆጠሩ የኢትዮጵያ ወጣቶችን አንድ ዓይነት ዩኒፎርም አልብሰው በሰልፍ አንጉደዋል። “ከመንግስቱ ኃይለማርያም ቆራጥ አመራር ጋር ወደፊት!” እያሉ ብዙዎች እጃቸው እስኪዘነጠል አጨብጭበውላቸዋል። ዛሬ ግን ተነስ! ታጠቅ! ዝመት! እናት አገር ወይም ሞት! ሳታጣ ያጣች አገራችን! የታፈረችና የተከበረች ኢትዮጵያ!... ማለታቸውን አቁመዋል። የጋለ መፈክራቸው ቀርቷል። የሚፎክሩበት መድረክም የላቸውም። ስለዚህ ቀዝቀዝ ብለው ቀሪ ህይወታቸውን ያለፈ ታሪካቸውን በመፃፍና ውስኪ በመጎንጨት ያሳልፉታል።

*** *** ***

“የኢትዮጵያ የ5ሺ ዓመት ታሪክ ከኖህ እስከ ኢህአዴግ” በሚል ርዕስ ከኖህ ጀምሮ እስከዳግማዊ ምኒልክ ድረስ የነበረው ታሪክ በክፍል አንዱ መጽሐፍ በ456 ገጾች ተጠናቅሮ በ2003 ዓ.ም ለሕትመት በቅቶ፤ በተደጋጋሚም ታትሞ ለአንባቢ መድረሱ ይታወቃል። ከልጅ እያህ ጀምሮ እስከ ኢህአዴግ ዘመን ድረስ የነበረውን ታሪክ “ካልተዘመረለት እያህ እስከተዘመረለት ኢህአዴግ” በሚል ርዕስ በቅርቡ ጠብቁት” ብዬ በገባሁት ቃል መሠረት የ“መጽሐፍ አንድ”ን ተከታይ ክፍል “መጽሐፍ ሁለት”ን ባያችሁት መልኩ አቅርቤ ሙሉውን የኢትዮጵያ ታሪክ ፈጽሜያለሁ።

ታዲያ “ካልተዘመረለት እያህ እስከተዘመረለት ኢህአዴግ” ከተባለ፤ እያሉ ለምን እንዳልተዘመረለት የመገለፁን ያህል፤ ኢህአዴግ ለምን እንደተዘመረለት ለእንዴት አልተገለፀም? የሚል አንባቢ ሊኖር እንደሚችል ይሰማኛል።

ሁለት ምላሾችን እሰጣለሁ። ምላሽ አንድ፤ ስልጣን ላይ ያለ መንግስት ለዜና እንጂ ለታሪክ አይሆንም፤ ዜናውም ልዩ ጥንቃቄ ያሻዋል።

ምላሽ ሁለት፤ ኢትዮጵያ ውስጥ ስልጣን ላይ ያለ መንግስት ምንጊዜም ስለሚዘመርለት ነው እየተዘመረለት ያለው።

.....ተፈጽሟል.....

ዋቢ መጻሕፍት

ጎበዜ ጣፊጠ፤ አባ ጤና ኢያሁ፤ 1996 ዓ.ም.።
 ተክለሐዋርያት ተክለማርያም ፤ የሀይወቴ ታሪክ /አቶ ባዮግራፊ/ 1999 ዓ.ም.።
 ጥላሁን ብርሃነሳላሴ ቤተ፤ የ20ኛው ክፍለ ዘመን ኢትዮጵያ ከ1900 - 1966 1ኛ መጽሐፍ፤ 1996 ዓ.ም.።
 ከበደ ተሰማ ፤ የታሪክ ማስታወሻ፤ 1962 ዓ.ም.።
 ባህሩ ዘውዴ፤ የኢትዮጵያ ታሪክ ከ1947 — 1983፤ 2002 ዓ.ም.።
 ተክለገድቅ መኩሪያ፤ የኢትዮጵያ ታሪክ፤ ከአጼ ቴዎድሮስ እስከ አጼ ኃይለስላሴ፤ 1936 ዓ.ም.።
 ማሕተመ ስላሴ ወልደመስቀል፤ ዝክረ ነገር፤ 1962 ዓ.ም.።
 ብርሀኑ ድንቄ፤ አጭር የኢትዮጵያ ታሪክ፤ 1952 ዓ.ም.።
 ብርሀኑ ድንቄ፤ ቋሃርና አብዮት፤ 1987 ዓ.ም.።
 ላኢሶ ጌ ድሌቦ፤ የኢትዮጵያ የገባር ስርዓትና ጅምር ካፒታሊዝም ከ1900 — 1966፤ 1983 ዓ.ም.።
 መርሰዔህዝን ወልደቂርቆስ፤ የሃያኛው ክፍለ ዘመን መባቻ፤ 1999 ዓ.ም.።
 ፍቅረማርቆስ ደስታ፤ ጃግ ኬሎ (የባጋው መብረቅ)፤ 2001 ዓ.ም.።
 ገብረሀይወት ባይከዳኝ፤ መንግስትና የሀዝብ አስተዳደር፤ 1953 ዓ.ም.።
 ፍትሃዬ ሐጎስ፤ ጥንታዊና ዘመናዊ የኢትዮጵያና የኤርትራ ታሪክ፤ 1956 ዓ.ም.።
 ጳውሎስ ኞኛ፤ የኢትዮጵያና የኢጣሊያ ጦርነት፤ 1984 ዓ.ም.።
 ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ፤ ሀይወቴና የኢትዮጵያ እርምጃ፤ 1965 ዓ.ም ቁጥር 1 እና ቁጥር 2 ።
 ዘውዴ ረታ፤ የኤርትራ ጉዳይ፤ አዲስ አበባ።
 መርሰዔህዝን ወልደቂርቆስ፤ ፍሬ ከፍፍር፤ ቁጥር 5 1952 ዓ.ም.።
 ዋለልኝ እምሩ፤ የዓለም ጀግናት አጫጭር ታሪክ፤ 1997 ዓ.ም.።
 ታደሰ ዘወልዴ፤ ቀሪን ገረመው፤ የአርበኞች ታሪክ፤ 1960 ዓ.ም.።
 ዲሚትሪ የፍጥብ፤ ሁለተኛው የዓለም ጦርነትና፤ የእስያና የአፍሪካ ሀዘቦች ዕጣ፤ (አማርኛ ትርጉም) 1990 ዓ.ም.።
 ሁሴን አህመድ፤ መስዋዕትነትና ፅናት፤ 1997 ዓ.ም.።
 ገነት አየለ፤ የሌ/ኮ/ል መንግስቱ ኃይለማርያም ትዝታዎች፤ ቁጥር 1 1994 ዓ.ም ቁጥር 2 2002 ዓ.ም.።
 ተስፋዬ ርስቴ፤ ምስክርነት፤ 2001 ዓ.ም.።
 ዘንባ ፈለቀ፤ ነበር፤ ቁጥር 1፤ 1996 ዓ.ም፤ ቁጥር 2፤ 2001 ዓ.ም.።
 ክፍለ-ታደሰ፤ ያ ትውልድ፤ የኢትዮጵያ ሀዘባዊ አብዮታዊ ፓርቲ ታሪክ፤ ክፍል 1 እና 2 ሲላቨር ስፕሪንግ (ሜሪላንድ) እና ኢትዮጵያ።
 ተስፋዬ መኮንን፤ ይድረስ ለባለታሪኩ፤ 1985 ዓ.ም.።
 ኢዮብ አባተ እንዳለ ሸምበል፤ ጆኔራሎቹ፤ 2002 ዓ.ም.።

ተስፋዬ ሐብተማርያም፤ የጦር ሚዳ ውለ፤ 1997 ዓ.ም.።
 እፎይታ መጽሔት 8ኛ ዓመት ቁጥር 5 ጥር 1992 ዓ.ም.።
 አዲስ ዘመን ጋዜጣ 34ኛ ዓመት ቁጥር 231 1983 ዓ.ም.።
 አዲስ ወብት መጽሔት የካቲት 1997 ዓ.ም.።
 አዲስ ነገር ጋዜጣ ሐምሌ 18 ቀን 2001 ዓ.ም.።
 አዲስ ዘመን የካቲት 7 ቀን 1966 ዓ.ም.።

REFERENCES

Aby Demissie. "Lij Iyasu A Perspective study of his short reign" (HSIU History, 1964)

Addis Hiwet. *Ethiopia: From Autocracy to Revolution*. London 1975.
 Andargachew Tiruneh. *The Ethiopian Revolution 1974 - 1987: A Transformation from an Aristocratic to a Totalitaria autocracy*. Cambridge, 1993

Assefa Tewodros. "History & Telecommunications in Ethiopia up to 1974". (A.A.U. 1973).
 Ayele Tarekegn. "The History of the Imperial Highway Authority (IHA), 1951 - 1980". (AAU 1987).
 Baharu Zewde (Prof.). "Economic origins of the Absolutist state in Ethiopia, 1916 - 1935". *JES* Vo. 14 1984.
 Baharu Zewde. *Pioneers of change in Ethiopia*. 2002.
 Badoglio, Pietro. *The war in Abyssinia*. London 1937.
 Belete Bizuneh. "Political Power and the Revolution: The Struggle for a 'Provisional People's Government' 1974 - 1976 Graduate Seminar paper (AAU department of History 1997).
 Bekure Wolde-semaiat. "Industrial development in Addis Ababa". *JES* Vol. 17 1984.
 Clapham, Christopher. *Haile Selassie's Government*. New York, 1968
 Cohen, J.M. and Wentraub D. *Land and Peasants in Imperial Ethiopia: The Social Background to a Revolution*. Assen, 1975.
Combat. A special publication of the Ethiopia Students Union in North America; on the 20th congress of ESUNA. v.1 no.3 1972.
 Del Boca, Angelo. *The Ethiopian war 1935 - 1941*. Chicago, 1969.
 Duri Mohammed. "Private investment in Ethiopia, 1950 - 1965". *JES* Vol. 7 No 2 1969.
 Dunn, John. *Modern Revolutions. An Introduction to the Analysis of Political Phenomenon*. Cambridge 1989.
 Gilkes, Patrick. *The Dying Lion. Feudalism and modernization in Ethiopia*. London 1975.

Harold Marcus. *The Politics of Ethiopia, Great Britain and the United States 1941 - 1974: The Politics of Empire*. Berkeley 1983.

Ikeda, Sumihisa (gen). "National defense including defense council, defense policy council and council of commanders" (report to His Majesty), July 26, 1957. Mahthème selassie Wolde Mesqel. "The land system of Ethiopia" (Ethiopian observer vol.1.no9 1957).

Mesfin Woldemariam. *Rural vulnerability of famine in Ethiopia, 1958- 1977*. New Delhi 1984.

Mesay Kbede. *Survival and Modernization*.

Pankhurst, Richard. "The foundations of education, printing, newspapers, book production, libraries and literacy in Ethiopia". (Ethiopian Observer v.6 n.3 1962).

Rubenson, Sven. *The survival of Ethiopian independence*. 1976.

Riccardo Orizeo. *Talk of the devil*. 2003 (ትርጉም አጥናፍሰገድ ከ.ዳኔ 1996 ዓ.ም).

Spark. A special publication of the Ethiopian Students Union in North America; on the 19th congress of ESUNA. v.1 no 1. December 1971.

Spencer, John. *Ethiopia at bay: a personal account of the Haile Selassie years*. 1984.

Tilahun Takele (pseudonym). The national question (regionalism) in Ethiopia. (New York chapter news letter, no3. March 1972).

Yano, Muraji (col). "Draft of central intelligence agency establishment act".
(a study report to the Ethiopian government, October 26 1957).

Challenge. "Education; challenge to the nation". The world wide federation of Ethiopian students. v.13 no.1. August 1972.

“ፈረሴ ቀይ ባህር ውሐ ማይጠጣ ዘውድ አልጭንም!!!” (ልጅ እያሉ)

“እኔን የኢትዮጵያ ህዝብ መርጦ ያነገሠኝ የዋልኩለት ውለታ ኖሮ ማይሆን የአባቴን ውለታ አስቦ ስለሆነ እኔም በበኩሌ የአባቴ ስም የሚጠራበትን ማሠብ ስላለብኝ በአባቴ ስም የታተመው ገንዘብ ተሠርዞ በእኔ ስም የታተመ ገንዘብ አንዲተካ አልፈኝድምና በዚያ ይቀጥል።” (ንግስት ዘውዲቱ)

“.....አገራችንና ህዝባችንን በምንችለው አገልግለናል። የኢትዮጵያ ህዝብ ዕድል የእኛን መወገድ የሚጠይቅ ከሆነ ግን ስራችንን አቁመን ማንኛውንም ነገር ለመቀበል ዝግጁ ነን።” (አባ ኃይለስላሴ)

“.....አንዲት እናት ህፃን ልጇን ከአደጋ እንደምትጠብቀው ሁሉ እኔም የሐገሬን አንድነት፣ ዳርድንበርና ሉዓላዊነት ስከላክል ቆይቻለሁ። ግን ምን ያደርጋል? ድካሜ ሁሉ ከንቱ ሆነ።”

(ጥ/ት መንግስቱ ኃይለማርያም)

“ኢትዮጵያ አትቆራረስም ብሎ መጮህ ትርፉ ጦርነትና አልቂት ስለሆነ፤ አንድነት ለብዝሃና ለባርነት አሳልፎ የሚሰጥ መሣሪያ ከመሆኑ ባሻገር የህዝቡን ጥቅም ሊያስጠብቅ አይችልም።” (ኢ.ህአዴግ)

ጋዜጠኛ ፍስሐ ያዜ

ከመጽሐፉ የተወለደ